

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BK 75 år

Udgivet i anledning af Bagsværd Kostskole og Gymnasiums 75 års jubilæum
den 17. november 1983.

Redaktion: Claus Angelo, Jens Bing (layout), Erik Jensen, Ernst Petersen og
Lars Stevnsborg

Omslagets bagside: Karl Aders farvemosaik fra 1968 (indsat ved indgangen
til skolegården).

Tryk: HO + Storm, Bagsværd
1983

For 75 år siden – 17. november 1908 – blev Bagsværd Kostskole indviet. Meget er sket i de forløbne 75 år. Der er adskillige gange sket ændringer på det bygningsmæssige område. Tre gange skulle gymnasiet starte, før det blev en fast del af skolen. Af skolens gamle årsskrifter fremgår det, at der på skolen gennem alle årene er sket ændringer af den ene eller anden art, at der altid har været planer, som man havde eller håbede på at realisere. Også i jubilæumsåret har vi mange planer for fremtiden, ikke mindst på det bygningsmæssige område. Det er nok karakteristisk for skolen. Den er levende og åben for noget nyt, den vil ikke gå i stå. Dette jubilæumsskrift forsøger at samle den mosaik, som 75 BK-år udgør.

Tak til redaktion og bidragydere for det store arbejde, der er lagt i at få tegnet et så fyldigt billede som muligt af BK gennem 75 år. Jeg håber, at alle modtagere vil have interesse i og finde fornøjelse ved at læse skriftet.

*Frode Kanstrup
Rektor*

Lawaetz Kostskole

Tilblivelse og fremskridt

af Lars Stevnsborg

Skolen kunne for 75 år siden, den 1. september 1908, åbne sine døre for undervisningen af de ialt 28 elever, der ved optagelsesprøven 5 dage før var fundet egnede. Den officielle indvielse lod man dog først finde sted, da hele byggeriet var afsluttet, nemlig på den 17. november, den dato, der den dag i dag fejres som skolens »fødselsdag«.

I åbningshøjtideligheden deltog foruden forældre og børn en særlig kreds af indbudte fremtrædende personer i den dengang lille landbokommune, og selve højtideligheden er udførligt beskrevet i skolens program for 1909, hvor det hedder:

»Den pågældende dag kl. 1 samledes da forældrene og børnene tilligemed en særlig kreds af indbudne, hvoriblandt medlemmerne af Gladsaxe-Herlev sogneråd, skolekommissionen, provst Koch, Ballestrup, kommunelæge *Schlanbusch* o.fl. i den festligt smykkede gymnastiksal.

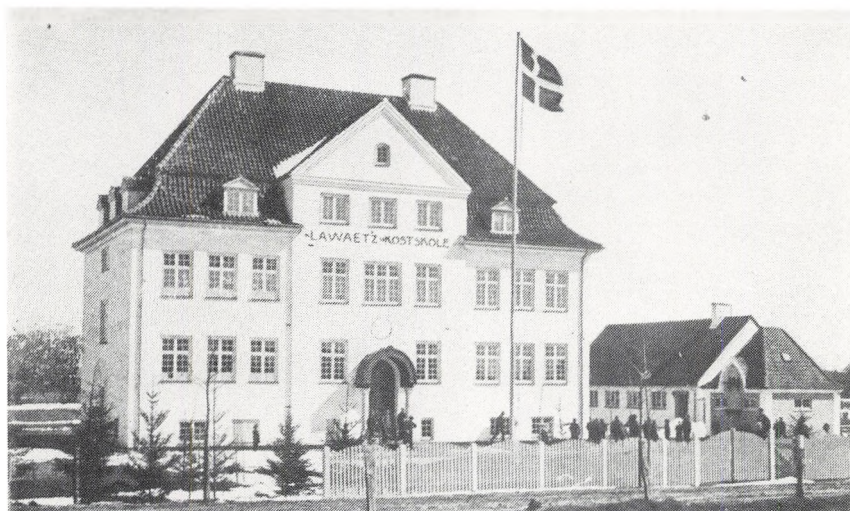
Efter at bestyrelsen havde budt velkommen, blev der afsunget følgende, af en af skolens lærere (Poul Helms, red.) til lejligheden affattet sang«. Sangen, der var betitlet »Efterår«, er udeladt her.

»Forstander for Københavns maskinistskole hr. *A. Grathwohl* gav herefter på garanternes og byggeudvalgets vegne en udførlig fremstilling af skolens tilblivelse og fremhævede den store iver og offervillighed, egnens beboere havde vist for at få startet en fuldtud tidssvarende skole for den højere undervisning, ligesom han takkede arkitekten, hr.

Lic. theol. *Hermann Carl Johannes Lawaetz* (1864-1949), skolens leder fra 1908 til oktober 1912. Lawaetz missionerede inden sin tiltrædelse på De vestindiske Øer, hvor han oprettede en realskole.

Lawaetz Kostskole fotograferet fra Alderhvilevej omkring tidspunktet for skolens indvielse i 1908.

Henning Hansen, København, og håndværkerne, tømrermester Øland, Søborg, og muremestrene Korff & Madsen, Bagsværd og Farum, fordi det så godt var lykkedes dem at få rejst en så smuk og tiltalende bygning«.

Efter at »Aldrig frejdig« var sunget, talte sognepræsten for Gladsaxe, *M. Hatting* og bestyreren, *Hermann Lawaetz*, hvorefter man besøgte bygningerne fra kælder til kvist og sluttede af med forfriskninger i gymnastiksalen til »tiden til opbrud var inde«.

Initiativet til skolens oprettelse kom fra en kreds af fremtrædende borgere og større landmænd. Heriblandt skal navnlig fremhæves proprietær Nissen på Højgaard i Bagsværd, på hvis jorder skolen senere blev anlagt, efter at denne fra 1906 var begyndt at udstykke gårdens jorder ned mod Bagsværd Sø. Endvidere skal fremhæves folketingsmand og forstander for Københavns Maskinistskole Grathwohl, direktør for Slingerupbanen og Det grafiske Institut, F.J. Nielsen-Kolding, samt sognepræsten i Gladsaxe, pastor Hatting. Alle de nævnte leverede iøvrigt straks elever til den nystartede skole.

Baggrunden for oprettelsen af skolen var ønsket om at have en eksamensskole inden for rækkevidde, idet den nærmeste skole dengang lå

i Lyngby, samt Slangerupbanens anlæg i 1906 og den heraf følgende udvidelse af Bagsværd by. Banens centrale position i skolens første år understreges iøvrigt af den kendsgerning, at der i de første skoleprogrammer var optrykt en oversigt over banens afgangstider, ligesom man anførte, at skoletiden »så vidt muligt ville blive lagt i forbindelse med togtiderne, så at unødigt ophold før og efter skoletiden undgås«. Tilsvarende viser elevfortegnelserne, at en betydelig del af eleverne kom fra banens opland, herunder Hareskov, Værløse, Farum og Lynge.

Gennem pastor Hatting kom man i forbindelse med dennes kollega og skolens første leder, lic.theol. *Hermann Carl Johannes Lawaetz* (1864-1949). Lawaetz var født 13. marts 1864 som søn af en proprietær Otto Lawaetz på Kalundborg slots ladegård og tog teologisk embeds-eksamen 1888. Året efter blev han præst i Christianssted på St. Croix på De vestindiske Øer, hvor han virkede til 1904, da han bosatte sig på Baunebjerggård ved Humlebæk. Under sit ophold på De vestindiske Øer oprettede han en realskole og viste sig iøvrigt som en varm forkæmper for øernes fortsatte tilknytning til Danmark og var fra 1893 til 1902 kongevalgt medlem af øens kolonialråd. Lawaetz fik som et resultat af en række teologiske og historiske studier antaget en afhandling om Brødreminighedens Mission i Dansk Vestindien til den teologiske licentiatgrad. Det var således en teoretisk og åndeligt velfunderet mand, man havde fundet til den vigtige post som leder af den nyoprettede skole.

Men også på det pædagogiske område var der truffet et heldigt valg. Cand.theol. *Poul Helms*, der var en af de første lærere, og som deltog aktivt i konsolideringen af skolen i årene 1908 til 1918 karakteriserede således i 25-års jubilæumsskriftet Lawaetz således: »Dr. Lawaetz havde andre fremragende betingelser for at lede en sådan virksomhed: Evne til at omgås børn og voksne, lune og humor, der for en opdrager er uundværlige, og mod og lyst til at tage fat på vanskeligheder«.

Foruden bestyreren og Poul Helms, der underviste i tysk, fransk og historie, omfattede lærerkollegiet pastor Hatting (religion), forstander Grathwohl (matematik, fysik og regning), samt yderligere to lærere. Bestyreren underviste selv i dansk, engelsk, geografi samt religion og tysk.

Elevantallet øgedes det første år fra de nævnte 28 til 43 elever fordelt på 7 klasser fra 1. forberedelsesklasse til 2. mellemskoleklasse. Alle var dagelever. Det var imidlertid, som også navnet antyder, fra begyndelsen tanken, at der skulle indskrives kostelever, og i 1909-10 kom de første tre da også. Disse blev anbragt i de kostelevværelser, der var indrettet i hovedbygningens mansardetage. I programmet fra 1909 er redegjort nærmere for kostafdelingens etablering og skolens fremtidige struktur:

»Efter at arbejdet i de forskellige klasser i det forløbne år er bleven tilstrækkeligt skolemæssigt underbygget, ønsker skolen nu i overensstemmelse med sin plan et begrænset antal drenge som *kostgængere*. De ville blive betragtet som medlemmer af bestyrerens familie og står under hans og hans hustrus umiddelbare opsig. Iøvrigt vil cand.theol. P. Helms, der hidtil har undervist herude som timelærer, efter sommerferien tage fast ophold på skolen og assistere med tilsynet. Cand.theol. Helms er selv udgået fra Herlufsholm og medbringer således et nøje kendskab til livet på en kostskole. Ligesom intet vil blive sparet i retning af at gøre selve undervisningen så intensiv og nyttebringende som muligt – og i de forholdsvis små klasser, som en skole som denne altid nødvendigvis må have, vil det jo tilmed være muligt særligt at tage sig af den enkelte – vil det selvfølgelig også være vort formål at gøre fritiden fornøjelig og udviklende. Ikke mindst vil der blive lagt vægt på friluftsliv og sport: en sund sjæl i et sundt legeme.

Foruden kostelever modtager skolen også *skolesøgende* elever fra omegnen, både drenge og piger, fra det allerførste stadium, 1ste forberedelsesklasse, indtil 3die mellemskoleklasse, der i år vil danne højeste klasse. Der vil da hvert år blive føjet én klasse til, indtil skolen fuldstændig når sit mål som fuldstændig højere almenskole med 5 forskoleklasser, 4 mellemskoleklasser, 1 realklasse, der afslutter med realeksamnen (den gl. præliminæreksamen) og 3 gymnasieklasser, der afslutter med studentereksamen, der her tænkes at være den nysproglige linie«.

Der var således allerede fra begyndelsen lagt et højt ambitionsniveau, der dog ikke foreløbigt skulle indfries fuldstændigt. Skolen opnåede allerede i 1911 ret til at afholde mellemskoleeksamen og realeksamnen i 1912, mens der først opnåedes ret til studentereksamen i 1954.

Der dimitteredes dog studenter som privatister i årene 1915-18, 1921-22, 1924 og 1934.

Blandt de oplysninger af praktisk art, som en vordende »LK'er« skulle mærke sig, kan nævnes den årlige betaling, der i 1909 for kostgængere beløb sig til fra 840 kr. til 1040 kr. alt efter klassetrin, men eksklusiv vask og brændsel, der skulle særskilt vederlægges. En anelig sum efter datidens forhold. For dagelever betaltes mellem 8 og 14 kr. Der var dog for begge elevgrupper mulighed for »grupperabat«, såfremt forældrene havde flere børn på skolen. Som kostelev skulle man selv medbringe indbo i form af en seng med tilbehør, sengeforligger, servante, håndklæde, pose til snavsetøj, ske, gaffel og servietbånd, alt tydeligt mærket med navn!

Under Lawaetz' ledelse voksede skolen, der ved skoleafslutningen i 1912 havde 112 elever, hvoraf 7 kostelever eller *kostgængere*, som de kaldtes, samt 14 lærere. Det blev som følge af denne ekspansion nødvendigt at udvide skolens fysiske rammer tilsvarende. Ved årsskiftet 1911-12 opførtes *Den anden bygning* (nu »Sidebygningen«) med *Forbindelsesgangen* (nu »Stengangen«), som blev taget i brug den 1. februar 1912. Inden for de bestående fysiske rammer etableredes forbedringer, idet man i skoleåret 1909/10 fik indlagt elektricitet og vand fra Gladsaxe vandværk, hvorved man kunne lade den tidligere anvendte brønd i skolegården nedlægge.

Af andre markante begivenheder kan nævnes, at Gladsaxe kommune i 1910 stillede garanti for et prioritetslån på 35.000 kr., der herved skaffes på »billige vilkår«, ligesom der ydes et kontant tilskud på 400 kr. Tilsvarende ydede Københavns amts skolefond et tilskud på 100 kr. Skolen havde således opnået de offentlige myndigheders bevågenhed. Samme år oprettedes skolebiblioteket, der blev bestyret af 3 *disciple* fra III mellem.

Skolen syntes da at være over de første og vanskelige begyndelsesår, da Hermann Lawaetz i efteråret 1912 pludselig og uventet meddelte, at han ønskede at trække sig tilbage fra posten som skolens leder. Skolens nye ejer og leder, lærer ved De københavnske Skoler, cand.phil. *Otto H. Møllerup*, skrev da følgende i programmet for 1913:

»Det måtte virke stærkt til alle sider at se den mand, der fra skolens oprettelse havde stået i spidsen, opgive denne virksomhed, just som

skolen stod i begreb med at vokse sig stor. Det måtte virke stærkt på den større kreds, der sendte børnene hen til den daglige undervisning, og ikke mindre stærkt på den snævrere kreds, hvis børn som medlemmer af husstanden kom til at stå hr. og fru Lawaetz særlig nær. Forskellige forhold virkede med til denne beslutning. Dels fru Lawaetz' sygdom, dels beslaglæggelse af hr. Lawaetz' arbejdskraft på andre felter, hvor han dårligt kunne undværes.«

Som en art talerør for de af Mollerup nævnte vide kredse af borgere, kunne man den 15. oktober 1912 i Søborg Tidende, Meddelelsesblad for Slangerupbanens opland og omliggende villabyer læse følgende: »Lawaetz Kostskole i Bagsværd er af hr. lic. theol. H. Lawaetz solgt til gymnasielærer ved de forenede skoler, Otto H. Mollerup. Med hr. Lawaetz mister Bagsværd en personlighed, der var skattet og afholdt i vide kredse. Vi personlig har ved flere lejligheder haft grund til at påskønne hans store elskværdighed og hjælpsomhed. Hans ophold i Bagsværd by vil sikkert blive bevaret i en smuk erindring af den lille bys beboere og hans elever. Vi ønsker hans skole en lykkelig fremtid under den nye leder.« Hermann Lawaetz blev, efter at han havde trukket sig tilbage, administrerende direktør for Sukkerfabrikken Vestsjælland, som han ledede fra 1917 til 1929.

Lawaetz mistede dog ikke helt interessen for skolen, og man kunne se ham blandt en lang række andre prominente gæster ved skolens 25 års jubilæumsfest den 17. november 1933 i Nimbs festlokaler.

Kostgænger hos Lawaetz

En elev fra skolens allertidligste periode, kunstmaler Kai Sass, fortæller følgende om skolelivet på Lawaetz Kostskole:

»Det var i August 1909, jeg mødte op på Skolen, der den gang hed Lawaetz' Kostskole. Jeg var den første Kostgænger, meget lille og meget benøvet. Rektor Lawaetz og hans elskelige Hustru modtog mig med stor Venlighed og installerede mig i det store Værelse på anden Sal, som jeg skulde dele med den ældste Søn, Otto, der læste til Student. De øvrige Lawaetzske Børn var: Ellen, Erik, Gudrun, Svend og Bodil, alle sammen storartede Kammerater. Svend var min Klassekammerat, det knyttede os naturligt sammen. Rektor Lawaetz var en fin og begavet

Skolens samlede elever og lærere fotograferet omkring 1911 foran hovedbygningens gårdside. Lawaetz ses i fjerde række, nummer to fra højre.

Mand, der havde et muntert Tag paa os Børn. Han var en festlig Lærer, men over hans lange, magre Skikkelse og over Ansigtet med de kloge Øjne og den høje Pande, var der en Myndighed, der krævede Respekt.

Det at Rektor Lawaetz i flere Aar havde været Præst paa Sankt Croix, stillede ham selvfølgelig i et eventyrligt Skær for os. Paa Sankt Croix var flere af Børnene født, Svend erklærede tilmed, naar han rigtig vilde lamme mig, at han var født under en Orkanhale, hvilket ærgrede mig, der ingen Orkanhale havde at prale med, ubeskriveligt. Fra Vestindien havde Lawaetz ogsaa hjemført en Mulatpige, Lene, som var det elskeligste af alt elskeligt, hun var mig en god Ven, som den første Kostgænger titulerede hun mig altid »Master«, til Forskel fra de senere tilkomne Kostgængere.

Den Gang i 1909 var Bagsværd en Idyl, rundt omkring Skolen, der var blevet taget i Brug i 1908, samme Aar som Aldershvile Slot brændte, og kun bestod af den store Hovedbygning, Gymnastikhus, Hønseshus og Stald, laa aabne Marker; fra Ottos og mit Værelse kunde jeg følge Bøndernes vekslende Arbejde i Aarstiderne. Midt for Hovedbygningen førte en smal Sti op til Stationen.

Der kom flere Kostgængere i Løbet af det første Aar, hvem der kom efter mig, husker jeg ikke, jeg kan kun nævne nogle Navne i Flæng: Brødrene Bülow, Feveile, Lassen, Kofoed (han var fra Argentina), Højby, det var vist omtrent de første, der dukkede op, det var en lille, men meget ihærdig Skare, når der var Tale om at lave Fest og Ballade. De Lærere, der var paa Skolen, da jeg kom, husker jeg ikke saa nøje Navnene paa. Første Kraft var dog *cand.theol. Helms*, som vi havde i Tysk og Historie, han var en dygtig Lærer og flink til at svinge Armen, naar Temperamentet tog ham, og det hændte ikke saa sjældent. Netop derfor var det en yndet Sport at drille Helms, men det var farligt. Helms er nu Lektor ved Sorø Akademi, hvor han lyder Kælenavnet »Mef«, min søn Søren, der gaar i 4. Mellem, nyder godt af hans Evner. Ellers er det ret taaget, jeg husker Lærerne fra min første Tid. Der var en Gymnastiklærer, han var tyk og hed vistnok Rasmussen, han svang Pegepinden med stor Effekt, naar vi skulde over Hesten, ve den, der ikke kom over, straks var Pegepinden der – tju!

To Lærerinder husker jeg ogsaa, *Nehammer* hed vist den ene, om den anden husker jeg kun, at hun brækkede Benet, da hun skulde paa en af sine første Cykleture, det var den Gang, der ikke var Frihjul og Bremse paa. Vi Drengene klarede os jo med en Fod paa Forhjulet, men det kunde en Dame jo ikke saa godt, især ikke i de Kjoler de var iført den Gang. *Pastor Hatting* husker jeg for Resten ogsaa, han havde tre Børn i Skolen. Senere kom *Sunesen*, der læste til Præst, medens han boede og underviste paa Skolen, det var ham, der fik sat Liv i Fodboldspillet paa Skolen, han var selv ABER og spillede fortrinligt Fodbold; han opfordrede os på det kraftigste, trænede med os og fik sammenflickket et Hold, som var nogenlunde, men ak! første Gang det skulde bestaa sin Prøve med et AB Hold i København, fik vi de forsmædeligste Klø, vi tabte med 11-0, vi der stod og saa paa Kampen, gøs for hvert Maal, der røg ind, rundt om os lød der Raab som: Det er jo Barnemord! Vi havde mest Lyst til at lade, som om vi ikke kendte de ynkeligt slagne. Senere gik det bedre, takket være Sunesen. Det var ogsaa Sunesen, der tilskyndede os til at lave det første Forsøg paa en Spejdertrup. Nu er Sunesen Præst i Tandil i Argentina, da jeg var derude, prøvede jeg paa at træffe ham, men det lykkedes ikke. Senere kom Forfatteren *Garl Gandrup*, men det er en Historie for sig.«

Cand. phil. *Otto H. Møllerup*, skolens leder fra oktober 1912 til juni 1931.

Samtale med Kaj V. Møllerup

Havde Deres far særlige bevæggrunde til at overtage Bagsværd Kostskole?

Jeg tror ikke, at far havde særlige ønsker om at komme til Bagsværd, men det er givet, at han ønskede at få en mere fremtrædende og fast stilling inden for skolevæsenet. Far var dengang gymnasielærer ved De private Gymnasieskoler i København. I 1912 fandtes der jo kun ét of-

fentligt gymnasium i København, og det var jo Metropolitanskolen. Alle øvrige gymnasier var private på det tidspunkt og levede forøvrigt en kummerlig tilværelse præget af økonomisk misère. Det var ganske fortvivlede økonomiske vilkår, disse private gymnasieskoler levede under. Der blev større og større behov for at skaffe plads til gymnasieelever, og samtidig havde ingen råd til at betale de skolepenge, det var nødvendigt at betale, eftersom der praktisk talt ikke var statsligt tilskud til skolerne på det tidspunkt. Hertil kom, at skolerne havde besvær med at skaffe kvalificerede lærere, hvorfor der var mange lærere, heriblandt min far, der havde timer flere forskellige steder. Det var derfor i virkeligheden lidt i retning af en ussel gerning – og blev i befolkningen anset for at være en sølle gerning – at være gymnasielærer på det tidspunkt.

Det var således helt selvfølgeligt, at min far, som var en mand med lidt ambitioner, måtte søge at skaffe sig bedre forhold end dem, han kunne få som gymnasielærer i København. At det så netop blev Bagsværd Kostskole, tror jeg, skyldtes fars venskab med direktør Hjort fra »De forenede Skoler«. Det var Hjort, som anbefalede far at søge forhandlinger med skolen, fordi han havde hørt, at skolen ønskede en ny leder. Sådan tror jeg, baggrunden er for, at far kom til skolen.

Satte Deres far et stærkt præg på BK's skoleliv?

Far ville have en lille skole, som han kunne præge selv, og det gjorde han i høj grad. At far havde naturlige anlæg som pædagog, er der ikke tvivl om. Han var en særdeles dygtig underviser, aldrig kedelig, og uden antydning af disciplinære problemer.

Havde han aldrig behov for »motiverende armbevælgelser«?

Nej, det havde han egentlig ikke, men han havde jo, hvad man i dag må kalde en gammeldags opfattelse af, på hvilken måde man skulle få eleverne til at opføre sig ordentligt. Det var næsten altid formelle ting, der gav anledning til små uoverensstemmelser. Det var uhyre sjældent, at min far blev rigtigt vred. Jeg kender faktisk intet tilfælde på, at min far har givet en afstraffelse, hvor eleven følte sig uretfærdigt behandlet eller bare gal i hovedet. Han havde en forbavsende evne til at få eleverne

til at indse, at det var helt selvfølgerigt, og han brugte da tit formen: »Når du ligefrem anmoder om at få en på kassen, skal du sandelig få det!«.

Alt i alt kan man vel sige, at tingene gik i en, skal vi sige, afslappet atmosfære efter datidens forhold, men at man i dag vil kalde den autoritær, er der nok ingen tvivl om.

En privatskole var i det hele taget meget afhængig af sin leder på den tid på grund af vanskelighederne med at få kvalificerede lærere. Der blev uddannet alt for få på seminarierne, og adskillige seminarier uddannede faktisk ikke lærerne videre godt. Far havde derfor i mange år, både under første verdenskrig og i begyndelsen af tyverne problemer med at skaffe tilstrækkeligt kvalificerede lærere. Dette betød, at hans personlige optræden var afgørende for almindelig god »ro og orden« på skolen, og hans naturlige autoritet en nødvendig forudsætning for, at skolearbejdet kunne glide på en rimelig måde.

Hvorledes formede livet sig uden for skoletiden?

Det var jo en lille kostafdeling. Der var aldrig mere end under 30 elever, som boede på skolen. Flere kunne der aldeles ikke bo. I virkeligheden var der faktisk ikke plads til mere end 20! Men antallet gjorde i hvert fald, at dagligdagen på kostafdelingen havde præg af en storfamilie, hvor min fars altid gode humør i høj grad gjorde sit til det daglige samvær. Men orden skulle der være. Når det ringede til middag, stod far gerne ved indgangsdøren til spisestuen, dels for at kontrollere, at alle kom, dels for at se, at hænderne var rene og neglene rensede. Der skulle være orden i sagerne, og kostgængerne skulle vænne sig til gode former. Det lagde man vægt på dengang, og det gjorde man ikke noget galt ved.

Der blev ikke så sjældent arrangeret fælles udflugter for kostgængerne i de weekend'er, hvor de blev på skolen. Det almindelige var jo, at kosteleverne havde »fri-weekend« hver anden weekend og blev på skolen de øvrige. I disse weekend'er blev der arrangeret udflugter, skovture, eller hvad man nu skal kalde det for.

Iøvrigt var det jo altså en begyndelse til en storfamilie med de ca. 20 elever i temmelig forskellig alder og et par lærere og lærerinder, som

mere eller mindre i fællesskab deltog med eleverne i, hvad der nu gik for sig. Pladsforholdene var jo også gode. Der var en dejlig stor have med en tennisbane længst nede, der hvor Ringvejen nu går, hvor der hvert år blev afholdt konkurrence om, hvem der klarede sig bedst i tennis. Der blev iøvrigt meget tit efter aftensmaden i sommerhalvåret, når det var nogenlunde godt vejr, konkurreret med cykling i skolegården. Konkurrencen gik ud på, hvem der kunne blive længst på cyklen, når man kørte rundt i skolegården og prøvede på at genere hinanden for at få kammeraterne til at stå af cyklen. Det var strengt forbudt at køre på hinanden, men man måtte godt genere hinanden og lukke hinanden inde og på denne måde eksperimentere med balancekunst på cyklen.

Alt dette blot for at nævne, at der var en række småting. Småting hver for sig, men alligevel med til at fylde hverdagen og til at afgøre, om den føles fornøjelig eller kedelig, og min far var uhyre interesseret i, at man følte det som et sted, der var godt at være.

Var der særlige aktiviteter, der kunne forsøde kostelevernes tilværelse om vinteren?

Far kunne godt lide forskellige former for underholdning, hvilket jo naturligvis kom os alle til gode. Han var faktisk den, der stiftede Vinteridrætsforeningen og var den, der fik organiseret, at Højnæsberget blev sat i stand af skovvæsenet, så det kunne bruges til kælkebakke. Iøvrigt blev vinteren brugt til forberedelse af juletræsfesten med jule-revy og til at indstudere den årlige skolekomedie.

Forberedelserne før jul var faktisk noget, som optog os en hel del. Der var efterhånden blevet tradition for, at vi den sidste skoledag før juleferien havde en stor juleafslutning på kostskolen. Allerede omkring den 1. december begyndte de små underskoledrenge at lave juletræs-pynt i opholdslokalet i den lille bygning (Sidebygningen). Det foregik simpelthen hver aften, og de lavede tit mere, end vi selv kunne bruge.

Efter juletræsfesten gik kosteleverne forøvrigt rundt til forskellige institutioner i byen for at aflevere julestadsen, så de der kunne få pyntet deres træ. Sådanne små håndslag blev mødt med taknemmelighed

mange steder fra, husk på det var et samfund uden socialhjælp, som vi kender det i dag.

Medens de små lavede juletræsdynt, havde de store kostelever travlt med at forberede julerevyen, hvor far gav dem helt frit slag. Revyen, der også gik for sig i den lille bygning, havde en række forskellige numre, som naturligvis væsentligt bestod i at kopiere og gøre nar af de tilstedeværende lærere i forskellige situationer. Det fik man faktisk lov til at boltre sig med den sidste aften før jul – det var den helt store fryd. Og der var ingen småligheder. Da far var lederen, og da han kunne tåle, at der blev gjort grin med ham, ja, så havde lærerne at kunne tåle det også! Forøvrigt var det ikke alle lærere, som tålte det lige godt, men der var ikke noget at gøre. Når Molle havde givet sin tilladelse, så var der ikke nogen diskussion om det! Men det hændte, at far måtte trøste en lærer bagefter, og det gjorde han så på sin meget fornøjelige, men lidt robuste facon.

Skolekomedien instruerede min far normalt selv, og den blev i høj grad også gennemført af kostelever, selvom den iøvrigt var for hele skolen. De var lettest at få fat på og lettest at instruere. Komedien, der altid blev opført på Bagsværd Kros scene, lå som oftest hen på foråret, så det var en passende vinterfornøjelse at mødes for at instruere den. Og så sad far og bakkede på sin lange pibe, mens han instruerede stykket, der næsten undtagelsesfrit var en af Hostrups komedier eller vaudeviller.

Han røg altid på sin lange pibe, når han instruerede og forøvrigt også, når kosteleverne skulle have det ugentlige bad nede i kælderen i hovedbygningen. De havde jo ikke allesammen været lige omhyggelige med den kolde morgenvask! Der var ingen opvarmningsmuligheder i den lille bygning, så det var ikke så sjældent, at vi i de strenge vintre måtte slå hul på isen i vandkanden på værelserne om morgenen.

Studentereksamen foregik på universitetet dengang?

Ja, vi var jo privatister fra et kursus, der ikke havde statsanerkendelse, så alle mundtlige prøver foregik på universitetet, hvor vi blev eksamineret af, forøvrigt meget dygtige, faglærere. I hvertfald konstaterede vi gang på gang, at der er væsentlige fordele ved at blive eksamineret af

virkeligt dygtige faglærere, der kunne lokke kundskaber ud af eksaminanden, fremfor de lærere vi havde. For det var ikke altid lige gode lærere, vi havde. Det hele var så primitivt dengang, hvor man ikke kunne få statstilskud, at vi ikke kunne kræve et beløb i skolepenge, som kunne dække udgifterne. Det var derfor nok en noget letsindig fjer i hatten, far havde i de mange år, hvor han havde det studenterkursus. Det gav mægtigt underskud lige fra dets start i 1915, men far, der jo var gymnasielærer selv, har måske alligevel haft en lille drøm om, at der kunne vokse et privat gymnasium ud af det.

Havde skolen da en så stram økonomi?

Far havde ingen penge, da han købte skolen, men måtte låne det hele hos sin familie. Det var derfor i høj grad en personlig kamp, der måtte føres for at skaffe midler. Det var yderst småt med kommunale tilskud, og på et eller andet tidspunkt forsvandt de vistnok helt. Men efterkrigstiden – efter den første verdenskrig – kom naturligvis som en hjælp, fordi der pludselig blev et meget stort behov for plads på kostskoler. Kostafdelingen var jo alligevel den del af skolen, som havde mulighed for at give et lille overskud. Den almindelige skole med højst 200 elever med en særdeles beskedne skolepengebetaling kunne aldrig nogensinde give overskud. Men altså i de første år efter krigen var kostafdelingen helt fyldt, hvilket lettede lidt på de temmelig store økonomiske problemer, far havde at kæmpe med.

Far benyttede forøvrigt straks den lidt forbedrede økonomi til en række forbedringer og nye installationer. Han brugte altid alt, hvad der kunne blive til overs for at få skolen så god som mulig. Men at det var primitivt efter nutidens forhold, da han var der, er der ikke tvivl om.

Hvad var baggrunden for, at der blev mere pres på kostafdelingen?

Pengerigeligheden blandt folk. Det er min overbevisning, at presset på kostafdelingen skyldtes, at folk nu havde råd til at skille sig af med deres besværlige børn. Der gik ihvertfald nogle år, hvor far havde det største besvær med at holde folk væk. Jeg kan huske et konkret tilfæl-

de fra begyndelsen af 20'erne. Skolen var lige begyndt, alt var optaget, og far ville ikke have flere. Og så kom der en far, som gerne ville have sin søn ind netop den dag, hvor skolen begyndte. Efter at være blevet afvist gik han rundt i værelserne og fandt et, vistnok det største af værelserne, ovre i »kavalerfløjen«, hvor der netop var kommet tre drenge, som havde fået sat deres medbragte senge op, som man brugte dengang, og sagde: »Jamen De kan da sagtens presse de senge, så min søns seng kan stå der«. Efter at have fået disse drenges forældre til at godtage hans påtrængenhed, kom han op til far og meddelte, at »nu havde han fået plads og fået de andre drenges forældres samtykke«. Far måtte så bede manden om at skrubbe af.

Hvor længe fortsatte de gode tider?

Desværre skete der jo det, at far i 1920, da Den spanske Syge kom, blev ramt af sygdommen, og fik i dens kølvand gulsot, som var en meget almindelig følgesygdom efter Den spanske Syge. Han havde meget svært ved at komme sig efter den og fik aldrig rigtig sine kræfter tilbage. Far fortsatte ganske vist i mange år efter, men hans initiativ gik noget tilbage. Det viste sig for mig efter 1924, da jeg var blevet student, og begyndte at undervise lidt på skolen og hjælpe far i det daglige. Jeg fik her væsentligt mere at gøre, end jeg egentlig havde ventet, og mit engagement i skolens drift kom til at stige gradvist, indtil jeg blev cand.mag. i 1929. Fra 1929 til 1931 fungerede jeg som en slags viceinspektør.

Baggrunden for afhændelsen af skolen i 1931 må således i hovedsagen søges i deres fars sygdom?

Ja, så afgjort. Far var ikke særlig meddelsom, men det er givet, at hovedårsagen til, at far måtte afhænde skolen, må søges i hans meget dårlige helbred. Han fik da også bevilget pension fra 1931.

(Interview fra 1982 ved Lars Stevnsborg og Bo Christiansen)

FRIHED – TVANG

af Percy Eriksen, elev på BK under Otto H. Møllerup i årene 1920-1926

Jo mere min skoletid er kommen på afstand i årenes løb, jo tydeligere er rektor Møllerups (Molles) personlighed trådt frem for mig som værende en fremragende pædagog, en ungdomsvejleder af kald og med et medfødt talent derfor. Han kendte barnesindet og var fortrolig med drengenaturen. Det fremgik af den måde, han opdrog os på.

Han var »efter os« på næsten alle områder, indtil han fik sat skik på os. At han gad! Holdt manden aldrig fri!, har jeg ofte siden tænkt. Efter morgenmaden og inden skoletimerne tog deres begyndelse, den tid, da sengene skulle redes, vaskevandet slæes ud, sko pudses m.m., kunne Molle pludselig dukke op – man vidste sig aldrig sikker – for at kontrollere f.eks. vor sengeredning. Selvfølgelig havde man netop den dag kun glattet lagenet og ikke haft det af og rystet det, som vi skulle, hvad hans skarpe blik hurtigt så, hvorefter han hev alt sengetøjet af, og man måtte begynde forfra. Eller han forlangte at se tredie kommodeskuffe. Lidt uorden i et hjørne og skuffen blev bundvendt. Og man kunne i sit vrede drengesind ønske ham ad Bloksbjerg til!

Når vi kl. 16 skulle ind til middag, stillede Molle sig periodevis ved spisestuedøren. Før vi slap ind, måtte vi række håndfladerne frem og vende dem og vise, at de var vaskede, og neglene rensede. Nyfriserede skulle vi også være, og ikke nok med det – vi skulle dreje rundt på hælen, så han kunne se, om skohælene var pudsede. Det var hans måde at konstatere, om vi havde skiftet sko. Var ikke alt i orden, kunne man risikere at blive lukket ude fra middagen.

Jeg havde en tid lang en uregerlig pandelok, som ofte faldt ned over øjnene. Den havde irriteret Molle længe, og jeg havde fået flere advarsler. Dem overhørte jeg, og en skønne dag fik jeg under middagen besked på at rejse mig og hente en saks hos Mollekonen (sådan kaldtes hans hustru). Molle udførte operationen omgående og i alles påsyn. Jeg fandt mig stiltiende i min skæbne. I mindst tre måneder var jeg »mærket«. Jeg bar ikke nag til ham af den grund. Jeg havde jo været

Interiør fra spisestuen i hovedbygningen omkring 1917. For bordenden mellem de to borde rektor Otto H. Møllerup, for bordenden modsat, hans hustru (rygvendt) og bagest til venstre lærer cand. theol. Poul Helms.

advaret, og forfængeligheden var endnu ikke vågnet i mig. I vore dage var der nok kommet en sag ud af sådan en bagatel.

Vi kostgængere var jo altid sultne; det var nu nok mest lækkersultne. Min sidekammerat Erik Ammendrup, der desværre fik en altfor tidlig død, havde hjemmegjort rullepølse i sin madpakke. Nu og da delte han sådan en lækkerbidsken med mig. I en tysktime hos en lærerinde, der tænkte altfor pænt om os søde drenge og derfor det meste af timen var klæbet til sin stol ved katederet, havde Erik og jeg i dækning bag et par pigerygge lige sat tænderne i rullepølsen, da jeg ser Molles falkeblik i dørruden. Det kan nok være, jeg blev hed om ørerne. Med ét går døren op, og Molles røst lyder: »Undskyld! Må jeg låne de to spisende herrer!«. Vi var 12 år. Morsomt – ikke sandt. Seks klask, tre til hver, høres ude fra gangen. Ingen forklaringer yderligere. Ingen motiveringer. Ingen formaninger, men kontant afregning. »En pædagogisk lussing, der sætter et stop«, kunne man fristes til at sige med for-

stander Ivar Tang (Berlingske Tidende, 4. oktober 1983). Vi fortjente den. Den afsatte ingen bitterhed. Jeg kan tværtimod den dag i dag more mig over det lille optrin.

Mange år senere, efter at jeg havde forladt skolen, havde en anden af mine kammerater Vilhelm Lange opdaget, at Molle blev 60 (eller var det 70). Vi besluttede at gratulere ham på boligen i Hellerup. Ved den lejlighed, hvor der nu taltes åbent og utvungent om de henrundne år – man var jo blevet voksen – røbede Molle nogle af sine grundsætninger. Jeg husker endnu ordret, hvad han bl.a. sagde: »I det åndelige skal der råde frihed, men i det formelle gør brugen af tvang ikke skade.« Til de formelle ting, Molle forlangte opfyldt af os, var bl.a. gode bordmanérer. Vi måtte ikke »blade i brødbakken« efter de tyndere skiver, som fremhævede pålægget bedre end de tykke, ligesom vi på fadene skulle tage lige for og ikke rode og udsøge os godbidderne. Og ve den, der ikke havde held til at fiske sardinen hel op af dåsen. Alt det og meget andet holdt Molle øje med fra sin plads ved bordenden. Vi skulle også tørre vore fødder godt af på måtterne, banke 3 gange på døren før vi trådte ind, stille vore cykler i stativ og ikke henslængt op ad de kalkede mure. Ved det ugentlige varmtvandsbad slap ingen for en tur under den kolde bruser. I fritiden fra 14 til 16 skulle vi opholde os i den fri natur. Og bedre naturomgivelser kan dårligt tænkes. Hvor har jeg tilbragt mange vidunderlige timer ved skov og sø og på sportspladsen. Når der til kommer, at vi skulle være spejdere med al den herlighed og de oplevelser, spejderlivet fører med sig, er det ikke så sært, at min sans for naturen og dyrelivet og fod- og cykelture tidligt blev vakt – alt dette, som den dag i dag bringer mig mange oplevelser og glæder.

Frihed i det åndelige! Molle prædikede ikke for os. Han forlangte ikke af os børn, at vi skulle engagere os i verdens nød eller tage stilling i politiske spørgsmål. Han pressede ikke noget ned over os. Vi fik lov at leve en tryk og glad og problemfri tilværelse. Det er nok ikke den dårligste måde at udruste drenge til livets kamp.

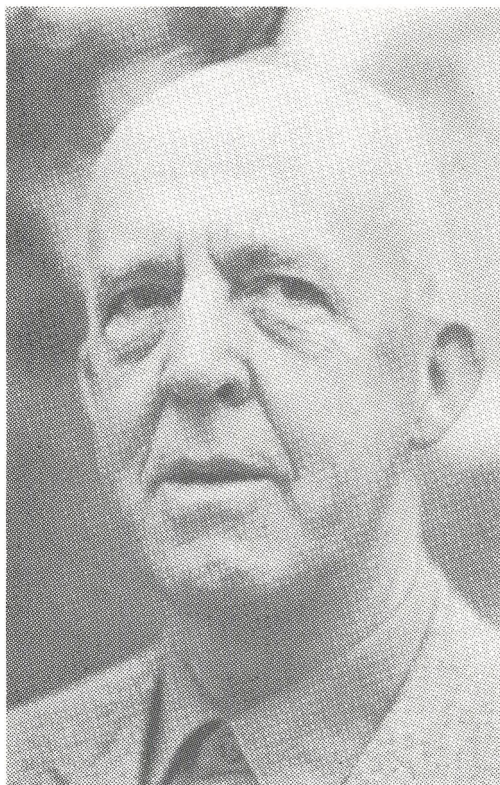
Tvang i formelle og ydre ting! »Sålænge vi gamle«, sagde Molle, »skal være sammen med jer unge på denne jord, har I ingen skade af at lære at tage hensyn til os ældre, og hvis I ikke gør det, så vil livet blive et helvede for jer, når I bliver gamle.« Det er næsten profetisk tale. At de seneste årtier så lidt har evnet at skelne klart mellem det formelle og

det åndelige, mellem frihed og disciplin, mærker vi de ulykkelige frugter af på mange områder. Molle opdrog os til ridderlighed, hensynsfuldhed, høflighed, ærbødighed for ældre og hjælpsomhed m.m.

Det var også ved det ovennævnte Hellerup-besøg, at Molle, som havde megen sans for humor og en befriende latter, fortalte følgende. Han var på vej fra hovedbygningen ad stengangen til sidefløjen, da han hører to drenge tale sammen. De kan ikke se Molle på grund af det knæk, stengangen har. Han hører følgende: »Molle er vel nok en farlig idiot!« Molle: »Det kunne jeg ikke stå for og styrede henimod de to og siger så: »at jeg er en idiot skyldes vel, at jeg mener noget andet end du – men sig mig nu engang, hvori består egentlig det farlige!«. Det kunne de ikke svare på.

I 4. mellem havde vi Molle i religion. Som lærer i et så vanskeligt fag må han have været særlig benådet. Han gennemgik Jesu bjergprædiken med os. Han var meget tilbageholdende og anvendte åbenbart en metodik, som skulle hjælpe os til selv at erkende og føle den sandhed, som de vældige bibelord rummede. Jeg husker endnu, hvor betaget jeg var af de grænsesprængende visioner, han så at sige forsigtigt lokkede os til at skimte, hvilket førte med sig, at jeg engang i mit Nye Testamente i marginen et sted skrev: »Det skal du undersøge, når du bliver stor.« Jeg gad vidst, om Molle allerede da fik sået et sædekorn, som næret af senere tilskyndelser siden førte mig ind på teologien.

Det vil være mærkeligt, om en så principfast og myndig person som Molle, ikke har givet en og anden en forkert behandling. Fuldkommen og fejlfri var han naturligvis ikke. Jeg har truffet nogle, som ikke brugte lovord om Molle. Men når jeg tænker på den brogede flok af drenge fra opløste hjem, børn af enker eller enlige mødre eller af udenlandsdanske, beundrer jeg Molle, at han evnede at give dem dannelse i ordets bedste betydning og en så god start i livet, så det siden gik dem vel. Der kom – såvidt mig bekendt – ingen »sociale tabere« fra Molles regie. For mit eget vedkommende føler jeg, at jeg aldrig kan overdrive min tak til Molle for den store betydning, han har haft for min personlige udvikling.

Rektor, cand. mag. *Sven Haderup*, BK's leder fra august 1931 til sommeren 1972.

Rektor Sven Haderup

Et tænkt interview mellem samme person i 1931 og 1956

Det var rart, at vi kunne mødes efter så mange år. Somme tider har jeg været helt bange for, at du havde glemt mig.

Det må du ikke tro. Men det er tit svært at finde sig selv igen; og derfor er det, at jeg ikke altid har fundet dig, selvom jeg har søgt. Men du skal vide, at ofte har mine tanker været vendt mod dig og de første år herude. Så også jeg er glad ved, at vi mødes og kan drøfte gamle dage.

Ja, mine tanker var nu ikke at drøfte gamle dage, men at høre om dagen i dag, men måske fortid og nutid hører sammen? Det er jo sagt, at

tiden, der gik, er fader til nutiden. Og hvis det er rigtigt, så er du jo min søn.

Ja – man ældes og bliver sin ungdoms søn. Og det er vel det, der har gjort det svært for mig at finde dig; for jeg ledte i lang tid efter mig selv, indtil jeg forstod, at det samme menneske i forskellige aldre er som to mennesker af hver sin generation.

Men med fælles træk – som fader og søn. Og endda ikke så få, tror jeg. Mon du f.eks. ikke husker vores første tanker om en skole? Det skulle være en lille skole, hvor man arbejdede sammen, lærere og elever, som een stor familie.

Jo, vi kaldte den Co-skolen; co-operation, fællesskabets idé lå til grund for den.

Ja, men den blev ikke til noget, sådan som vi planlagde det med vores kammerater. Vi gik hver sin vej.

Men alligevel spirede noget frem, som stadig lever hos os, hvor vi så er, og jeg tror også, at disse tanker er at finde på BK. For det, vi søger at skabe, er netop et lille samfund bygget på gensidig tillid og respekt. Tillid og sandhed hører sammen, og gensidig respekt betyder samarbejde – både indbyrdes og i fællesskab for skolesamfundet. Og disse egenskaber er samfundets støttepiller. De gør det daglige skoleliv harmonisk og præger det med en naturlig og fribåren glæde.

Men skolen er jo ikke lille, sådan som vi havde tænkt os det.

Nej, det må indrømmes. Men mange kan i fællesskab udrette det med en større flok, som få kunne nå med en mindre. Og her har jeg været lykkelig at have gode medarbejdere.

Mon vores opfattelse af »gode medarbejdere« er den samme? Kan du erindre, at vi dengang skrev: en lærers gerning må i sit inderste være båret af kærlighed til barnet? Mener du det endnu?

Ja, det holder stadig. Hvilken lærer vil være lykkelig i sin gerning og derved udføre sin gerning lykkeligt uden kærlighed som det bærende? I alle alvorlige forhold mennesker imellem er det vist kun kærlighed, der kan bære frugt. Og vor gerning er i denne betydning alvorlig, om end den bør være præget af glæde. Og alvor og glæde trives godt sammen.

Jeg er enig med dig. Her har tiden ikke forandret noget. Kernen er den samme. Men når jeg ser mig om, er der så meget, der er forandret,

selvom også de gule bygninger er de samme. Når jeg kommer hertil, er det svært at finde vej, og når jeg kommer indenfor, kender jeg ikke meget igen. Men jeg kan nikke ud til egen i skolegården, for vi kender hinanden, og så er jeg glad igen. Men alle de nye huse forvirrer mig, og de fleste stemmer er fremmede. Hvordan er alle disse stemmer, børnene, pigerne og drengene, de unge mennesker af i dag? Er de som i min tid?

Det kan man ikke vente. Der er gået 25 år, og der har været krig og besættelse ind imellem. Forholdene er ikke så lidt anderledes end dengang. Og børn påvirkes og udvikles jo af det milieu og den tid, de vokser op i.

Jeg skal søge at forklare dig, hvad der er sket, og lad os derfor først se på situationen i dag.

Hele levestandarden er hævet, vel først og fremmest på grund af teknikkens rivende udvikling: tonefilm, båndoptagere, radio og television; knallerter og tusindvis af biler, jetjagere; modelmotorer og modelflyvere; lettere udenlandsrejser med udvekslingsrejser og konfirmationsrejser; centralvarme, oliefyr, isskabe; skumgummi, plastic og nylon. Alt dette o.m.a. har fuldstændig forandret den daglige tilværelse; det giver de unge så mange behageligheder og interesser, som ikke kendtes før, og meget bliver til selvfølgeligheder for dem, som før var det store eventyr. Det forvænner dem, og vi, som følte glæde ved det, der var mindre end deres daglige fornødenheder, vi forstår ikke, at de ingen glæde viser ved det, der for os endnu er noget af et eventyr.

Men det nytter ikke noget, at vi kritiserer dem for det; det bliver det ikke bedre af. Vi må prøve at forstå udviklingen og de kendsgerninger, der følger deraf.

Ja, jeg forstår. Tiden er anderledes, men den behøver ikke derfor at være ringere.

Det er netop det, vi må huske. Og ungdommen *er* ikke ringere. På mange måder bestiller de mere, end vi gjorde. Og der kræves meget af dem. Men de forstår at arbejde målbevidst for at dygtiggøre sig, og de ved, at jo flere vi er, jo dygtigere må man være for at hævde sig.

Det lyder jo såre godt. Men det hele er vel ikke rosenrødt?

Naturligvis er det ikke det.

Der er altid noget at forbedre. Og for mig er der især eet område, man sjusker med i vor tid. Det er det, man i gamle dage kaldte ridder-

lighed. Dette at tænke på andre – udtrykt i dagliglivet ved høflighed, hensyntagen og hjælpsomhed.

Det er, som om egoismen fremmes af tiden. Dette, som vi var inde på før, da vi talte om levestandarden – at alle goder tages som noget selvfølgelig – det betyder jo, at man opnår dem, uden at man behøver at have gjort sig fortjent til dem, og uden at man skylder nogen tak derfor. Det er ens ret, et krav, man har, uden hensyn til, om man yder noget til gengæld.

Og denne indstilling skaber ikke taknemmelighed, den avler ikke godhed.

Måske tager jeg fejl. Måske var det ligesådan med os, blot var det andre og mindre ting, der var selvfølgeligheder for os. Måske er det blot en overgang, en forskydning af begreberne, der finder sted, en forskydning fra det mindre til det større, fremkaldt af, at verden bliver mindre og derved mere overskuelig.

Det, der i det daglige synes egoistisk og materielt betonet, det er måske blot dagliglivets småtterier, der ligesom skjuler en mere vidtrækkende følelse, som rækker ud over den store menneskehed i hjælpsomhedens og kærlighedens ånd.

Vi må håbe og tro, at det er det, som den ny tid varsler.

Men alligevel ikke glemme det nærværende i tillid til det fremtidige.

Netop. Det daglige livs harmoni er afhængig af det enkelte menneskes evne til at forstå og hjælpe. Og her har vi, der har med ungdommen at gøre, en stor opgave i at vise dem vej. Og der er vi så tilbage, hvor vi begyndte, idet tillid og respekt for andre danner grundlaget for forståelse og hensyntagen.

Men indholdet må jo have en skal. Jeg ser, at du har nogle tegninger liggende på bordet. Hvad er det?

Det er vore to store byggeønsker.

Et nyt gymnastikhus og en bygning med klasser og lokaler, der giver plads til et matematisk gymnasium.

Når disse to bygninger står færdige, skal jeg være glad.

Jeg vil være glad i bevidsthed om, at vore ydre rammer så er i orden, og i troen på, at BK altid må være et sted, hvor eleverne kommer med tryghed, fordi de mærker, at vi holder af dem og vil hjælpe dem både til gode kundskaber og til at blive gode mennesker.

Glimt fra Haderup-tiden

af Aage Grønnegaard

Jeg var ved skolen i tiden 1931-40. Det var på venlig opfordring af Sven Haderup, som jeg havde kendt i adskillige år, og med hvem jeg havde besøgt kostskoler i England.

Vi var unge – uerfarne, i hvert fald undertegnede, men hvis jeg må bruge et stærkt ord, var vi begejstrede og tog med mod og fortrøstning fat på opgaven.

De ydre forhold var primitive, og der gjaldt også regler, som man næppe ville godkende. Således måtte eleverne ikke forlade skolens grund uden tilladelse.

Jeg husker, den ældste af kosteleverne kom til mig og sagde: »Jeg vil gerne fortælle, når jeg går, men jeg vil ikke bede om lov dertil«. Han var vist en 15-16 år, og naturligvis burde jeg have sagt: »Ja, men det er da helt i orden«, da han var et fornuftigt menneske. Jeg husker desværre ikke nøjagtigt, hvad jeg svarede, men jeg mener, vi kom til forståelse, og hans tid på skolen gik fredeligt.

Efter skoletid aftalte man med SH eller hans stedfortræder, hvad man ville foretage sig. Det var ret vage aftaler: Tur i skoven, spille fodbold, hente noget i byen eller lignende. 16.30 var der »mellemmad« og så 2 timers læsetid – enten på værelset eller fælles under opsyn og eventuel assistance. Fredag eller lørdag aften, hvis eleverne skulle blive på skolen, var der sammenkomst med f.eks. oplæsning. Som SH sagde det: »På de lørdage, hvor der er hjemmesøndag, er der sammenkomst om fredagen!« Een gang om ugen var der grundigt bad i kælderens.

Det har nok ikke været nemt for de »gamle« lærere at vende sig til den nye ånd. Jeg husker navnlig tre: frøken Victor, kaptajn Jensen og Gunnar Bajer. De var jo overtaget fra Mollerups tid og i vore øjne »gammeldags«. Ingen af dem havde egentlig læreruddannelse, men det syntes jeg nu heller ikke gjorde noget, så meget mere som de både fagligt og menneskeligt var dygtige og pligtopfyldende. De deltog dog ikke i selve kostskolearbejdet.

Man »overtog« også skolelægen, dr. Schlanbusch, der boede i Budinge. Han var naturligt nok af den »gamle skole«. Måske en smule

barsk, men dygtig og meget velmenende, og han omfattede skolen med megen velvilje. Dr. Schlanbusch kom en gang om måneden for at tilse børnenes helbredstilstand og kom ellers, når der var grund til det.

I den første tid var der 13 kostelever, hvoraf kun een pige, så vi havde jo nær kontakt.

Elevantallet voksede støt, og som kostelever kom børn af udenlandsdanske, og da også børn med »adfærdsvanskeligheder«. Det kunne naturligvis give problemer, ikke mindst i skoletiden, hvor de »gamle« lærere fra Mollerups tid ikke var indstillet på de friere former, skolelivet nu havde fået.

Eleverne kom så »i bånd«. Det lyder drastisk, men det betyder blot, at de om eftermiddagen blev sat til et eller andet lettere arbejde – så vidt jeg ved sluttede det stundom med tedrikning hos bestyreren.

Jeg husker, at en elev skrev til sine forældre i Indien, at han var i bånd og pillede mælkebøtter op i græsset. De rystede forældre troede, han stod bundet på græsplænen og levede af mælkebøtter. Der kom telegram med anmodning om »benådning« – og det endte i fryd og glæde, og samme Mogens blev en trofast og glad elev.

For en ordens skyld vil jeg gerne tilføje, at det slemme ved at komme i bånd naturligvis ikke var det (lettere) arbejde, man blev sat til – men det, at man ikke selv kunne disponere over sin fritid. Iøvrigt havde eleverne på skift en uge, hvor de også arbejdede. Det foregik efter et bestemt system med numre – og de blev derfor gerne kaldt »nummermænd« (efter en tegneserie af Storm P.)

Af kolleger i den første tid vil jeg gerne nævne tre: *Vagn Aage Haldbo*, senere lærer, der var et meget fint menneske, måske for fint, idet han havde svært ved at klare disciplinen. *Otto Schaumann*, senere lektor i Århus, var en klog og meget vidende historielærer og orienterede os om de begivenheder, der i slutningen af trediverne førte til verdenskrigen. Han var en gentleman – bankede på, når han gik ind til eleverne, så eventuelle »ulovligheder« kunne fjernes. Hans egen dør stod åben dag og nat. »Det skal være som almuetribunen i det gamle Rom«, sagde han, »man skal altid kunne komme til mig«. Han mødte undertiden den »klassiske« beskyldning, at han gjorde forskel – hvortil han svarede: »Det er ikke mig, der gør forskel, men der *er* forskel«.

De deltog begge i høj grad i kostskolelivet og betød meget for elever-

ne.

Så er der naturligvis *Carla Wahlstrøm*. Hun virkede hele livet på skolen, som var hendes tilværelse, mest for de små, men sandelig også, i hvert fald i perioder, for de større.

Om *Haderup* og hans så tidligt afdøde hustru fortæller nok andre – men lad mig blot sige, at vi havde et godt samarbejde, og jeg er glad for stadig at have forbindelse med ham.

Når jeg så mange år efter tænker tilbage, er der meget, jeg »fortryder« – eller i hvert fald nu ville have gjort anderledes. Om det var blevet bedre er jo en anden sag – og tiderne er jo på godt og ondt mildest talt meget forandret.

Skolen er jo et billede af samfundet og må prøve at følge med, men skal på den anden side også give eleverne impulser og grundlag for deres virke i dette samfund.

Tell me the tales – long, long, ago – af Arne Frederiksen, første student fra 1934

Jeg var og blev den første og eneste student fra Bagsværd Kostskole i 1934, efter at rektor Sven Haderup (Nol) i 1932 forsøgsvis havde startet et 2-årigt studenterkursus. Da der ikke kunne opnås statsanerkendelse fra Undervisningsministeriet de første 2 år, var det ensbetydende med, at det første studenterhold – jeg tror, vi var ialt 6 – i 1934 måtte gå op til eksamen, ikke på selve skolen, men på Københavns Universitet, og blev eksamineret ikke af vore egne lærere, men af fremmede lærere fra universitetet, der var meget barske og »blødtørstige« over for de såkaldte »privatister« fra endnu ikke anerkendte studenterkurser på forskellige skoler. Dertil kom, at vi »privatister«, der kun havde haft 2 års forberedelse og skolegang mod den almindelige 3-årige gymnasietid på statsskolerne, ikke fik nogen begrænsning i eksamensstoffet, men skulle opgive hele det læste pensum i samtlige fag. Det var skrappe og næsten umenneskelige forhold, og mandefaldet var da også meget stort. Jeg var som nævnt den eneste, der slap gennem nåleøjet i 1934 som nysproglig student, men jeg skal heller ikke nægte, at jeg rent ud sagt gennem de 2 år havde gjort et enormt arbejde.

Grafikeren Chr. Tom-Petersens tegning af skolen fra 1921.

Mine 4 års skolegang på Bagsværd Kostskole fra 1930 til 1934 står endnu for mig – så mange år efter – i et lyseblåt urealistisk og samtidig varmt, nærværende skær. Jeg glemmer især ikke den helt for- og vidunderlige overgang i 1930 fra »kæft – trit og retning« på Lyngby Stats-skole, som jeg ikke kunne udstå, til Bagsværd Kostskoles varme atmosfære, hvor hver enkelt af os hurtigt følte og mærkede, at vi blev behandlet og opfattet, trods vor unge alder, som rigtige levende individuelle menneskebørn.

Jeg er helt overbevist om, at den rivende hurtige og gunstige udvikling til en stor og harmonisk skole i 1930'erne og 1940'erne og op til i dag, først og fremmest skyldes rektor Sven Haderup og de gode og positive medarbejdere, han efterhånden fik knyttet til skolen.

Fundamentet for det hele var hans enestående indsats i nært samarbejde med alle involverede, lærerstab, elever, m.v. Vi er uendelig mange gamle elever, der står både ham og skolen i en stor og glad taknemmelighedsgæld for »fair play« i vor skoletid, der blev af vital og afgørende betydning for os senere hen i tilværelsen.

Cand. mag. Frode Kanstrup, BK's rektor siden begyndelsen af 1972.

Rektor Frode Kanstrup

Den 10. marts 1972 kl. 23.45 fik jeg meddelelsen om, at jeg var udnævnt til rektor for BK. Det hele var gået meget hurtigt, hvorfor jeg ikke havde haft tid til at overveje, hvad det betød at overtage ledelsen af så stor en skole. Der var derfor kun ét at gøre, kaste sig ud i arbejdet og om muligt løse de problemer, der nu måtte være. Heldigvis har jeg gennem alle årene haft en række fortræffelige medarbejdere til at tage sig af de mange forskellige opgaver. Det at løse alle de praktiske problemer klares ikke af én mand, det kræver en stab af dygtige og engagerede medarbejdere. Alligevel er der i dag så mange problemer forbundet med at lede en stor privatskole, at udover de fem timers undervisning går langt det meste af ens tid med administration. Jeg skal i det følgende omtale forskelligt af det, der er sket siden 1972 samt de problemer, der har været forbundet hermed.

I 1974 oprettede vi børnehaveklasser. Der er ingen tvivl om, at det er

positivt for børnene at få den blide start på skolegangen. Desværre har vi endnu ikke kunnet tilbyde børnehaveklasserne de helt ideelle lokaleforhold, selv om vi har gjort os store anstrengelser. Forhåbentlig lykkes det snart.

Samtidig med oprettelsen af børnehaveklasser opstod der hos forældrene et behov for at få børnene passet uden for skoletiden. Vi etablerede en pasningsordning for ca. 15 børn i tidsrummet fra kl. 11-14. Ordningen opnåede kommunal godkendelse med hvad deraf følger af tilskud.

Ordningen blev langsomt udvidet. Pludselig havde vi 100 børn, der blev passet fra kl. 11-16. Desværre kunne indtægterne ikke holde trit med udgifterne. Kommunen krævede, at jeg skulle dække et underskud på 100.000,- kr. Dette nævnt for at illustrere, hvilke problemer der har været at slås med.

Resultatet blev, at vi nu har to ordninger. 40 børn passes i den kommunalt støttede klub, mens 50 børn passes i en ikke støttet pasningsordning. Kommunens undskyldninger for ikke at yde støtte til den sidste gruppe er mangfoldige, men en dag lykkes det nok.

I 1.-7. klasse er der ikke sket de store ændringer udover, at vi har fået indført svømning på 4.-5. klassetrin, samt at klassekvotienten er sat ned fra ca. 25 i 1972 til 20 i 1983.

Ved de private gymnasieskoler har der været tradition for, at gymnasiets lærere havde et mindre antal timer i 8.-10. klasse. En ordning, der havde mange fordele for såvel elever som lærere. Desværre havde folketingset ikke forståelse for det positive i den ordning, hvorfor det ved lov blev pålagt os at ophøre hermed med udgangen af skoleåret 1979/80.

Det er et stort ønske hos de private gymnasieskoler, at ordningen under en eller anden form genindføres. Da undervisningsminister Bertel Haarder er indstillet på at løse problemet, er optimismen ved at brede sig.

På gymnasieområdet er der sket to væsentlige ting. Vi måtte i 1976 tage afsked med den klassisk-sproglige gren. Det var med stor beklagelse, vi måtte konstatere, at der ikke var tilstrækkelig grundlag for at videreføre grenen.

Det var til gengæld med glæde, vi modtog ministeriets tilladelse til,

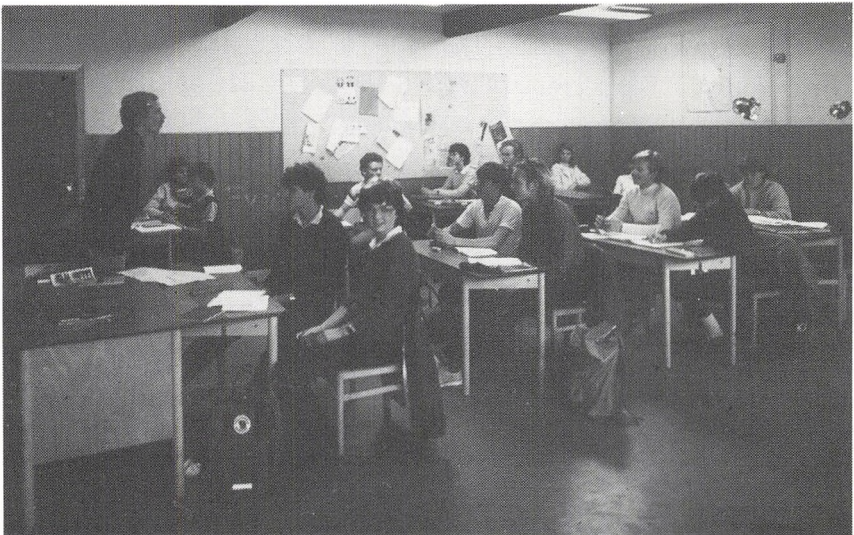
at vi i 1983 oprettede en kemisk gren. Forhåbentlig vil den nye gren vise sig at være levedygtig.

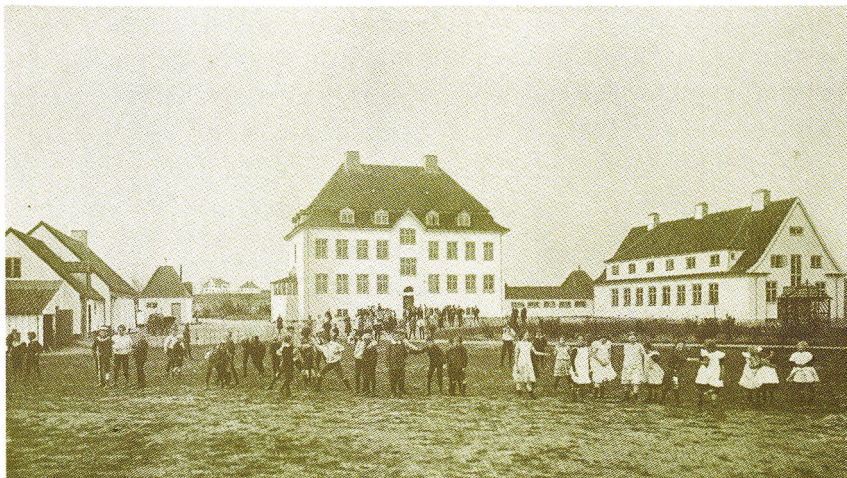
Endvidere er vi ved at opbygge en bestand af datamaskiner, idet det må anses for væsentligt, at alle elever ser, hvad disse vidunderlige maskiner kan bruges til.

I årene forud for min tiltrædelse havde lærerne drøftet skolens fremtidige ledelsesform. I mit første år på skolen blev disse ønsker diskuteret meget indgående, og som resultat aftaltes nogle helt specielle regler for skolens fremtidige ledelse. Det væsentlige (for mig) i aftalen er, at vi fik en struktur, der giver elever og lærere større indflydelse på og indsigt i den daglige drift, end det almindeligvis er tilfældet, men sådan, at den der har det endelige ansvar, også har den endelige afgørelse. Målet må være en skole, hvor elever og lærere er glade for at være og føler, de er med i det, der sker.

Trods mange forskelle har alle i de forløbne 11 år ydet en meget stor indsats både i og uden for undervisningen. Ingen har sagt nej til at tage del i løsningen af en opgave. Det vil jeg gerne takke alle for og håber, at vi, hvor forskellige vi end er, fortsat kan enes om at trække på samme hammel i årene fremover.

Undervisningen i dag – Claus Angelo lærer en 10. klasse engelsk.

Skolen fotograferet fra gårdsiden omkring 1915.

BK's mure *af Jens Bing*

Skolers jubilæumsskrifter er for den udenforstående som at læse dødsannoncer over folk, han aldrig har kendt. Man husker, at skoleårene rigtigt nok var den skelsættende tid, hvor man fra barnetro fik hår på kroppen, uden at skolen kan tillægges æren for denne forvandling. Den var den mere eller mindre neutrale ramme om det hele og erindres som en mere eller mindre god tid.

Skoler, bygget af arkitekter med et navn, gør krav på at blive husket, uanset hvor mange elever der oplevede et forsømt forår bag murene. Jeg synes, at jeg med en vis ret kan fremføre det synspunkt, for jeg kom til BK fra Holte Gymnasium, der kunne fremvise en sangsal med kanelerede søjler i korintisk stil, faglokale med skærmterminaler, et naturhistorielokale med hele naturen – udstoppet eller i sprit ganske vist – og sportspladser værdige en olympiade. Og alligevel rejste dens monumentale mure og tårne sig som selve Barsebäck-værket i dæmonisk ondskab, som om skolens sjæl havde taget bolig i bygningens krop (i øvrigt stemt i gråt). Ingen stor arkitekts hånd har sat sit præg på BK, og faciliteterne, som det hedder, var få, da jeg gik gennem porten for

første gang engang i 1964. Er det arkitekten, det kan lægges til last, at murene ikke er det første, man kommer til at tænke på? Først langt senere, efter at have forladt skolen, gik det hensigtsmæssige i de tilfældigt henkastede bygninger, som klædte livet indenfor, op for én.

Tilpas meget er bevaret af det første BK, til at det ikke bare er en nostalgisk tanke i anledning af de 75 år at se tilbage på disse bygninger. Skolens første bygning bar navnet Lawaetz Kostskole – skrevet med store bogstaver over hovedindgangen. Denne blok, som er forblevet BK's hovedhus, blev orienteret ud mod Aldershvilevej, men i 1908, hvor bygningen blev opført, var her kun en sti. Bygningen lå med luft til alle sider – mod øst med ugenert udsigt over Bagsværd Sø, mod vest med frit udsyn til Slangerupbanen. Det var anlæggelsen af Slangerupbanen et par år tidligere, som forberedte oprettelsen af en skole i et område overvejende domineret af bøndergårde. Initiativet blev taget af en kreds af fremtrædende personer på egnen, som også stod bag opfordringen til pastor Hermann Lawaetz om at blive den ny skoles første leder. Til arkitekt udpegedes Henning Hansen (1880-1945), som hermed modtog sin første arkitektoniske opgave – foråret 1907 havde han fået afgang fra Kunstakademiet, og den 8. april 1908 nedlagdes grundstenen.

Bygningen, som den fremtræder endnu urørt i det udvendige, er en ydmyg udløber af stilforbistringens tidsalder. Det var en periode, hvor talent blev målt i arkitektens evne til at håndtere de historiske stilarter – heraf periodens navn, historicismen. Som en decideret nyttebygning måtte den unge, uprøvede arkitekt tøjle sin iver, hvor fantasien kun fik tilladt spillerum i detaljer som indgangsportalen i romansk tyngde (forsiden). Men bygningens karakter af en krydsning mellem en herregård og en boligkarré – to områder, som siden kom til at optage Henning Hansen – ikke bare ligner en idé. Tidsånden søgte selv i bundent, institutionelt byggeri at forlene bygningen med autoritet – uden denne ambition ville København aldrig have fået tilnavnet »Tårnenes by«. Omkring en strengt centraliseret plan – bestemt af indgangspartiets korrespondance med et gennemgående trappeløb – udlagde Henning Hansen en næsten symmetrisk rumdisposition til hver side til henholdsvis klasseværelser og bolig for skolens leder. Til yderligere understregning af denne midterbetoning satte han over hovedindgangen et

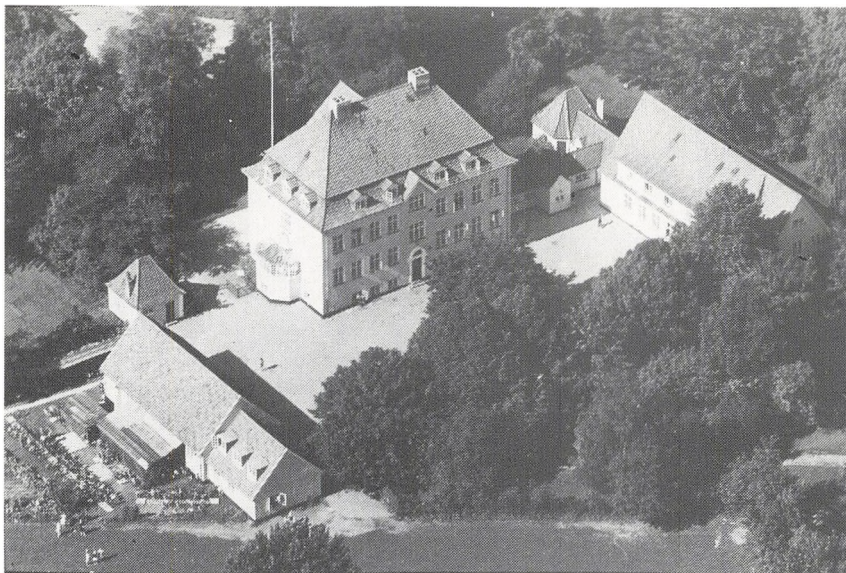

Niels Gotenborgs sidebygning fra 1911-1912; i underetagen klasseværelser, ovenpå bolig for elever og lærere (i dag lærerværelse).

gavlparti, som gennembrøder mansardetagen, hvor kosteleverne havde deres værelser. Ved indvielsen indhøstede arkitekten bifald for de lyse klasseværelser – hvert bestående af tre vinduesfag – som endnu er i brug. Henning Hansen forestod ikke skolens efterfølgende udvidelse, og vil i øvrigt navnlig blive husket for sit hovedværk, Frederiksberg Rådhus (fraset tårnet).

Det første skolebyggeri havde modsvaret hensynet til et meget beskedent elevantal – ved undervisningens begyndelse 28 elever, både drenge og piger, stigende til 43 ved skoleafslutningen i 1909. Ved skoleåret 1911-1912 talte skolen 112 elever og 14 lærere. En påkrævet udvidelse, som pågik frem til årsskiftet 1911-1912, blev lagt i hænderne på arkitekten Niels Gotenborg. Han er ikke en arkitekt, der er blevet noteret noget steds for en mindeværdig indsats, men han skal på BK huskes for at være gået klogt og nænsomt til værks. Henning Hansens hovedhus angav jo ikke blot hovedaksen – vest-øst – men afstak også legepladsen, omgærdet mod syd af den endnu stående gymnastiksal (i dag »Huset«, der anvendes til fester og foredrag) og en hønsegård. Gotenborg fik nu anvist en plet mod nord på den anden side af legepladsen,

Luftfoto af BK fra 1950'erne. Således så skolen ud – i det uændrede – gennem 50 år, 1912 – 1962. Bemærk karnappen til bestyrerboligen og hønsehuset overfor, som oprindeligt indrammede indgangen til skolegården.

hvor en ny fløj skulle åbne rum for flere klasseværelser – seks rum i stueetagen samt skolens første faglokaler, ovenpå værelser til elever og lærere (hertil er lærerne inden for de seneste år atter vendt tilbage). Interessant er at bemærke, at Gotenborg arbejdede videre på Henning Hansens herregårdssidé. Som nordfløjen blev en pendant til gymnastikfløjen, skabte han på den anden side af hovedhuset ud mod Aldershvilevej en pendant til det stående hønsehus (mens hønsehuset måtte vige pladsen for de senere gymnastiksale, står derimod Gotenborgs lille pavillon endnu som mødested for elevsamfundet). Til forbindelse mellem hovedhuset og den ny fløj rejste Gotenborg en lav forbindelsesgang, »Stengangen«, hvis røde tegltag smukt støder til den ny fløjs stigende taglinie. I detaljer som indgangspartierne gav han den stil, som allerede var anslået af Henning Hansen, et personligt udtryk. Hermed lukkede skolebygningerne sig beskyttende om skolegården på tre sider, og det var åbenbart, at ekspansion herefter naturligt måtte

ske mod øst.

Disse senere udvidelser blev i lige grad et brud på den byggetradition, som præger det gamle BK, som et farvel til »lilleskolen« til fordel for det moderne gymnasium. I 1951 oprettedes første gymnasieklasse, nysproglig linie, og et tiår senere også matematisk linie. Denne åbning mod det moderne gymnasium med dets grenvalgsmuligheder var en beslutning, der uvægerligt måtte forudsætte betydelige udvidelser og hermed praktiske såvel som økonomiske overvejelser. Hvor radikalt skolens fysiske rammer ændredes, kan iagttages i luftfotografiet ovenfor – således så BK ud i 50 år frem til 1961, i det udvendige uændret siden Lawaetz' tid (1908-1912).

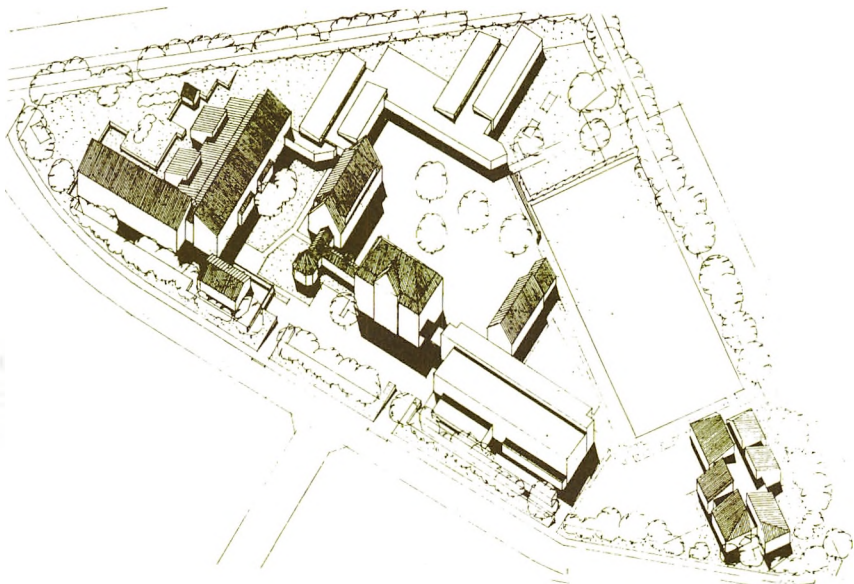
Udvidelserne i 1961-1963 tog sigte på dels at få flere klasseværelser til real- og gymnasieklasserne, herunder meget tiltrængte faglokaler, dels moderne gymnastiksale for henholdsvis drenge og piger. Det omfattende projekt blev overdraget arkitektkompagniet Kaj Fischer og Einar Kirk-Nielsen, hvilken sidste helt tilbage til 1930'erne var fremkommet med forslag til et svømmeanlæg på skolens grund og en pendantbygning til det gamle hovedhus. De nye bygninger gjorde ingen dyd af at skjule stilbruddet med moderbygningskomplekset – den nye tid gik ind for lys, frisk luft og en rationel, hensigtsmæssig grundplan. Men elementbyggeri er det ikke – arbejdstegningerne viser, at alt fra vinduesrammer ned til skabe og tøjknager blev individuelt udformet på tegnestuen.

I udvidelsen byggede man ikke i højden, men bredte to sammenhængende, parallelforskudte længer ud på det skovklædte areal mod Bagsværdvej mod øst. I plan og formgivning er de både enkle og traditionelle – en gennemgående gang i bygningens fulde længde, flankeret af klasseværelser en suite. I den længe, der vender ud mod den gamle boldbane, indrettedes en række faglokaler til geografi, biologi og fysik; i kælderen formning, sløjd, håndarbejde og skolekøkken. Sprogfagene blev ikke tilgodeset, idet man formentlig allerede på det tidspunkt afså plads til denne afdeling på den gamle boldbanes areal stødende op til Henning Hansens gamle gymnastiksal. Fra april 1964 foreligger et stort anlagt projekt fra Fischer og Kirk-Nielsen af et kompleks med sproglokaler, grupperet omkring en stor aula. Projektet står i gæld til 60'ernes højkonjunktur og ville, såfremt det var blevet realise-

ret, have været kronen på værket. I stedet overdækkedes legepladsen på dette stykke, hvorved gården blev endeligt lukket.

Langs Aldershvilevej i forlængelse af hovedhusets sydgavl rejstes i samme byggeperiode endvidere to sammenhængende gymnastiksale (den ene med teaterscene) af totalt 46 meters længde. Set udefra skød salene sig op fra en sokkel bestående af de tilliggende omklædningsrum på den ene side, sanglokalet med gårdhave (byggeriets eneste pynt) på den anden. Her som i udvidelserne mod øst må arkitekterne prises for at have bibeholdt det gamle hovedhus' karakter af skolens midtpunkt. Begge udvidelser slutter sig diskret til de gamle bygninger uden at give løfte om at tilhøre fremtiden. Men fuldt realiseret blev ideerne som nævnt ikke, og lige til i dag er der blevet arbejdet på en aflastning af pladsmanglen – herom på de følgende sider.

Udvidelserne mere end fordoblede skolens areal med ét slag og lagde rammen om et elevantal stigende til nær 800. Det er blevet sagt, at den betydelige forøgelse førte til en mere formel omgangsform mellem elever og lærere. Man prøver at forestille sig, hvorledes lærerstabets uhomogene skare – nu spredt ud på et areal, som gjorde det mindre sandsynligt, at man ville løbe på hinanden – pludseligt begyndte at anlægge en mere formel attitude. Det omvendte blev tilfældet. BK var vokset til et punkt, hvor man kunne have forventet, at ledelsen ville gribe til en mere håndfast centralisering for at få det hele til at hænge sammen. Når dette ikke skete, skyldes det på den ene side skolens leder gennem 41 år, Sven Haderup (1931-1972) – den usynlige hånd bag overgangen til det moderne gymnasium og de hermed forbundne udvidelser – kombineret med en lærerstab, lige så individuelt sammensat som en fastelavnsfest – og på den anden side et elevklientel ikke mindre uensartet. Man risikerede måske ikke at fare vild i de nye bygninger, men den tillid, katederfolket havde til, at man virkelig havde hjerne til mere end dagens lektie og pensum, befordredes af en ramme, som netop ikke var formel. Jeg tror, at man ubevidst registrerede, at bygningerne, der måtte lægge krop til så meget, ikke bare så passivt til, men i selve stilrodets morads, hvor nyt og gammelt ikke gensidigt hævdede sig på hinandens bekostning, så antydningen af et ansigt, som til forveksling lignede ånden – »en skole for livet« på en anden måde end i latin-skolens forstand.

Arkitektfirmaet Christian, Erik og Aage Holsts projekt fra august 1983 til skolens udvidelse på jordstykket mod nord ud mod Bagsværdvej og udvider til et »Indskolingsafsnit« mod syd.

BK – senere byggerier og nye planer *af Gunnar Olsen*

I 1973 startede en reoveringsproces af skolens bygningsmasse begyndende med lokalerne i hovedbygningen, der – velbyggede som de er – havde klaret sliddet helt fra skolens tilblivelse i 1908. Det har været en langsommelig og til tider økonomisk vanskelig proces, som det ikke har været muligt at klare inden for de ret snævre tilskudsrammer, loven foreskriver. For at hindre yderligere forfald og – ikke mindst – for at nærme tilstanden mest muligt til de normer, der hersker i den offentlige skole, har vi ment det nødvendigt og berettiget at anvende ret mange penge på vedligeholdelse ud over tilskuddene.

Men når vi i dag kan glæde os over gode rammer om vort daglige arbejde, må vi også sende en venlig tanke til undervisningsministeriets byggedirektorat og tilskudsforvaltning for imødekommenhed over for

Den ny kantine for eleverne under opførelse i 1982 ovenpå gymnastikbygningens omklædningsrum.

vore ansøgninger om dispensationer og lån. Uden dette havde de nylige, meget bekostelige istandsættelser af Haraldsgave, gymnastiksalene og indretningen af en ny fælles kantine (se foto) ikke kunnet gennemføres.

Siden det store nybyggeri, afsluttet i foråret 1963 og desværre ikke omfattende nok til de ca. 800 elever, der siden har været normen, har skolen klaret sig igennem med nødløsninger af midlertidig karakter: barakbygninger, garderoberum, gangarealer og de to gamle villaer Hebebo og Risholm ikke at forglemme.

Efter at have holdt liv i en ansøgning til ministeriet i 1970 åbner der sig nu mulighed for en bevilling, der vil starte et byggeri i 1984. En arkitekt med erfaring i skolebyggeri har udarbejdet et skitseforslag, der sammen med en ansøgning nu er til behandling i ministeriet, hvorfra ansøgningen går til afsluttende behandling og – forhåbentlig – bevilling i Folketingets finansudvalg.

Projektet deler sig i to etaper. Den første består af en vinkelbygning i to etager placeret på arealet nordvest for den gamle sidebygning. Denne bygning skal rumme 12 normalklasser og 4 fagklasser, nemlig til fysik, formning, biologi og musik. Desuden i kælderens de lovbehandlede

Risholm og Hedebo, oprindeligt lærer- og elevboliger, i dag hjemsted for fritidsklubber og specialundervisning.

sikringsrum. I nær tilknytning til denne bygning er det hensigten at opføre en pedelbolig. Det hele i mursten og røde tegl i god harmoni med de gamle bygninger.

Dette byggeri vil inddrage arealet med de asfalterede boldbaner, som må flyttes til fodboldbanen; den første er etableret i sommerens løb. Som et kuriosum kan det nævnes, at jordbundsundersøgelserne har afsløret et frit vandspejl i en dybde af 2-4 m. under det lave areal fra klubhuset forbi sidebygningen og normalklassefløjen. Dette er formentlig årsagen til, at klubhuset hælder ret meget. Det er i projektet afsat penge til foranstaltninger mod yderligere hældning.

Etape to er en indskolingsafdeling med 6 klasserum for børnehaveklasserne og 1. og 2. klasserne. Det er planen at fjerne de to gamle villager Hedebo og Risholm for at give plads til denne afdeling af skolen. Denne opdeling vil give en afbalanceret udnyttelse af skolens ikke for rigelige areal med gode udfoldelsesmuligheder for de mindste elever. Det giver også en spredning af færdslen til og fra skolen til gavn for trafikikkerheden.

Vi synes, det er et godt projekt, der vil gøre BK kønnere og vil kunne fungere som gode rammer om skolens liv mange år frem i tiden.

PERSEVERANDO Strejflys over skolens motto

af Per Friedrichsen

Når man i det Herrens år 1983 kører med Farumbanens S-tog, udsættes man uvægerligt for et sandt bombardement af budskaber fra hyp-pigt skiftende reklamer: på baneliniens, stationernes og kupeernes permanente reklamepladser. Hertil kommer de slag- eller fyndord af mere ideologisk prægning, der smykker husgavle, plankeværker, viadukter og stationernes beton. Hastigt frembragte graffitti, folkets røst formidlet af det 20. århundredes svar på Gutenberg: spraydåsen! Fælles for alle disse budskaber er deres ønske om at vinde gehør, men derudover også deres flygtige og døgnflueagtige karakter: man har et budskab, til man præger et nyt!

Anderledes så det unægtelig ud for 75 år siden i 1908, da 28 elever den 1. september begyndte deres skolegang på den nyetablerede »La-waetz' Kostskole« i Bagsværd. Hvad disse elever mødte af reklamebudskaber på deres skolevej må have været sparsomt, men formodentlig har de med desto større opmærksomhed kigget på bogstaverne over skolens indgangsdør, hvor en kobberplades flammeskrift forkyndte: »PERSEVERANDO« (gengivet ovenfor). Ligesom det »krims-

krams« Christian IV lod opsætte på Rundetårn (1), virkede disse bogstaver formentlig på én og samme tid uforståelige, fremmedartede og pirrende for nysgerrigheden!

Skolens lærere har naturligvis kunnet oplyse, at ordet »PERSEVERANDO« er latin og betyder »VED AT HOLDE UD«, og at en sådan rettesnor – som både elever og lærere forventedes at følge – blev kaldt et motto eller valgsprog. Desuden har eleverne vel fået oplyst, at Angelica Spønneck, som boede på det nærliggende »Aldershvile« og også kaldtes »Grevinden af Bagsværd«, havde bekostet kobberpladen med mottoet tilligemed smedejernsgitrene på fløjddørene og ovenover (2). Måske har de endvidere fået fortalt, at kobberpladen var udført af kunstsmedemester Oluf Schæbel, hvis signatur ses nederst i pladens højre hjørne, i den tidstypiske såkaldte skønvirkestil (3). Der foreligger intet om, at eleverne eventuelt skulle have fået kendskab til, hvem der var den åndelige ophavsmand til mottoet. Først så sent som i 1933 peger skolens første læge, J. Schlanbusch, på skolens første leder:

»Og jeg ser en Række Lærere passere mit indre Syn. Først Lawætz, som startede Skolen. Det var ham, der satte det smukke Motto over Døren, men jeg tror det egentlig var afdøde Rektor Hauch, der fandt paa det« (4).

Adam Gottlob Øhlenschläger Hauch, der virkede som lærer ved BK 1912 – 1914.

Efter alt at dømme er dette udsagn det eneste, der peger på Lawaetz som ophavsmand til skolens motto, men rigtignok med den væsentlige indskrænkning, at det var Hauch »der fandt paa det«! Dette sidste fremsættes dog som en formodning. Det skal senere i denne artikel søges sandsynliggjort, at Lawaetz var den, der ikke blot lod mottoet opsætte, men også den som fandt frem til og besluttede sig for det. Inden da skal begrebet »PERSEVERANDO« søges forklaret og defineret gennem nogle udvalgte eksempler og desuden sættes ind i forskellige større sammenhænge – nationale som internationale.

Definition

Den foreliggende artikel er at betragte som et forsøg på at definere og forklare skolens motto »PERSEVERANDO«; ligesom i tv-serien »Her er dit liv« bliver der kastet lys over »hovedpersonen« fra mange vinkler! Den mest fyldestgørende leksikalske forklaring leverer »Ordbog over det danske sprog«, der har hele to definitioner i forbindelse med verbet »udholde« og det deraf afledte »udholdende«:

»*udholde*, v. intr., om levende væsen: forblive paa et sted, i en stilling ell. (have kraft til at) fortsætte med et arbejde, en virksomhed trods de dermed forbundne anstrengelser, genvordigheder olgn.; h o l d e s t a n d; h o l d e u d.« (5)

»*udholdende*, som er stadig, bestandig (og taalmodig) i sit arbejde, sin stilling, sit forhold til andre; som har styrke, energi til at kæmpe mod vanskeligheder, trængsler ell. til at udføre et arbejde, vedblive med en virksomhed gennem længere tid, uden at trættes ell. blive ked af det;...« (6)

Emblemer

Netop i forbindelse med ovenstående definitioner, der betjener sig af overvejende abstrakte begreber, synes en mere konkret forklaring på »udholdenhed« at være på sin plads. Det her anførte eksempel er hentet fra en af det 16. århundredes mange emblembøger, der netop ofte anskueliggjorde og konkretiserede abstrakte begreber ved hjælp af enkle tegninger (7):

Det her gengivne emblem er fra 1595, og det er naturligvis ingen tilfældighed, at det er bæverens flittige arbejde, som tjener til at illustrere begrebet »udholdenhed«. Flid må jo siges at være en væsentlig bestanddel ved denne egenskab!

Mottoer i Danmark

Der er inden for undervisningsområdet i Danmark en 200-årig tradition for anvendelse af mottoer, og det seneste skud på stammen er kun 1 år gammelt! Her følger et repræsentativt udvalg:

Universiteter

1836 Københavns Universitet

COELESTEM ADSPICIT LUCEM

1934 Aarhus Universitet

SOLIDUM PETIT IN PROFUNDIS

1966 Odense Universitet

FRUCTUS INCRESCIT OPERA NOVO IN AGRO

1972 Roskilde Universitets Center

IN TRANQUILLO MORS IN FLUCTU VITA

1982 Ålborg Universitetscenter

AD NYE VEJE

Latinskoler og gymnasier

- 1784 Efterslægtselskabets Skole
FESTINALENTE
- 1787 Efterslægtselskabets Skole
NONNOBIS
- 1800 Viborg Katedralskole
VITAMIMPENDEREVERO
- 1816 Metropolitanskolen
DISCIPLINASOLLERTIFINGITURINGENIUM
- 1827 Sorø Akademis Skole
REDIVIVUSLUCENOVA
- 1842 Roskilde Katedralskole
ARTIBUSINGENUIS
- 1846 Odense Katedralskole
LITERISETHUMANITATI
- 1854 Haderslev Katedralskole
PATRIAEETLITERIS
- 1856 Ribe Katedralskole
LITTERISETHARTIBUS
- 1857 Horsens Statsskole
UTDISCATJUVENTUSSAPEREEETFARI
- 1880 Fredericia Gymnasium
ETPVERISPALMAE
- 1894 Odense Katedralskole
KUNDSKABERMAGT
- 1894 Slomanns Skole
ETQVIDVOLO NISIUTARDEAT
- 1927 Falkonergaardens Gymnasium
INNECESSARIISUNITAS
INDUBIISLIBERTAS
INOMNIBUSCARITAS
- 1946 Vordingborg Gymnasium
INGENIO-STUDIO-HUMANITATI
- 1955 Sankt Annæ Gymnasium
LAUDETURDOMINUSINCHORO

1962 Vesthimmerlands Gymnasium
SEMPER TIRO

1964 Statens og Hovedstadskommunernes Kursus
AT LÆRE UDEN AT TÆNKE HAR INGEN VÆRDI.
AT TÆNKE UDEN AT LÆRE ER FARLIGT.

Kommuneskoler og private realskoler

1846 Holbæk Private Realskole
SEMPER ARDENS

1894 Ida Holsts Skole
PLUS ESSE QVAM VIDERI

1908 Bagsværd Kostskole
PERSEVERANDO

1925 Vridsløselille Skole
FLID BANER VEJEN

1929 Frederiksberg Højere Borger-Realskole
FREMAD OG OPAD!

1941 Forældreskolen
PER ASPERA AD ASTRA

1950 Kirstine Seligmanns Skole
DEN HAR ALDRIG LEVET,
SOM KLOG PÅ DET ER BLEVET,
HAN FØRST EJ HAVDE KÆR.

1952 Øverød Skole
KÆRLIGHED OPBYGGER

1960 C. la Cours Skole
KRISTENDOM, KULTUR OG KÆRLIGHED

1970 Rungsted Private Realskole
LIBERTATE ET VIRTUTE

Enkelte af de anførte årstal må tages med forbehold, da det ikke i alle tilfælde har været muligt at opspore de pågældende skolars ældste skoleprogrammer. Det skal endvidere fremhæves, at »PERSEVERANDO« nok er det motto, der har de ældste aner blandt de her opregnede mottoer. Det vil fremgå af næste afsnit!

»PERSEVERANDO« i heraldikken

Et område, hvor mottoer (eller deviser og valgsprog) findes i særlig stort tal, er i heraldikkens verden. I enhver opslagsbog om mottoer er »PERSEVERANDO« fornemt repræsenteret. Således har »Dictionnaire des Devises Historiques et Héraldiques« 9 eksempler og 3 varianter, dvs. mottoer, hvor »PERSEVERANDO« indgår (8), »Die Wahl- und Denksprüche, Feldgeschreie, Losungen, Schlacht- und Volksrufe, besonders des Mittelalters und der Neuzeit« 21 eksempler og 28 varianter (9), »Fairbairn's Book of Crests of the Families of Great Britain and Ireland« har 33 eksempler med »PERSEVERANDO« og 56 varianter (10), og endelig registrerer »Elvin's Handbook of Mottoes« 18 familier eller personer, der fører dette motto i deres våben, og 24 varianter deraf (11). Og så er emnet ikke engang udtømt!

Oprindelsen til »PERSEVERANDO« i forbindelse med adelsfamiliers våbenskjolde skal uden tvivl søges i disse familiers krigeriske virksomhed. Oprindelig var dette motto et krigsråb, der på slagmarken skulle opmuntre tropperne, når de var mest trængt af fjenden!

Set på denne baggrund kan det kun synes konsekvent, at skolens motto omkring 1950 blev forenet med et våbenskjold. Formentlig skal mottoets oprindelse imidlertid søges i en helt anden sfære end slagmarkens vilde kamptummel, men først en ekskursion i digternes og filosofernes rige!

Klassikere af flere slags

Blandt antikkens filosoffer er det især de såkaldte stoikere, der har beskæftiget sig med de menneskelige dyder, derunder udholdenhed. Således kommer Seneca (4 f.Kr.-65 e.Kr.) ind på denne egenskab i sit skrift »Om det lykkelige liv«:

»Du må nemlig ikke tro, der er nogen sejr uden anstren-
gelse, men nogle dyder trænger til at blive ansporet, an-
dre til at blive tøjlet. Ganske ligesom kroppen må holdes
tilbage, når man går ned ad bakke, men drives frem, når
man går opad, således befinder nogle dyder sig på en vej,
der fører nedad, andre strider sig op ad en bakke. Er der
mon tvivl om, at tålmodighed, tapperhed, udholdenhed
og enhver anden dyd, der vender sig mod modgang og
bærer sin skæbne, må stræbe opad, anstrenge sig og
kæmpe«. (12)

Den græske filosof og historiker Plutark (46 - 120) siger et sted:

»Udholdenhed er mere virkningsfuld end voldsomhed;
og mange ting, som man ikke kan klare på én gang, kan
overkommes lidt efter lidt.« (13)

Nyklassikeren Goethe har, som det kunne ventes, adskilligt positivt at
sige om begrebet »udholdenhed«. Her er et enkelt eksempel:

»Der er kun to veje, som fører til et vigtigt mål og til ud-
førelsen af store gerninger: styrke og udholdenhed.
Styrke er forbeholdt nogle få privilegerede mennesker;
men streng udholdenhed, hård og vedholdende, kan
praktiseres af os alle og forfejler sjældent sit mål, for
dens stille styrke bliver uimodståeligt større, som tiden
går.« (14)

Det er endvidere muligt at personificere begrebet, således som Guiterman gjorde i 1924:

»Talent made a poor Appearance,
Until he married Perseverance.«

(»At ha' talent er hvermands sag. Hvad der skal til er - buksebag!«).

Endelig kan begrebet jo også anskueliggøres:

»Takket være udholdenhed nåede snegien arken!« (15)

Religion og udholdenhed

I mange trosretninger spiller udholdenhed en afgørende rolle. Således kan man i Koranen bl.a. finde følgende skriftsted;

»Og adlyd Allah og Hans Sendebud og strides ikke indbyrdes, så at I vakler, og så at jeres kraft forlader (jer), og vær udholdende, thi Allah er med de udholdende.« (16)

I det store teologiske leksikon »New Catholic Encyclopedia« findes flere spalter om begrebet »udholdenhed«, og det hedder bl.a.:

»Udholdenhed tilvejebringer den åndens styrke, som er nødvendig for den vedvarende daglige udøvelse af dyd. Den er bolværket for al moralsk levevis, der ifølge sit inderste væsen kræver en vis urokkelighed og stabilitet; alle gode vaner kræver en vis stadighed.« (17)

I Det ny Testamente støder man gang på gang på begrebet »udholdenhed« eller dermed synonyme udtryk og vendinger:

»Ved jeres udholdenhed skal I vinde jeres sjæle.«

LUKAS EVANGELIET 21,19

»Thi I behøver udholdenhed for at gøre Guds vilje og få, hvad der er forjættet.«

BREVET TIL HEBRÆERNE 10,36

»...men det (= sædekornet) i den gode jord, det er dem, som hører ordet og gemmer det i et smukt og godt hjerte og bærer frugt i udholdenhed.«

LUKAS EVANGELIET 8,15

Der kunne anføre mange andre eksempler, men det ville føre for vidt

(18). Hovedsagen er at konstatere, hvor væsentlig en rolle begrebet »udholdenhed« spiller i Det ny Testamente.

Dersom man gennemgår det temmelig omfattende forfatterskab, som Lawaetz har efterladt sig, så finder man i første omgang ingen steder, hvor han kommer direkte ind på begrebet »udholdenhed«, for da slet ikke at tale om mottoet »PERSEVERANDO«. Dog er der en enkelt fodnote i hans doktordisputats fra 1902, hvor han giver udtryk for et synspunkt og en holdning, der må siges at være identisk med de mange steder i Det ny Testamente, hvor udholdenhed i religiøs sammenhæng kommer på tale. Det hedder det pågældende sted:

»Livet har vel Plads for Tilnærmelser og Brug for det relative. Dér gælder det sikkert ikke altid, hvad Forf. siger, at intet er saa fordæveligt som at ville, hvad man ikke kan, thi vel kunne vi ikke opnaa Fuldkommenhed, hverken det enkelte Menneske eller Menigheden, men dog bør vi ville Fuldkommenhed og ikke opgive at stræbe efter den.« (19)

Hvad der sidst i dette citat udtrykkes med »ikke at opgive at stræbe«, ville i en positiv formulering hedde »at være udholdende« – det drejer sig altså om synonyme udtryk! Interessant nok har Goethe benyttet sig af selvsamme ord, nemlig »stræbe«, da han skulle gengive følgende linjer fra MARKUS EVANGELIET 13,13:

»...men den, som holder ud indtil enden, han skal blive frelst.«

I »Faust« bliver det udtrykt på denne måde:

»Wer immer strebend sich bemüht,
Den können wir erlösen.« (20)

Der gives yderligere et indicium for, at skolens motto har sin oprindelse i Bibelens mange citater om »udholdenhed«. Der findes nemlig endnu et »PERSEVERANDO«—motto i Danmark. Det tog biskop Hans

Lassen Martensen i brug, da han blev storkorsridder 26. maj 1867 (21), og hans våbenskjold (et sort kors, belagt med en grøn rosengren med grønne blade og to røde roser) med det tilhørende motto »PERSEVERANDO« blev ophængt på Frederiksborg Slot. Det kan altså konkluderes, at »PERSEVERANDO« i Danmark optræder i forbindelse med teologer, og at denne sammenhæng på ingen måde er tilfældig. Deres grundige kendskab til Bibelen er blevet udmøntet i dette motto!

Viljen ser vor Herre på...

Skolens motto angiver en metode, men udsiger ikke noget om det eventuelle mål for anstrengelserne. Derfor kan det også – som det er blevet påvist – anvendes i forskellige sammenhænge: krig, religion eller studier. Men hvor udmærket en egenskab udholdenhed end er, så var den dog ikke meget værd – og kunne vel næppe tænkes – uden en god portion vilje.

Da Hermann Lawaetz holdt tale ved skolens indvielse 17. november 1908, nævnede han ikke skolens motto, men han havde det ganske givet i tankerne, da han fremhævede viljens betydning:

»Men gælder det om, at Skolen skal udvikle Forstanden, saa gælder det ikke mindre om, at den skal udvikle Viljen. Viljen er Kongen i Sjælens Rige. Hvor mange oplyste og forstandige har ikke lidt Skibbrud i Livet, fordi det skortede dem paa Vilje! Det er sandt, siger Du maa-ske, men hvad kan Skolen gøre dertil? Jo, naar Skolen skal være hvad den bør være, nemlig en Forskole til Livet, så maa den i sin Gerning tage Sigte paa at skole Børnenes Vilje.« (22)

Det er med årene blevet mindre populært med mottoer, der giver udtryk for principper. Tendensen går i retning af det pragmatiske, man tager stilling fra sag til sag. Det kaldes at være fleksibel. Dog synes livsvisdom, der er elegant formuleret, at vinde gehør i vide kredse, og det ville uden tvivl også have glædet Hermann Lawaetz at læse Piet Heins gruk om at ville:

<p>Ting, man gerne vil, er fjerne. Ting, man vil, når man til;</p>	<p>thi at ville er den lille smule mer end gerne ville.</p>
--	---

Noter

1. Rigtig tydet betyder billed-rebussen: Herre, led troen og retfærdigheden i den kronede konge Christian den Fjerdtes hjerte.« I folkemunde blev det til: »Doktorens Trine med det lange sværd dirkede krims-krams ind i hjertet på Christian Firtal.«
2. Erik Jensen: *Bagsværd Kostskole*, Historisk-topografisk Selskab for Gladsaxe Kommune, Årsskrift 1972, 5. årg., s. 40.
3. Kunstmedemester Oluf Conradus Schæbel (1862-1918);
Se: *Dansk Biografisk Leksikon*, bind XXI, København 1941, s. 477-478.
4. *Bagsværd Kostskole 1908-1933* (årsskrift), s. 10
5. *Ordbog over det danske sprog*, bind 25, København 1970 (2. udg.), sp. 457.
6. *Ordbog over det danske sprog*, bind 25, København 1970 (2. udg.), sp. 459.
7. Emblemet er fundet i: Arthur Henkel/Albrecht Schöne: *Emblemata*, Stuttgart 1967, sp. 461.
8. A. Chassant/Henri Tausin:
Dictionnaire des Devises Historiques et Héraldiques, Paris 1878, bind 2, s. 591.
9. J. Dielitz: *Die Wahl- und Denksprüche, Feldgeschreie, Losungen, Schlacht- und Volksrufe, besonders des Mittelalters und der Neuzeit*, 1888, s. 241 og 431.
10. *Fairbairn's Book of Crests of the Families of Great Britain and Ireland*, London/Edinburgh 1905 (4. udg.), bind 1, anden del, s. 62.
11. *Elvin's Handbook of Mottoes*, 1971, s. 151-152 og 240.
12. Johannes Sløk: *Stoikerne*, København 1966, s. 173.
13. Stevenson: *The Home Book of Quotations*, New York 1967(10. udg.), s. 1488.
14. Rudolf Flesch: *The Book of Unusual Quotations*, London 1959, s. 210.
15. Se note 13.
16. *Koranen*, 1-3, på dansk ved A.S.Madsen, København 1967. Sura 8, 9. del, s. 386.
17. *New Catholic Encyclopedia*, 1-16, USA 1967-1974, jfr. »Perseverance«.
18. I *Gads Danske Bibel Leksikon* anføres mere end en snes bibelsteder, og det nævnes udtrykkeligt, at der er flere endnu!
19. H. Lawaetz: *Brødremenighedens Mission i Dansk-Vestindien 1769-1848*, København 1902, s. 245.
20. J.W.Goethe: *Faust*, 5. akt., vers 11936-37 (*Goethes Werke*, 10. udg. red. af Erich Trunz, bind 3, München 1976).
21. Meddelt af Ole Rostock, Heraldisk Selskab.
22. Meddelelser om Lawaetz' Kostskole 1909 (årsskrift), s. 11-12.

Fra børnehaveklasse til 3. g

af Claus Angelo og Marianne Lund

Grundskolen er BK's største afdeling med omtrent 550 elever, der fordeles sig på hele skoleforløbet fra børnehaveklasse til 10. klasse. Afdelingen bærer sit navn med rette; den er fundamentet eller baggrunden for det videre skole- eller uddannelsesforløb hos os eller andre steder. Siden begyndelsen af halvtredserne har den haft sin egen leder, men allerede før den tid har der ved siden af rektor været en leder af barneskolen, dvs. 1. til 5. klasse. Et faktum, der bevidner den betydning, man altid har tillagt de første skoleår.

Idag hedder grundskolens leder Jørgen Strange og barneskolen, eller indskolingsafdelingen, som vi idag kalder den, ledes af Marianne Lund. Vil man forstå denne opdeling af grundskolen og de respektive ledelsesfunktioner, er det tildels en historisk forklaring, der skal til.

Carla Wahlstrøm, som kom til skolen i 1932, bedre kendt måske som Ca (hendes spejdersnavn), var særlig opmærksom på de små elevers problemer og tog sig af dem både i og uden for skoletiden – der var flest kostelever dengang og blev ved sit meget personlige engagement og sin klare pædagogiske holdning en naturlig leder af barneskolen.

Ca havde en meget nær kontakt til børnene, var næsten moderlig i sit forhold til dem, men som den pædagog hun var, stillede hun også klare og bestemte krav.

Linjen, som hun angav, blev videreført af Vibeke Viale, som virkede på posten fra midten af tresserne til 1980.

Tryghed og dermed trivsel er stadig nøgleord til en karakteristik af grundskolens arbejdsmaal. Fritidsklubben og skolepasningsordningen på skolens grund er vigtige for dette. En nær kontakt og samarbejde mellem lærere og fritidsafdelingens personale er med til at skabe ensartede rammer for eleverne.

En få-lærerordning og ikke for hyppige lærerskrift skal medvirke til at skabe en kontinuitet, der rækker ud over det enkelte skoleår.

Det sociale liv søges styrket ved mange forskelligartede samværsformer med andre elever, lærere og forældre. Der arrangeres ofte lejrsko-

lecture, og elev-forældre sammenkomster. En årlig skolekomedie, som 5. klasse står for, er fast tradition. Det samme gælder nisse- og krybbe-spil ved juletid. Udover den positive oplevelse ved samværet med andre medvirker disse arrangementer til at stille eleverne kreative opgaver.

De mange »udenoms« aktiviteter stiller vel nok store krav til lærerne, men man er som regel parat til at yde en ekstra indsats, fordi den er forbundet med en oplevet og reel medindflydelse og medansvar på det arbejde, der skal gøres. I det daglige arbejde, i undervisningen af eleverne er medindflydelsen udvidet til, hvad man kunne kalde lærernes selvstyre. Ledelsen blander sig meget lidt i, hvad lærerne foretager sig, og skal der indhentes en godkendelse til noget, der ligger uden for lærernes kompetance, er der ikke langt til »toppen«, hvilket er en af de åbenlyse fordele ved privatskolen, både for elever, lærere og forældre. At det også gælder for forældregruppen ses af det engagement, der lægges for dagen her. Både med hensyn til at møde frem til forældre-møder, men også forældrerepræsentantskabsmøder og alle de andre arrangementer, hvor forældre medvirker sammen med elever og lærere.

Omend grundskolen lever sit liv temmelig uafhængigt af den øvrige skole, er vi jo en del af den. På en måde kan man sige, at vi har den tolv-årige enhedsskole og dermed fungerer som »avant-garde« for det danske skolevæsen som helhed! Tres procent af vore elever går fra grundskolen videre til gymnasiet. Nogle elever tager vejen over 10. klasse først. Det præger grundskolens undervisning, hvilket er naturligt. Mange forældre søger om optagelse for deres børn, fordi de hos os kan gennemføre et ubrudt skoleforløb. Fra børnehaveklasse til 3. g.

Som privat skole, under friskolelovgivningens beskyttende vinger, har vi mange muligheder, og en del at tilbyde. Problemer har vi selvfølgelig også. De fysiske rammer er det mest påfaldende. Skal vi sammenligne os med den offentlige skole på dette punkt, får vi en karakter, der ligger under gennemsnittet, men må så resignere med ræven og de påståede sure bær.

Har vi et program? Skolen har en formålsparagraf, som kan ses i årsprogrammet. Om målet for den daglige undervisning og kontakten med eleverne kan vi sige, at det drejer sig om at bevare BK som et sted, hvor det er rart at være – og hvor man kan lære noget.

Da gymnasiet på BK begyndte

af Ernst Petersen

Som det vil være fremgået af forskellige indlæg i det foregående, havde BK flere gange tidligere forsøgt at få status som gymnasieskole, uden at det var lykkedes. I 1951 tog daværende realskolebestyrer Sven Haderup det afgørende skridt og ansatte det nødvendige antal cand. mag'ere, der foruden at undervise i mellemskolen (6.-9. kl.) og realklassen (10. kl.) skulle få en 1. nysproglig gymnasieklasse i gang og holde den gående i 3 år, for at skolen kunne få eksamensret. Det, der navnlig må synes barskt, var, at eleverne efter de 3 år skulle op i alle gymnasiets fag, ingen fag måtte udgå. Hvordan var det da at begynde for os nye lærere?

Lad det være sagt med det samme: Det var chokerende! Efter et forholdsvis roligt studium i et beskyttet universitetsmilieu i Århus og efter vikariat og timelærerstilling ved veletablerede gymnasier i Birkerød og Århus Katedralskole at blive kastet lige ind i en hektisk og voldsom kostskoletilværelse var lige ved at tage pippet fra én. Af de dengang an-

satte 5 1/2 universitetsuddannede – den ene Mogens Thykier var teolog og tog i løbet af sit første år på BK eksamen i fransk, og den halve var en stud. mag. med gymnastik som hovedfag – er undertegnede også den eneste overlevende! Heldigvis var samtidig med mig en studiefælle fra Århus blevet ansat til faget tysk, og det var en lise efter dagens rystelser at kunne komme sammen og diskutere oplevelser og erfaringer og trøste hinanden. Han havde skolen tættere inde på livet end jeg – vi havde begge fået lov at spise på skolen –, idet han boede på hovedbygningens øverste etage og derfor let kunne alarmeres, når assistance var nødvendig på sidebygningen blandt kostelever der. F.eks. husker jeg, hvordan han et par nætter i træk blev kaldt ud af sengen og i pyjamas måtte fare op til Bagsværd station, fordi en lille kostelev havde fået hjemme og var stukket af fra sidebygningen.

Men også til de fleste andre nyansatte etableredes der hurtigt et intimt venskabsforhold. En overgang, mens de søgte efter lejlighed, boede og spiste Mogens og Gertrud Thykier på skolen. De sov i det lille rum bag lærerværelset, hvor nu oldfruen Else Thomsen har kontor. Vi fandt hurtigt sammen til fælles tedrikning, og vi musicerede sammen i skolens musikrum, hvor nu Strange har kontor, og hvor der dengang stod et klaver, som kostelever kunne øve sig på i fritiden. – Jeg tror, det blandt kostelever fra Haraldsgave var disse musicerende ynglinge, vi først lærte nærmere at kende uden for skoletiden. Jeg mindes også fra en enkelt lejlighed, hvordan rummet blev brugt som arrest for et par kostelever, der havde stjålet Jen's motorcykel og var kørt i grøften med den.

Til det opløftende i starten hørte den fart, med hvilken vi nye blev accepteret af det gamle lærerkollegium. Formidlende var her Mogens Thykier, som i Grenå havde været barndomsven med Karl Adser, som derfor blev flittigt besøgt – i den grad, at Adser til sidst så sig nødsaget til at anbringe et skilt på sin dør med påskriften: »Vil ikke forstyrres – heller ikke af Mogens«. Adser var i øvrigt god at hente trøst hos, når det drejede sig om disciplinære problemer. Det var i familien Adseres hjem, vi opdagede, hvor sammenspist den gamle lærerstab var. Ordet sammenspist skal tages ganske bogstaveligt: Der holdtes sammenskudsgilder, til hvilke de nye som en selvfølge var inviteret med. Det økonomiske var ikke noget problem, idet »Olde« (skolen havde den-

gang en oldfrue) sørgede for højtbelagt smørrebrød fra skolens køkken til de lærere, der plejede at spise på skolen. Det skal tilføjes, at skolens lærerstab bestod af 14 lærere i alt, så vi sagtens kunne være hos hinanden. I øvrigt faldt vi tit tilfældigt ind hos hinanden til eftermiddags- eller aftente. Jeg husker således, hvordan Jens Bertelsen og jeg en måneds tid efter vor ankomst dumpede ind hos Ca (daværende, nu afdøde leder af underskolen Carla Wahlstrøm) på Birkevænget, og inden vi så os om, havde næsten hele lærerkollegiet indfundet sig og sludrede, snakkede bagvendt, fortalte anekdoter osv.

Også Haraldsgave, Birkegården og Risholm, hvor der dengang boede kostelever, tog gæstfrit imod daglærerne.

Læremøderne foregik på Haraldsgave i SH's dagligstue. Der var ikke flere møder end nu, selv om der var 3 gange så mange karaktergivninginger. Men hele skolen behandledes under ét, og der var smørrebrød og øl hver gang.

Til kostafdelingerne var forholdet intimere end nu. Dels kom vi privat og besøgte Jen, Sjuke på Birkegården og Olde og fik manganen en sludder med kostelever, der dryssede ind i deres dagligstue, eller vi lod os invitere ind på værelserne til te eller »ædegilder«. Dels var vi med i de forskellige arrangementer for kostelever, noget der ville være håbløst nu med en lærerstab på over 70. Der var skolens fødselsdag, hvor vi fik bøf og fødselsdagssange, digtede af de forskellige »borde«, og hvor nogle af daglærerne var dommere og gav points for bedste digteriske og musikalske præstation; der var juleevyen, hvor kostelever gjorde grin med lærerne, med påfølgende te hos Jen – der var juleafslutningen, hvor de forskellige »bordes« juledekoration skulle vurderes, og der var sommerafslutningen med bedste realkostelev båret på en dør op ad »Højnæs« med påfølgende flûtespisning og punch.

Jeg må have forpasset turen til »Fiskebæk« og langs »Furesøen« hjem til fods det 1. år, men var med ved næste skoleårs begyndelse, én af de nu døde traditioner. Det faldt også naturligt for de faste kostgængere blandt lærerne dengang en gang imellem at deltage i spisningen på Haraldsgave og hjælpe til med at holde bordskik og overvære, hvordan SH straffede de uartige ved at beordre dem ned til sit bord og made dem som spædbørn.

Der var en hel del frimureri blandt kostelever med SH i spidsen, som

vi aldrig kom ind i, men vi var flere gange med til aftenunderholdning og selskabsleg på Haraldsgave.

Eksamenstiden er jo altid noget særligt; det særlige i forbindelse med Haraldsgave var en række frokoster, hvortil ikke alene fremmede censorer og stedlige eksaminatorer var inviteret, men også alle andre lærere, der havde elever op til afsluttende eksamen – og som det allersidste i denne forbindelse skal nævnes åbent hus på SH's fødselsdag den 22. juni til fødselsdagschokolade.

Dette lyder jo altsammen meget idyllisk, men hvori bestod da det chokerende? Det siger sig selv, at med én gymnasieklasse kunne ikke ret mange af timerne ligge i gymnasiet, og da der var timer nok pr. lærer – jeg havde 35 – måtte de allerfleste ligge i den daværende mellem-skole.

Ud over mine fag underviste jeg også i en 1. mellem. Det er vel en almindelig erfaring, at man bedst fanger elevernes interesse med stof, som man selv er godt inde i; det kræver altså en ekstrainsats fra læreren. Om det gik tilfredsstillende, tør jeg ikke sige i dag. Men værre var det, at skolen havde flere langt vanskeligere elever, end vi oplever det nu. Jeg husker endnu, hvordan SH før min første time i en 3. mellem (iøvrigt den, Hans Haderup gik i) kaldte mig ind og advarede mig: »Det eneste eleverne har respekt for«, sagde han, »er, at De gennemfører undervisningen«. Øgenavne som »Femtons« og »Jernkæbe« viser, hvad man var oppe imod. Jeg tror, det lykkedes, måske jeg tilfældigt vakte klassens anførers interesse, men det kunne ikke undgås, at det kom til scener ind imellem, så man – med fare for sig selv – var nødt til at stikke en på skrinet. Man var åbenbart temmelig uvant med, at der skulle bestilles noget. Begrebet »en røf« og »at røffe« er nu ukendt på BK. Hermed mentes at fedte for læreren ved at læse på lektierne og følge med i timerne. Den arme »røf« risikerede buksevand og anden forfølgelse for ikke at stå solidarisk med klassen. I 1. g lå niveauet – med undtagelser – også ret lavt: af i alt 11 elever gennemførte kun 4 studentereksamen.

Til de ekstraopgaver, man fik pålagt, hørte også »læsesal« 2 timer om ugen med mindre elever, som man ikke rigtig kendte, og som hellere ville læse »Anders And« end regne deres regneopgaver og skrive deres danske stiløvelser. Den fordel havde man dog, at de altid havde ri-

geligt for, så man roligt kunne tilbagevise dem, når de påstod, at de »var færdige«.

Spisningen sammen med de små kostelever om aftenen var også en nervemæssig belastning, som det tog sin tid at vænne sig til. Der var enkelte imellem, som optrådte direkte hysterisk. Jeg husker særlig en lille fyr, som var på kant med det hele; en dag havde han fået fat i nogle tændstikker, havde stukket ild i en skrivebordsskuffe på Risholm og var løbet fra det hele; ilden blev – desværre måske – hurtigt opdaget og slukket. En anden gang før en terminsprøve – dengang brugte man endnu blæk, pen og penneskaft – sneg han sig ind i gymnastiksalen og hældte samtlige blækhusenes indhold ud på gulvet. Det ville føre for langt at opregne de mange dramatiske situationer, man dengang kom ud for, men man overlevede.

Som klasselærer i 1. mellem havde jeg pligt til hvert spisefrikvarter at spise med mine klassedagelever. Jeg fandt det ret strengt ikke engang her at kunne slappe ordentlig af, men det udviklede sig til noget af det hyggeligste på BK. Ofte stod der i slutningen af frikvarteret en hel kreds rundt om katederet for at udveksle alle mulige oplevelser og synspunkter med mig. Jeg fik et ualmindeligt godt forhold til disse børn, som jeg så fulgte som klasselærer gennem 7 år, til de – ganske vist de færreste – tog deres studentereksamen.

Det hørte med til klasselærerfunktionen at rejse med sin klasse; det nåede vi ikke det første år. Næste år var vi på en beskeden tur til Kullen; næste år igen til Bornholm, og alle var glade og tilfredse. Jeg kunne slet ikke leve op til Jen's og Jensemors cykelture i Sverige, og det kan vel også de færreste i dag.

Fester og sammenkomster for dagelever var der mindre af dengang. Man kunne invitere gymnasieklassen til en kop te; de hyggede sig gevaldigt og var meget taknemlige.

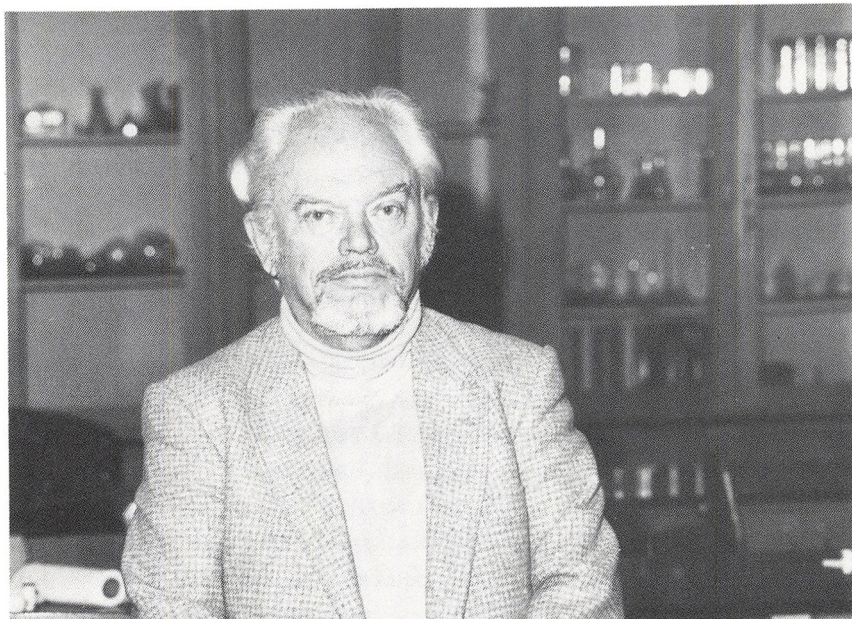
Til skolens fødselsdag var der i 1951 foruden den endnu eksisterende flaghejsning og som en ekstraopgave for klasselæreren små sketches af de forskellige klasser om aftenen. Det blev min debut som instruktør med »Smeden og Bageren«. Derudover var der kun én større fest i »Borgernes Hus« i København for hele skolen med komedieopførelse og dans. Ytting var instruktør; jeg løb tilfældigt på ham en aften oppe på øverste etage, hvor han var ved at øve med 2 elever fra 1. g og Hanne

(Ann) Smyrner fra 3. real (dengang realklassen) til »Prinsessen og det halve Kongerige«. Jeg blev straks mægtigt betaget af hans måde at instruere på og fulgte derefter arbejdet nøje – uden tanke på nogen sinde at gøre ham kunsten efter. Endnu mere imponeredes jeg, da jeg så ham og Adser gå igang med en imponerende dekoration til stykket, som byggedes op ovre i gymnastiksalen. Herfra skulle den så transporteres ind til byen og bygges op igen i løbet af dagen for at komme i anvendelse denne ene aften – det kunne man kalde sand kunstnerisk begejstring.

Jeg kan ikke slutte disse betragtninger uden at sige tak til Sam og Gurli og Gurlis moder »Bedste«, som tog vel imod mig fra starten og altid af deres gode hjerte sørgede for mit materielle velbefindende – og for hele skolen. Jeg ser endnu det gamle brændekomfur for mig, hvor »Bedste« rørte rundt i de store tunge gryder – særlig kan jeg se hende, mens komfuret blev udskiftet med det nuværende gaskomfur – det var i 1951 – gå rundt i sandet på gulvet med fliser og andre materialer stablet op rundt omkring og troligt og roligt sørge for mad til kosteleverne. Maden blev dengang af et par kostelever kørt på trillebør ned til »Haraldsgave«, og der går frasagn om, hvordan de jonglerede med frikadellerne undervejs, og om hvordan ved vintertid frosne pletter af spildt sødsuppe og kærnemælkssuppe i flere uger afslørede menuens sammensætning. Vores nuværende stadsdyrlæge ville have korset sig. Jeg ser også Gurli og Sam have ekstra travlt, når grisene nede på engen ved Haraldsgave var blevet slagtet bag gymnastiksalen, og der så skulle saltes og fryses og laves leverpølse, medisterpølse og blodpølse. I øvrigt kunne slagtingen ikke undgå elevernes opmærksomhed. Det blev et minde for livet.

Generelt kan det vel siges, at vi nye lærere – hvor forskellig skolen end i form og indhold var fra det, vi havde forestillet os ved en gymnasieskole, og hvor meget vi end søgte at realisere kgl. anordninger og ministerielle bekendtgørelses krav – lærte at tilpasse os skolen og ikke den til os. Beskedne og tilbageholdende lyttede vi til den gamle lærerstabs erfaringer og søgte at leve os ind i skolens ånd – en holdning, der nok gav mere bonus, end en selvbevidst bedreviden og reformtrang ville have gjort.

OM SKOLEDEMOKRATI PÅ BK

af *Carlo E. Sørensen*

På BK er det ikke ualmindeligt, at lærere uopfordret tager personlige pædagogiske initiativer, som enten ligger i forlængelse af deres fag eller er af mere opdragelsesmæssig karakter. Sådanne initiativer har i større eller mindre grad været med til at præge skolen og gøre den til det, den er i dag.

For mit vedkommende bestod initiativet i arbejdet for indførelses af skoledemokrati på BK.

Det tog sin begyndelse i 1963.

Da jeg var blevet ansat i 1952 som lærer i tysk og gymnastik, for at være med til at bygge det ny gymnasium op i disse fag, havde jeg altså haft god tid til at lære skolens særpræg at kende, der frem for alt kom til udtryk i stor tolerance og frihedsspillerum for eleverne. Oplevelsen af dette samt en personlig opfattelse af skolens ansvar for elevernes op-

dragelse til demokrati, hvilket iøvrigt allerede aktualiseredes i den hjemlige pædagogiske debat efter krig og nazistisk besættelse, var baggrunden for den bevægelse, det lykkedes at skabe, og som bredte sig som en demokratisk bølge over skolen de følgende år og senere via elevernes egen organisation, som vi også tog initiativet til, ud over landet. Konkret tog bevægelsen skikkelse i elevforfatning, elevråd, elevforsamling og kontaktudvalg. Alt indført efter omfattende diskussioner, store kampagner, afstemninger og valgmøder.

Den følgende artikel, der blev holdt som foredrag på et lærermøde i 1963 efter den daværende rektor Sven Haderups opfordring og senere på SHs initiativ aftrykt i Bagsværd Gymnasiums årsskrift 1965-66, har stadig en vis historisk og pædagogisk interesse, fordi den udgør det idégrundlag, som BKs skoledemokrati blev grundlagt på. Stikordene var tillid, frihed og medansvar, tolerance og samarbejde.

Vi var forud for vor tid d.v.s. forud for elevoprør og studenterrevolte. Vi satsede blot på samarbejde – hvor de andre ville konfrontation, ikke fordi vi var naive og drømte om et paradys uden konflikter, hvor løven og lammet græsser sammen, men fordi vi troede på fornuftige løsninger på problemer gennem samtaler mellem mennesker (læs: elever og lærere), der respekterer hinanden.

Hensigten med alle disse anstrengelser, hvor mange kolleger og masser af elever var positivt og aktivt involveret, var ikke blot at styrke opdragelsen til demokrati, men også at give skolens ansigt en kraftigere pædagogisk markering ved at fremhæve dens gamle tillids- og frihedstraditioner. SH gav da også dette lærerinitiativ sin fulde støtte.

DEMOKRATI I SKOLEN

Skolen og dermed opdragelsen og uddannelsen er i dagens samfund blevet en social faktor af større betydning end nogensinde før. Aldrig har kravet om mere og bedre uddannelse lydt så stærkt som nu. Intelligensen må udnyttes til bunds hedder det, hvis vort samfund skal holde trit med den tekniske udvikling og i det hele taget kunne klare sig i kon-

Fra elevdemokratiets dage. Kandidaterne forelægger deres program i gymnastiksalen. I 1966 oprettedes Elevnævnet på forsøgsbasis på BK som første skole herhjemme.

kurrencen; men skolen har også andre opgaver end at skabe forudsætninger for kortere arbejdstid, højere levestandard og mere komfort – den har også medansvar for, at fremtidens automatiserede samfund bliver et menneskeligt fællesskab med frihed til individuel skabende udfoldelse, med selvstændighed, samarbejdsvilje og medmenneskelighed som væsentlige værdier, hvilket vil sige, at skolen ikke blot har oplæring, men også opdragelse som formål.

Disse to velkendte pædagogiske målsætninger er ofte nok tørnet sammen i skolens hverdag, oftest med det resultat, at oplæringen er gået af med sejren. Det personligheds- og karakterdannende trådte i baggrunden, når eksamen truede med sine krav forude. Selv om det således var svært at tilgodese begge fordringer i praksis, har skolelovene dog siden 1814 søgt at finde balance mellem kundskabsmeddelelse og karakterdannelse, og i den sidste såkaldte *Blå betænkning for Folkeskolen* er den opdragende virksomhed for alvor rykket ind i centrum:

»Det er skolens mål at dygtiggøre børnene til at gå ud i samfunds- og erhvervslivet, velegnede til at opfylde de krav, man med rimelighed kan stille, men *først og fremmest* er det skolens opgave at fremme alle muligheder for, at børnene kan vokse op som harmoniske, lykkelige og gode mennesker«. Hermed må udviklingen af barnets iboende muligheder med henblik på at fremme dets indre harmoni og tryghed i takt med forståelsen og oplevelsen af den ydre harmoni i samarbejdet med andre blive en væsentlig opgave for folkeskolen.

Gymnasieskolen har også gennemløbet en udvikling – fra latinskole med klassisk-humanistisk dannelse og uddannelsen af præster og embedsmænd som hovedformål til højere almen-skole med formidling af almindannelse og grundlag for universitetsstudier som væsentlige opgaver. I den sidste såkaldte røde betænkning for gymnasiet står disse to målsætninger stadig ved magt, men der er kommet noget nyt til. Der lægges nu stor vægt på skolens forpligtelse til at give eleverne forståelsen af, at de lever i et verdensomspændende fællesskab med det deraf følgende mellemfolkelige ansvar – men kravene stilles ikke blot på det internationale, men også på det nationale plan, hvor betænkningen stærkt fremhæver skolens ansvar for at udvikle elevernes interesse for samfundsproblemer og lære dem »at forstå værdien af at leve i et rets-samfund, der sikrer den enkelte borgers personlige frihed«, ligesom skolen skal forberede dem på deres fremtidige rettigheder og pligter i samfundet bl.a. ved at give eleverne lejlighed til på demokratisk vis at deltage »i reguleringen af skolens liv og tilrettelæggelsen af dens virksomhed og derved i praksis lære at respektere andres meninger og bære ansvar og forstå, at man må tage de konsekvenser, som følger af at træffe beslutninger«.

Det turde vel være første gang, at danske skolemyndigheder officielt går ind for elevernes medindflydelse på skolens ledelse. Tanken er ikke ny i pædagogikkens historie – den er velkendt fra reformpædagogikken i dette århundrede og ført ud i praksis mange steder. På 80% af alle amerikanske High Schools (med 12-18 årige elever) har eleverne gennem elevråd o. lign. mulighed for at få indflydelse på skoletidens og fritidens udformning, og fra de engelske Public Schools er det meget gamle præfektsystem kendt. I Tyskland er disse bestræbelser af gammel dato – men har især efter sidste verdenskrig fået ny aktualitet og

støttes nu fra offentlig side direkte i form af lovgivning. Der lægges fra vesttysk side megen vægt på medansvarligheden hos eleverne, hvorfor »Schülermitverantwortung« bruges som det officielle navn. Blandt de skandinaviske lande ligger Sverige utvivlsomt i spidsen med et udbygget net af elevråd samt en stærk organisation SECO, der oprindeligt var en elevrådsorganisation, men som har udviklet sig videre og nu står for Sveriges Elevers Centralorganisation, der har opnået en sådan anerkendelse, at den modtager tilskud fra staten og f.eks. har lejlighed til at udtale sig i forhandlinger om nye skolelove. – I Danmark findes der elevråd på ca. 65 af landets 90 gymnasier. Det er en stor procentdel – men der er stor forskel på deres status og opbygning fra skole til skole – dette gælder rettigheder, samarbejde med ledelse og lærere, forholdet til den ofte stærke elevforening, forholdet til skolebladet og ansvaret for pligtbetonede ordensopgaver, der ofte søges løst gennem en særlig dansk afart af præfektsystemet. I folkeskolen er elevråd absolut ikke noget ukendt fænomen, selv om procentdelen stadig er lille i forhold til det samlede antal skoler, hvilket bl.a. kan forklares ved, at elevrådsarbejde med yngre elever er betydeligt sværere at organisere.

På Bagsværd Gymnasium er elevrådstanken ikke ny. Hele skolens atmosfære af åbenhed og tolerance har flere gange givet anledning til forsøg med elevråd. I 1963 fik arbejdet fastere grund under fødderne, idet der da ved skriftlig afstemning blev vedtaget en – synes vi selv – virkelig demokratisk skoleforfatning. Ideen bag denne fremgår vel klars af formålsparagraffen: »Vi – eleverne ved Bagsværd Gymnasium – værdsætter den frihed og åbenhed, der præger skolens ledelse, men vi erkender også vort ansvar for, at denne tradition bevares og udvikles, og vi ønsker derfor med denne forfatning at lægge grunden til et demokratisk skolefællesskab, hvor den enkelte ikke blot har rettigheder, men også opgaver og pligter. Vi håber hermed at styrke samarbejdet mellem lærere og elever og fremme fællesskabsfølelsen, aktiviteten og respekten for andres personlighed og meninger. – I erkendelsen af, at det ikke er bogstaven, men ånden det kommer an på, sætter vi over denne forfatning skolens gamle motto:

»Hvor tillid gror, der vokser sandhed frem«.

Denne sentens er mere end pynt på første side i skoleprogrammet – den er udtryk for pædagogiske bestræbelser på skolen gennem mange

år – og den udgør kærnen i arbejdet med skoledemokrati. Kun hvor tillid hersker – ordet forstået ikke blot som basis for tryghed i medmenneskelige forhold, men også som selve essensen af begrebet demokrati, troen på mennesket og dets muligheder, – kan et sandt og frit fællesskab vokse frem. Demokratisk opdragelse kan kun bygge på det grundsyn, at alle mennesker – uden hensyn til alder, intelligens, herkomst og afstamning – har samme værd, og denne opdragelse kan kun siges at være på rette vej, hvor børnene føler, at de voksne i lige grad tror på dem og på deres udviklingsmuligheder. Modsætningen til den autoritære pædagogik er klar; ifølge den er nogle skabt til at byde, andre til at lyde, dens yderste konsekvens kender vi fra herremennesketeorien. Den demokratiske overbevisning indebærer også, at opdragelsen tillægges større betydning end de arvelige anlæg, sådan at forstå, at *ethvert* barn kan lære at føle ansvar over for andre, over for fællesskabet – ikke på grund af krav udefra og angst for straf som i den gammeldags autoritære opdragelse, men fordi det har forstået rimeligheden af, at andre har rettigheder, og fordi det selv ejer en følelse af samhörighed med fællesskabet.

På denne baggrund kan der også skabes den nødvendige disciplin – men en disciplin, der bygger på krav, som kommer indefra, som barnet stiller til sig selv eller accepterer som sine egne – som kort sagt er resultat af en ansvarsfølelse eller for at bruge et forkættet ord – samvittighed. Ud fra dette vil det også være muligt at give den definition af demokrati, som vil være af væsentligst betydning for arbejdet med elevråd på en skole. Det politiske vil træde i baggrunden til fordel for det etiske. I stedet for så stærkt at fremhæve demokratiet som politisk institution, som folkestyre – vil det være på sin plads at beskrive det som et fællesskab, hvis medlemmer ikke alene har ret, men også pligt til at følge sin samvittighed. Set ud fra denne synsvinkel kan alt det organisatoriske elevrådsarbejde: indkaldelser af møder, udarbejdelse af dagsorden, forhandlings- og afstemningsteknik, optræning af talegaver m.m. kun blive den ydre og mindre væsentlige side af sagen, der absolut er nødvendig og nyttig – men som ikke garanterer eksistensen af noget demokratisk fællesskab. Eleverne – og lærere måske også – vil i begyndelsen være tilbøjelige til at tro, at alt er i bedste orden, men en skønne dag vil man måske kunne konstatere, at det kun er et formde-

mokrati uden ideelt indhold, der løber tomgang. Elevrådets og elevforsamlingens medlemmer vil nok kunne lære en vis demokratisk samarbejdsform – men deres kammerater i klasserne – folket – vil være uengagerede tilskuere.

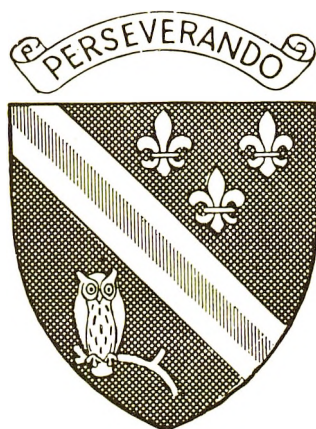
Her kommer lærerne for alvor ind i billedet; arbejde med skoleledemokrati er simpelthen dømt til at mislykkes, hvis der ikke hersker principiel enighed i lærerkollegiet om de bærende grundsætninger og en almindelig villighed til – på hver sin måde – at gøre en indsats for at aktivisere eleverne i og uden for timerne, at give dem mulighed for og tilskynde dem til samarbejde om opgaver på mange forskellige felter – faglige som ikke-faglige. *I klasserne skal prøven stå.* Her er det frihedens og samarbejds ånd skal vokse frem – her er demokratiets grosted på en skole. Friheden får her under samarbejdets synsvinkel en langt mere positiv karakter. Vægten kommer ikke i så høj grad til at ligge på frihed for lærerautoritet og tryk fra oven – men på retten til at tale med om tingene, afgøre dem og til at bringe beslutninger til udførelse, kort sagt retten til at være aktiv i fællesskabet; og til denne ydre sociale frihed slutter sig en indre, individuel frihed – retten til at udfolde iboende evner og muligheder i skabende arbejde, retten til trygt at være sig selv og anderledes. Det gamle såkaldte naturlige fjendskab mellem lærere og elever vil dermed kunne finde sin afløsning – ikke i et paradis, hvor løven og lammet græsser sammen – men i et samarbejde principielt på lige fod, hvor konflikter stadig vil opstå, og sammenstød mellem forskellige ønsker og interesser vil forekomme – men med den vigtige forskel, at konflikterne kommer frem i dagslyset, at de drøftes åbent, fordi afgørelsen ikke på forhånd er truffet som under et autoritært system, og at man når frem til et kompromis, som måske ikke altid betegner den endelige og bedste løsning, men som i hvert fald kan accepteres af de fleste.

Det er realistisk at tale om kompromisser mellem indbyrdes modstridende interesser, og det er realistisk at indse, at eleverne nok primært vil betragte elevrådsarbejdet som en mulighed for at kunne fremføre ønsker og gennemføre ideer, mens lærerne naturligvis ser de pædagogiske muligheder; men dermed har lærerne også pligt til at tænde en flamme for demokratiet, så at eleverne ikke blot tænker på opnåelse af praktiske resultater, men går ind for ideen – ikke blot for

friheden, men for medansvaret, så at det kan mærkes, hvorledes de udvikler sig henimod større forståelse, overbærenhed og respekt for hinanden – uden hensyn til alder, intelligens og milieu, at de kort sagt modnes til at forstå, at ingen er uden fejl – hverken elever eller lærere – at alle derfor har brug for forståelse. Det betyder ikke, at demokrati på en skole kan realiseres blot gennem rarhed og klap på skulderen, det er tværtimod et ret krævende system, hvor man først og fremmest må stille sig selv til ansvar, inden man spørger efter andres skyld. På den anden side er det farligt og forkert at tolerere brud på demokratiets bærende principper blot for at bevare freden. Når det drejer sig om magtstræb og magtmisbrug, skal man ikke sidde med hænderne i skødet.

Den, der tager demokratiet alvorligt, må også tage skoledemokrati alvorligt. Vi bør alle – hver på sin måde – være aktører i det store samfundsspil. Velfærden har ikke gjort os bedre og mere aktive – snarere truer teknik og komfort med at gøre os til passive marionetter. Dette skal skolen i samarbejde med hjemmene være med til at forhindre; thi forældrene har også deres ansvar. Det er ikke et spørgsmål, om vi har tid eller lyst – det er spørgsmål, om vi har tid og lov til at lade være.

I MORGEN ER DET MÅSKE FOR SENT.

Kære BK-ånd!

af Claus Thykier

Som en af de efterhånden talrige elever på BK, der er endt som lærer sammesteds, skal jeg herved yde mit ringe bidrag i flommen af æresbevisninger. Ikke blot har jeg været elev/lærer på skolen, jeg har haft min far her i gymnasiet hvor han underviste i religion og fransk, min fars anden kone Gertrud Thykier er lærer på skolen; mine fire søskende har gået her, de to af dem har haft vikariater her, den ene er formand for elevsamfundet. Og så burde det stoppe – men jeg har ydet mit bidrag til dynastiet Thykier ved listeligt at anbringe min uvorne søn på BK, hvor han gør sit til at sætte den højt besungne tolerance, som er et særkende for skolen, på prøve.

Efter en del genvordigheder blev jeg forflyttet i fjerde mellem fra en anden kostskole (Sorø Akademi) til BK. Forholdene i Sorø skal jeg ikke gå nærmere ind på, men de kan bedst sammenlignes med dem, man finder i Scherfigs »Det Forsømte Forår« – sådan oplevede jeg dem i det mindste.

Godt nok havde min far på forhånd fortalt mig om de noget anderledes omgangsformer på BK, men jeg var dog blevet instrueret i at være høflig og beleven, når jeg som det allerførste skulle præsenteres for rektor. Jeg må have stået i stram givagtstilling foran SH og have mindet om en standhaftig tinsoldat; jeg fik et chock, da han begyndte at tale med mig og ikke til mig, som jeg var vant til fra min tidligere tilværelse.

Desværre var der kun én ledig plads i skolens mest berygtede klasse: 4. mellem nord (mellem venner kaldet MORD). Den var så ondartet, at man kun turde anbringe drenge i den. Det, at gå i drengeklasse, var jeg nu vant til fra Sorø, hvor der kun gik piger i gymnasiet. Som sidekammerat fik jeg »lille Henning« (han var vist på det tidspunkt kun 2 m. og 5 cm. høj), og Henning så det som sin opgave at optræde i beskytterrollen overfor mig.

Jeg havde fået at vide, at klassen var ondartet. Det er ikke rigtigt! Det er svært at komme på et udtryk, som dækker. Det nærmeste er vel nok STRID! Det mærkelige er bare, at undervisningen på grund af læ-

rernes næsten overmenneskelige tolerance alligevel kunne gennemføres. Det var denne tolerance, som lidt efter lidt forvandlede mig fra tinsoldat til normalt uartig. Jeg husker ikke, at der i denne den korporlige afstraffelses tidsalder faldt en eneste lussing, bortset fra et enkelt tilfælde:

En af mine søde klassekammerater havde indgået et væddemål med klassen, om han kunne ramme den faste gårdvagt i nakken med en snebold i samtlige frikvarterer i løbet af en skoledag. Han var lige ved at vinde væddemålet! Hans taktik gik ud på, at han, i det øjeblik snebolden havde nået sit mål, forbavset vendte sig om for at se, »hvem«, der havde kastet den. Det gik godt de fire første frikvarterer, men i det femte må gårdvagten have lagt mærke til, at det samme uskyldsvæsen hver gang befandt sig i hans umiddelbare nærhed, og reaktionen var altså en lussing. Synderen akcepterede lussingen som det, den var: Nødværge. Han havde dog blanke øjne – ikke på grund af lussingen, men fordi tabet af væddemålet kostede ham en omgang flødeboller til klassen (eller næsten en uges budkørsel for ismejeriet).

Selv var jeg *lige ved* at få en lussing – men det var nu af en vikar. Han havde skrevet ordet »ryksæg« op på tavlen (han var vel ordblind, staklen) og jeg tillod mig, måske tilskyndet af den nyvundne frigjorte holdning, at bede ham bytte om på g og k. Hvordan jeg bad ham om det, husker jeg ikke så nøje, men pludselig stod han foran mig med hvide mundvige, medens hans ene arm faldt i slag. Inden armen var nået frem igen, havde lille Henning rejst sig og stillet sig (let foroverbøjet) imellem: »Du vil vel ikke slå på sån en bette fyr?«, hviskede han. »Næh, nej!«, pipede vikaren og gik rystet i læ bag katederet.

Mit yndlingsfag var LATIN! På Sorø havde min latinlærer været boksemester (en sund ånd osv). Remser var ikke min stærke side. For at hjælpe på min hukommelse gik han altid beredvilligt ned foran min plads og skyggeboksede lige under min hage: »Hic – hæc – hook« (eller hvad det nu hedder), så jeg tilsidst ikke evnede at få en lyd frem. På BK fik jeg Ernst Petersen, som jo aldrig har fået brækket næsen, selv om han er stærk – ihvertfald i latinen. Jeg steg med et slag i karakterer fra tg ÷ til mg +. Dog må jeg indrømme, at endnu en årsag til min begejstring for faget skyldtes, at vi, der havde valgt latin, var sammen med en tilsvarende gruppe fra parallelklassen – og deriblandt var der

PIGER!!! Desværre sad jeg ved forreste pult og døjede derfor hele året med et alvorligt hold i nakken, som nær var blevet kronisk. For blandt pigerne sad HUN jo – gudinden, som jeg tilbad, men vist aldrig talte med (det kommer ikke jer ved, hvad hun hed) – Nej, det passer ikke, at jeg ikke talte med hende, det skete een gang! Efter tilskyndelse fra min bror spurgte jeg hende, om hun ville med i biografen, men hun havde set filmen og takkede nej (længe spurgte jeg mig selv: »Med hvem?«).

Jeg er en af de få elever, som har haft det privilegium at gå fire år i gymnasiet! Det skyldes i første række, at jeg havde lært at slappe så meget af på BK, at lektielæsningen var et glemt begreb for mig. Ved årsprøven i 2.g faldt hammeren. Skønt Carlo Sørensen på alle måder forsøgte sig som fødselshjælper, nedkom jeg ikke med en blot nogenlunde akseptabel oversættelse i tysk. Jeg havde aldrig set den opgivne tekst før! Min far var ubønhørlig: 2.g om igen! Det skal måske her indflettes, at hele gymnasieafdelingen befandt sig (nær åndernes rige) på kvistetagen af hovedbygningen. Der var kun nysproglig retning og kun een 1., 2. og 3.g. Min fars afgørelse var rigtig: På grund af det chok, det var at dumpe, vågnede jeg op og begyndte at arbejde. Den nye klasse var livlig og engageret (nu er de næsten alle endt som jurister i kedelige ministerialkontorer), og jeg opnåede ved at dumpe at have haft samtlige daværende gymnasielærere.

Ovenstående erindringspluk fra skoletiden på BK er ikke ment som en gang Tykke Niels' Skolehistorier, men som et måske nok stakket forsøg på at illustrere, hvad der for mig er synonymt med den berømte »BK-ånd«, nemlig *tolerance*. Ikke den vege laden stå til – her på stedet kan man diskutere og skændes, ja, gale op, så splinterne flyger; men en respekt for, at anderledes tænkende og til en vis grad også handlende, skal have frihed til at følge netop deres overbevisning.

Det for mig allerbedste eksempel på »BK-ånden« vil jeg slutte med: Kort efter, at jeg begyndte som lærer på skolen, var der kraftige røster udefra, som opponerede mod indoktrinering af de sagesløse elever. På samme tid var lærerkollegiet (uafhængigt heraf) inde i en brydningsperiode, hvor man var uenige om næsten alt. Een ting kunne vi dog enes om: Vi skulle alle fortsat indoktrinere det bedste, vi kunne. Vores forskellige holdninger ville netop være udviklende for elevernes kritiske sans og modne dem!

Skolen for livet?

Om at være gammel elev og nuværende lærer

af *Claus Angelo og Preben Bruun Christensen*

Vi er en flok gamle elever, tolv i alt, som nu er lærere på BK. 15 procent af det samlede lærerkollegium. Hvorfor er så mange vendt tilbage til den gamle skole? Og hvad der måske er mere spændende, hvorfor fik vi lov at slippe ind igen, når skolen endelig var blevet af med os!

Vi fordeler os jævnt fra børnehaveklasse til gymnasium med to afstikkere til kostafdelingen, og motiverne for at vende tilbage har formentlig en lige så stor spredning. Naturligvis ville vi helst sige, at alle er vendt tilbage af dyb interesse og ledet af den berømte »ånd« uden tanke for andre motiver såsom hævn, vanskeligheder ved at begå sig andre steder, manglende tilbud eller uvilje mod at forlade andegården. Forklaringen, der kommer sandheden nærmest, er nok den, at fænomenet skyldes et spil af tilfældigheder.

Mødet med den gamle skole og de gamle lærere gav forståeligt nok anledning til pudsig oplevelser for begge parter. Den gamle rollefordeling kan være svær at glemme. Herregud, man bliver jo ved med at være sine børns forældre – også efter at de er blevet voksne, ikke? Men ægget vil jo lære hønen, og sådan blev det. Efterhånden.

En hjælp for den gamle elev er det, at man kender eller fornemmer uskrevne love og derved undgår at begå fejltrin, som forudsætningsløse nyansatte nemt begår i et hierarkisk opbygget lærerkollegium med særprægede personligheder, følsomme gemytter og hævdundne rettigheder. Til særpræget hører dog også, at man får en velkomst næsten som den fortabte søn.

I dagligdagen er forholdet ikke båret på en nostalgisk bølge. Der er jo de nuværende elever, der kræver deres! Men vi vil vove den påstand, at vi som gamle elever er nemme at samarbejde med. Vi kender jo »de gamle« fra et årelangt naturligt »modsætningsforhold«.

Hvad kom vi så tilbage til? En god arbejdsplads. Et sted, hvor man kan trives. Et lærerkollegium, der præges af tolerance og bred accept

af den enkeltes ret til at pleje individuelle særpræg. Disse gælder naturligvis os som alle andre lærere. Og tilsvarende behovet for tolerance!

De rationelle forklaringer på tilstedeværelsen af så mange gamle elever slår næppe til. Skulle vi bevæge os lidt ud ad følelsernes vildveje, må vi nok indrømme, at BK har haft og stadig har en dragning på gamle elever. Vi er præget af skolen, og bevidst eller ubevidst viderefører vi denne prægning til de nuværende elever. Dermed bevares en profil, som er skolens særkende.

Et skridt frem og to tilbage!

Gamle elever / nuværende lærere på BK

Claus Angelo kostelev fra 1960. Student 1965. Vikar på BK 1966-68. Lærereksamen 1971. Cand. pæd. 1977. Ansat på BK 1977. Underviser i dansk og engelsk. Boginspektør. Timelærer ved Danmarks Lærerhøjskole.

Preben Bruun Christensen kostelev fra 1956. Student 1963. Timelærer på BK 1973. Cand. mag. 1975 i engelsk og dansk og derefter fastansat. Inspector.

Søren Børgesen dagelev fra 1964. Student 1969. Ansat ved kostafdelingen på BK som pædagogisk medhjælp 1971. Afdelingsleder ved Haraldsgave, drengekostafdelingen.

Ulla Frost dagelev fra 1. klasse 1954. Student 1966. Tilkaldevikar på BK 1967-69. Timelærer fra 1970. Cand scient. 1972 og fastansat samme år. Underviser i matematik.

Hans Haderup kostelev fra 1946. Student 1956. Faglærereksamen i engelsk og historie. Ansat på BK 1959. Underviser i engelsk, historie, samtidsorientering og gymnastik.

Ni af de tolv tidligere elever, som i dag er lærere på BK: fra venstre mod højre John Hunderup, Ulla Frost, Michael Jensen, Preben Bruun Christensen, Isabella Mørch, bagved Søren Børgesen, Hans Jacob Møller, Hans Haderup og Claus Angelo.

John Hunderup dagelev fra 1966. Student 1969. Ansat som timelærer på BK 1975. Underviser i fysik og kemi. Læser hovedfag i datalogi og er timelærer i samme fag på Københavns Universitet.

Michael Jensen kostdagelev fra 1964. Student 1977. Ansat ved drengekostafdelingen fra 1982. Lærerstuderende ved Jonstrup seminarium.

Marianne Lund dagelev fra 1962. Student 1966. Pædagogisk medhjælp ved kostafdelingen på BK 1966-67. Lærereksamen 1970. Ansat på BK samme år. Underviser i dansk og specialundervisningen. Viceinspektør.

Hans Jacob Møller dagelev fra 1967. Student 1972. Ansat som timelærer på BK 1973. Lærereksamen 1979 og derefter fastansat. Underviser i matematik og fysik. Læser datalogi på Københavns Universitet.

Isabella Mørch dagelev fra 1966. Student 1972. Børnehavepædagog 1976. Ansat som børnehaveklasseleder på BK 1978.

Bodil Nielsen dagelev fra 1962. Student 1965. Lærereksamen 1968. Ansat på BK 1970. Underviser i dansk, engelsk og formning.

Claus Thykier dagelev fra 1955. Student 1959. Ansat på BK 1974. Underviser i sang og musik og orientering. Museumsinspektør ved Ole Rømer museet.

Hvordan oplevedes det at blive ansat på BK?

af Kaj Bramm

Hvordan havner man på BK i Bagsværd, når man bor langt ude på Amager og har ca 1½ times transport hver vej? Godt spørgsmål, som jeg vil prøve at besvare i korthed. Selvfølgelig nogle ydre begivenheder parret med nogle tilfældigheder. Det ydre bestod i, at Ritt Bjerregård med politisk flertal gennem en ny folkeskolelov »henrettede« den gamle Realeksamen. Nå – min arbejdsplads, som hed »Villabyernes Eksamenskursus«, og som havde nydt mit kontrafej i ca. 3 år, måtte afskedige samtlige 34 lærere og lukke.

Nå – på med vanten og igang med at søge. Det var det Herrens år 1978, og allerede inden sommerferien søgte BK en tysklærer i hovedskolen. Det blev altså mig, selvom både Frode (og jeg selv) havde nogle betænkeligheder om, hvordan det skulle gå at springe fra voksne elever til »rigtige børn«. Jeg startede med to 7. klasser og to af de nye 8. klasser. Præsentation og velkomst af kollegerne, som der nu var dobbelt så mange af som tidligere. Kolleger spurgte pænt, hvilke klasser jeg skulle have. På mit troskyldige svar – viste det sig senere – svarede de »Nå – god fornøjelse«. Det var nemlig to sække lopper på 7. klassetrin, jeg skulle tæmme. Nå. Det gik nu godt – mest fordi, det var første gang, de fik en mandlig lærer, og det nød de. Ikke noget med m/k i de klasser. – Derefter fulgte en ny og ukendt oplevelse: Gårdvagt. Det startede

med en række snebolde i ryg og nakke, samt førstehjælp til kvæstede småbørn. Senere blev det til spadsereture, hvor de helt små sloges om retten til at holde i hånden i frikvarteret. Ak ja, nu er de så store, så de knap har tid til at hilse på mere.

Den næste nye oplevelse var lærerværelset, der havde helt andre dimensioner end tidligere. Fra et lille hyggerum til en stor balsal, hvor man kæmpede om en »plads i solen« for at indtage fast og flydende. Og ve, man var for længe om at forlade klassen – ingen plads ved bordet den dag. Nå, siden er jeg avanceret til et mandebord med en delvis fast plads – hvis jeg altså passer på. Lejrskoleophold på St. Karlsminde var jo også noget nyt, men her var jeg jo forlods trænnet i primitiv overnatning fra mine 32 år i forsvaret, så også her overlevede jeg, trods et styrt ned ad trappen fra soverummene. – Snart opdagede jeg de utallige udvalg, der indgår i en stor skoles tilværelse – de sidste skud på denne gren er jubilæumsplatteudvalg og morgensangudvalg, hvad mon kunne blive det næste? Jeg skyndte mig at melde mig til et udvalg, hvor jeg vidste mine kvalifikationer strakte til: Øl- og sodavandsdiskudvalget med ret til at deltage i julefrokostforberedelserne *hvert* år. Mine kolleger er jeg heldige med, selv om de som alle andre tilfældige grupper af mennesker er sammensat af to halvdele – dem, der siger meget lidt, men ved en hel del, som de synes er overflødigt at belemre de andre med, og så de andre, der siger noget uafbrudt, bl.a. det, de andre vidste i forvejen.

Børnene er alle tiders – undtagen når lærerne er for længe om at indfinde sig; så kan f.eks. »den gule bygning« minde om abeburet i Zoolo-gisk Have. Det er lykkedes mig at undgå mavesår og nervesammenbrud, både p.g.a. den stedfundne hærkning i mit tidligere liv, og også fordi jeg i kritiske situationer (f.eks. flourskylning midt i timen el. helikopterlandinger uden varsel i skolegården og uregerlige elevelementer) har taget 3 dybe åndedrag el. flere og ventet til brikkerne igen faldt på plads.

Alt ialt har de 5-6 år på BK givet mig nye ting i tilværelsen, positive og mindre positive – sådan som selve livet er – men som jeg som fremtidig folkepensionist vil kunne se tilbage på med glæde og tilfredshed – måske også, fordi den menneskelige natur er sådan, at alt det ubehagelige glemmes, og kun det lyse huskes.

Jeg startede på BK i august 1972...

af Mohan Parson

Nogle mennesker vil hævde at det at gå på privatskole, og dermed på BK, kun er for snobber. Dette synspunkt er selvfølgelig ikke rigtigt, hvilket alle vi der går her kan bekræfte. Til gengæld er BK særpræget på mange andre måder.

BK er ikke kun gymnasium, men også grundskole, og det er derfor ikke nogen markant overgang at komme i gymnasiet på BK, forstået på den måde at miljøet er det samme. De elever der kommer til BK for at gå i gymnasiet får det også nemmere fordi de »gamle« elever giver det indtryk at alle kender hinanden og klasserne bliver derfor hurtigt sammenrystede.

At der er nær kontakt mellem gymnasium og grundskole er der mange eksempler på. For eksempel mødes jeg hvert år med mine klassekammerater fra niende klasse hos vores klasselærer. Der er også rejser og andre ekskursioner, der forener gymnasium og grundskole på BK. Denne nære kontakt skyldes selvfølgelig også, at BK er en lille skole, hvilket har stor betydning for vores gymnasium. Vi kender alle sammen hinanden her på BK, og det er ikke kun eleverne imellem. Vi kender også alle lærerne. Dette gælder også de lærere man aldrig har haft. Denne kontakt formidles ikke mindst af de tilbagevendende begivenheder, der er med til at præge BK. Det er dem vi kalder traditioner, på trods af at mange vil mene, at traditioner burde være bandlyst på en skole, men det bekymrer os ikke fordi BK i lige så høj grad er præget af nytænkning. Som eksempel herpå kan nævnes, at der netop i år er blevet oprettet en matematisk-kemisk linie, hvilket ikke alene er nytænkning, men også velvilje fra lærernes side, der må lægge et stort arbejde i projektet. Denne vilje til at gøre et stykke arbejde for skolen deler lærerne med eleverne, der for eksempel til høstfesten bruger tid og kræfter for at tjene penge til vores lejrskole i St. Karlsminde.

Da jeg skulle i gymnasiet havde jeg forinden læst nogle læserbreve i avisen, hvor gymnasieelever gav udtryk for, at gymnasiet var et stort karaktærræs, og de gav eksempler på, at eleverne ikke ville hjælpe hinanden af frygt for at andre elever skulle opnå bedre karakterer. Det vir-

kede foruroligende, men jeg fandt hurtigt ud af, at problemet ikke eksisterer på BK, hvilket er et resultat af det sammenhold, jeg har prøvet at beskrive.

Har man sagt B må man også sige K og dette er endnu en særlig ting ved vores skole. K – står nemlig for – kostskole. Oprindeligt var BK alene en kostskole, og selvom der ikke længere kun er kostelever, er vi unægtelig med til at sætte vores præg på skolen, bl.a. fordi kostafdelingen åbner muligheden for at gå på BK for alle, uanset hvor de bor, hvilket vil sige, at BK på den måde bliver mere end blot en skole for de lokale børn. Dette er et meget væsentligt træk, og det giver udtryk for det jeg føler er den generelle indstilling på BK, nemlig at der er plads til alle, hvilket, hvis man tager de læserbreve jeg nævnte i betragtning, ikke er tilfældet på andre skoler.

En gymnasietid på tre år synes ikke som lang tid, men de bånd man knytter til skolen i den tid er svære at løsne. Det er grunden til, at mange elever kommer til at savne BK og de venskaber, de havde her. Dette giver sig udslag i en stor interesse fra gamle elevers side, hvilket med andre ord vil sige: En gang BK'er – altid BK'er! Dette gælder ligeledes mange af vore lærere, som er gamle elever. Dette skyldes ikke, at de har fordele fremfor lærere, der ikke har været elever her på stedet, men simpelthen, at atmosfæren på BK, eller BK-ånden om man vil, virker tiltrækkende.

De yngste

Jeg går i 2. a og jeg hedder Mette. Jeg synes det er dejligt at gå i skole. Det bedste af det hele er at vi har nogle gode lærere. De bedste fag er dansk og formning. En gang om ugen har vi klassens time. I klassens time laver vi mange sjove ting.

Hver morgen har vi morgensang. Vi synger så mange sange. Den bedste jeg ved er »Nu falmer skoven trindt om land«.

Venlig hilsen
Mette

Haraldsgave (1915-1983)

af Erik Jensen

Redaktionen har ment, at der skulle et særligt kapitel med i dette jubilæumsskrift om »Haraldsgave« – dette specielle »hjørne« af BK, og det har jeg været helt enig med den i, idet man naturligvis ikke kan belyse BK gennem de forløbne 75 år uden at tage SH's triumf-es fra 1949 med i den store sammenhæng.

»Haraldsgave« stod færdig i 1915 og er altså 7 år yngre end BK. De 68 år er – benyttelsesmæssigt set – indtil nu udmøntet i 2 lige store halvdele: 34 år som privatbolig for Niels Munk Plum og hans familie, og derefter 34 år som kostafdeling for BKs kostelever. At beskrive stedets historie indgående fra 1915 og op til idag er nok en nærliggende – men meget omfattende – opgave, som kunne give stof til en betydelig afhandling, hvis omfang i høj grad ville sprænge den ramme, som er blevet tildelt dette kapitel, så dispositionen vil naturligt få en stærk slagside, idet jeg ganske kort vil ridse ikke-kostskoletiden op, for så mere

Indgangen til Haraldsgave, kaldet Haga, fra Skovalleen.

indgående at placere »Haraldsgave« i vores lokale skolesammenhæng.

Grundstenen til »Haraldsgave« med årstallet 1915 og Niels Munk Plum og Hanne Plums initialer finder vi den dag i dag nede i det enormt store, gamle kælder køkken med det kæmpemæssige, sorte herregårdskomfur – en ret stor granitsten indmuret i et hjørne af køkkenet. Med ved denne stens højtidelige opsætning var murermester Benny Madsen, skolens »hof« murermester igennem 30-40 år, og nu bosiddende – nydende sit otium – i Nykøbing Falster. Han var 15 år dengang og i lære hos sin far, som havde bygget skolen på Aldershvilevej i 1908 og nu også skulle bygge »Haraldsgave«. Benny Madsen startede selv på skolen som elev i 3. klasse i 1908 (efter at have gået i Thysens Skole i Lyngby de 2 første klasser), og han oplevede således starten af begge disse 2 betydningsfulde Bagsværd-byggerier – uvidende om at disse ad åre skulle have under samme hat – eller måske snarere kostskolekasket.

Han fortæller om grundstensindmuringen i 1915, at man også indmurede en lille kasse med alle datidens danske mønter, og at man i denne kasse yderligere lagde et højtideligt udformet dokument med alle tilstedeværendes underskrifter – samt at dette dokument sluttede med den patetiske sætning: Vi er *alle* danske. Man levede jo i 1. verdenskrigs skygger.

Navnet »Haraldsgave« skal forstås ganske enkelt som en gave fra Harald. Der var her tale om stifteren af Transatlantisk Kompagni, finansmanden Harald Plum, som forærede sin bror, civilingeniør Niels Munk Plum og hustruen Hanne (født Thiele), denne lystgård med 9 tønder land arealer uden om. I 1915 opførtes altså hovedbygningen og spisesalen efter tegninger af arkitekt Lønborg-Jensen. 2 år efter kom bindingsværksbygningerne til, der tjente som høløft, stalde, vognporte og domestikboliger. Man levede jo i den såkaldte »Gullashtid«, og utallige ting vidner om den omhu og fantasi, som blev lagt for dagen ved bygningernes indretning. Professor Vilhelm Wanscher dekorerede således loftet og vægfelterne i spisesalen i 1919. Personerne, som optræder i loftsdekorationen, skal være Munk-Plum-familien, og det hævdes endog, at papegøjerne, som pryder vægfelterne, alle har forskellige træk, der skulle kunne genkalde mindet om fjernere medlemmer af familien. Den hvide gang – forbindelsen mellem hovedbygningen og spisesalen – skal være udstyret med beklædningen fra en tilsvarende gang i en nedlagt bispegård i Odense. Sikkert er det i hvert fald, at gangen med sine hvide paneler, hvide træloft, inddelt i kvadratiske felter, og hvide udhængsskabe til morgenavisens vigtigste sider er af stor skønhed i sin strenge enkelthed. Tårnværelset er endnu et bevis på den originale interesse, indehaverne har haft i indretningen. Adgangen til værelset foregår ad en vindeltrappe med stentrin, hvidkalkede mure og skydeskår. I andet stokværk fører en dybtsiddende dør ind i værelset, som nok er det fornemst indrettede på »Haraldsgave«. Når man gennem døren træder hen til den ene langside, vil man se, at resten af denne væg er dækket af hvide profilerede skabsdøre. Åbner man disse, vil man opdage, at der bag den første gemmer sig en håndvask og spejl, bag de to næste et indmuret badekar og bag den sidste et toilet. Vender man sig nu og ser tilbage, hvor man kom fra, kommer sengen til syne, tre trin op og så at sige alkovisk bygget ind i væggen. Man kan føle sig

Gennemkørslen fra skovsiden kronet af Plum'ernes våben. Efter Niels Munk Plums død i slutningen af 1920'erne indrettede enken Haraldsgave til pensionat og kursted med vand og varme indlagt i værelserne, hvilket skulle vise sig en stor fordel ved stedets senere indretning til bolig for kosteleverne.

hensat til en luksuriøs kahyt på en græsk skibsreder-lystyacht – og man kan faktisk med et rimeligt lager af konserver og drikke isolere sig i dette værelse i ugevis uden kontakt med omverdenen. Talrige andre detaljer af lignende art kunne nævnes, så som brønden, der muligvis er en gammel døbefont, Plum'ernes våbenskjolde og mange andre ting.

Niels Munk Plum døde i slutningen af tyverne, og hans kone, som var en stærk og rank personlighed, klarede sig fremover på »Haraldsgave« ved at indrette et kombineret pensionat og kursted på lystgården, idet hun ombyggede bindingsværkbygningerne til værelser til gæster og på alle værelser indlagde varmt og koldt vand samt centralvarme. (Derfor passede hele herligheden senere så udmærket til den nye anvendelse i 1949 – kostafdeling for drenge.) Hun kunne også tilbyde gæsterne diverse bade og kure på Hareskov Kuranstalt, som kun lå 4-500 m. fra »Haraldsgave« – der, hvor nu Hareskovbo ligger. Kuranstalten brændte i slutningen af krigen – natten før en masse tyske flygtninge skulle indkvarteres der – ganske givet sabotage. Ilden fik ypperlig næring fra de store bunker af halm, som dagen før var strøet ud over hele bygningen som sengelejer for flygtningene.

»Haraldsgave« virkede i mange år som et fashionabelt pensionat og havde et stampublikum blandt velstående, københavnske familier – f.eks. var Niels Bohr en trofast gæst, som oven i købet havde stamværelse på stedet. I løbet af besættelsestiden aftog gæsternes antal, og virksomheden måtte til sidst helt indstilles.

En lille, speciel historie i forbindelse med besættelsestiden og »Haraldsgave« fik jeg for et par uger siden tilsendt fra mine og skolens gode venner og mangeårige medarbejdere Sjuke og Sjubs. Den kan passende afslutte og afrunde Plum-tiden på »Haraldsgave«.

Artiklen, som jeg fik tilsendt, stammer fra Frederiksborg Amts Avis fra søndag d. 25. september 1983, og den gengiver et afsnit af Ina Rohdes bog: Da jeg blev jøde i Danmark – nogle erindringsblade fra besættelsesårene. (Forlaget C.A. Reitzels Boghandel A/S)

I afsnittet indgår en skildring, som er hentet fra Peter P. Rohdes erindringsbog »Midt i en ismetid«. Peter P. Rohde var blevet interneret i Horserødlejren i 1941, men gennemførte sammen med ca. 50 andre en heldig flugt fra lejren i forbindelse med begivenhederne d. 29. august

1943. Han opholdt sig de følgende uger skjult i København, men da han ikke kunne blive der længere, blev han flyttet ud til fru Hanne Plum på »Haraldsgave« i Bagsværd. Han havde på det tidspunkt hørt rygterne om den forestående aktion mod de danske jøder, og for at give et indtryk af, hvorledes rygterne og advarslen fra Georg Duckwitz i første omgang virkede på medlemmerne af den jødiske menighed, giver Ina Rohde i sin bog selv ordet til Peter P. Rohde. (Citat fra ovennævnte erindringsbog af Peter P. Rohde:)

»Jeg ankom om aftenen til »Haraldsgave« og fik anvist en smuk lille to-værelses lejlighed med besked om, at jeg kunne indfinde mig til morgenmaden i riddersalen. Det var jo et eksklusivt rekreationshjem, jeg nu var havnet på, og jeg ventede, at da jeg om morgenen trådte ind i riddersalen, at se mig omgivet af svagelige, ældre mennesker. Jeg fandt omkring en snes personer, der sad rundt om ved småborde, alle af utvetydig semitisk oprindelse. Det gik op for mig, at den modige, varmhjertede fru Plum uden tøven havde åbnet institutionen for sine jødiske venner og venners venner, alle på flugt. Der sad Hannah Adler, skolebestyrerinden, med sit faktotum, der var Henri Nathansen med sin frue, og der sad maleren og kunsthistorikeren Ernst Goldschmidt. Jeg lærte dem og flere andre at kende ved de små sammenkomster, fru Plum arrangerede om aftenerne. I parken spadserede jeg med Henri Nathansen, der, næsten blind, blev ledet af sin kone. Han virkede ligesom de andre rolig og fattet, og intet gav dengang nogen anelse om den tragiske afslutning, hans liv skulle få kort efter, at han var kommet til Sverige.

Opholdet på »Haraldsgave« endte brat. En dag var der rygter om razzia, og fru Plum fik travlt med at finde andre skjulesteder til sine eftersøgte pensionærer. Nogle af dem kom straks til Sverige. Det skulle vise sig, at de illegale ruter nu var i gang – vigtige ruter, som kom til at fungere perfekt til krigens slutning, blev grundlagt i oktober 1943.«

Ja, så er vi nået frem til tidspunktet for »Haraldsgave«s overgang i 1949 til »eksklusiv« kostafdeling for Bagsværd Kostskole. Fremover vil navnet »Haraldsgave« blive ombyttet med betegnelsen Haga, idet kosteleverne med deres sædvanlige sans for forenklinger og forkortelser hurtigt gik over til at anvende dette handy og moderne udtryk om nyerhvervelsen, men inden vi skal igang med selve skiftet, vil det nok

Tårnet, som fra at have været et stemningsskabende element i Niels Munk Plums herskabelige bolig, i dag er bolig for en kostelev. Bygningen til venstre med de høje vinduer tjener som spisesal for kosteleverne.

være hensigtsmæssigt at gå en halv snes år tilbage i tiden – til omkring 1940 – for bedre at kunne forstå forudsætningerne for Hagas indlemelse i »BK-riget«.

Krigen og besættelsen satte bom for udvidelser af skolen, men de 5 år blev så til gengæld en økonomisk konsolideringstid for BK – man gjorde sig klar til at kunne sætte ind for fulde sejl, når den mørke tid engang var forbi. I 1942 oprettedes således »Bagsværd Kostskoles Fond«, hvis formål det var – ved hjælp af fondets midler – at muliggøre oprettelsen af et gymnasium på skolen eller i tilknytning til denne og til at muliggøre skolens overgang til en selvejende institution.

Kostafdelingens udvidelse blev prioriteret højest, da skolens ekspansion efter besættelsen startede. I 1946 oprettedes ved købet af »Birkegården«, Søvej 3, en længe savnet pigekostafdeling (Leder blev her Sjukko), og samtidig udvidedes de små kostelevdrenge område ved køb af den meget store herskabsvilla på Søvej 17 – »Solbakken« kaldet. (Leder: Tofe Bertelsen – Tante Berta) På selve skolens område var 4 enheder samlet: Hovedbygningen, hvor S.H. residerede, Sidebygningen med frk. Rasmussen, Hedebo med Ca og Risholm med Jen. Jo, imperiet var ved at danne sig og tage form.

Men – alt var ikke idyl – og man har jo som bekendt ikke fred længe, end ens nabo(er) vil, og naboerne til »Solbakken« begyndte at røre på sig – der var for megen støj og uro i det ellers så rolige hjørne af Søvej – man ville have afdelingen nedlagt. Situationen udviklede sig – escalerede hedder det vist nu om dage – og pludselig (det tog dog nogle år) var det hele oppe i Landsretsplan – og BK tabte!

Slaget var altså tabt – men blev alligevel på mange måder medvirkende til noget positivt og givtigt for skolen: helt rigtigt – Haga.

Allerede i 1947 havde S.H. »hørt« på Haga, men da man ville have 400.000 kr. for bygningerne og de 9 tønder land, så blev der ikke noget ud af den handel.

S.H. henvendte sig så igen i 1949 og forespurgte, og denne gang var prisen faldet til 280.000 kr. Samtidig havde andre institutioner og skoler fået øje på stedet – så nu var man altså flere om budet. På et vist tidspunkt var der også planer om at flytte hele BK op til Hornsherred til godset Svanholm, som var til salg – men det blev heldigvis ikke nødvendigt.

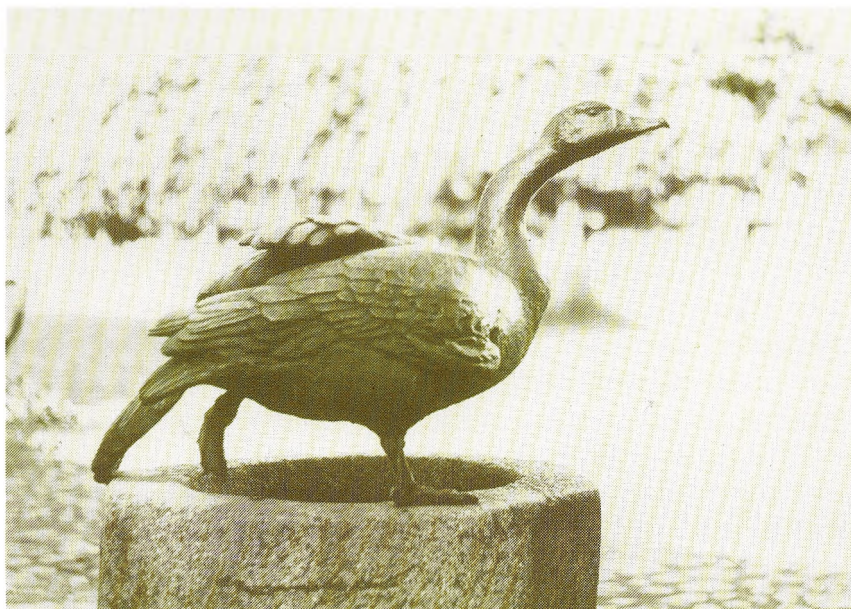
Man udarbejdede også alternative planer for at få anbragt de små kostelever fra det nedlagte »Solbakken« inden for skolens eget område. F.eks. husker jeg – fordi jeg selv ville blive berørt af det – den plan, som gik ud på, at loftet oven over Sidebygningen (der, hvor nu Else Thomsen bor og lægeværelset er) ved hjælp af spanske vægge og isolering m.m. skulle omdannes til sovesal og i forbindelse med 1. salens værelser give plads for alle de små drenge, hvilket ville bevirke, at jeg skulle flytte fra Risholm, hvor jeg var meget glad for at være, over som husforstander for ca. 45 små »lopper« – men heldigvis (selv om der lå fuldt udarbejdede arkitekttegninger over projektet) så blev situationen reddet ved, at S.H. alligevel købte Haga – og hvad der for mig personligt var endnu vigtigere – jeg blev anmodet om at flytte med.

Købet løste også de klasseværelsesproblemer, som ville opstå, når det nye gymnasium skulle startes, og var altså i høj grad – lokalemæssigt set – medvirkende til, at man allerede i 1951 kunne starte det nysproglige gymnasium, idet alle kostelevværelserne i Hovedbygningen nu – ved kostelevernes overflytning til Haga – kunne anvendes til det nystartede gymnasium.

Da de nødvendige skriftlige dokumenter i forbindelse med købet af Haga var i orden, udbredtes nyheden hurtigt på skolen, men der var egentlig ikke mange, der kendte ret meget til Haga – udover det, som man kunne se sig til ude fra vejen, når man gik forbi bygningerne. Det gjorde vi nemlig 4-5 gange om ugen, for i kostelevernes dagprogram (i hvert fald fra 8. kl. og nedefter) indgik en obligatorisk samlet tur ud i det fri, og disse ture – af en varighed på mindst halvanden time (mellem 2-mælk og læsetid) – foregik under ledelse af den lærer, som den dag skulle have læsetiden med kosteleverne. Det var simpelthen en pligt for lærerne – både turen og læsetidsopsigten – og selv om det gik på skift, så havde vi i hvert fald een tårn hver om ugen. Vi var jo ikke så mange lærere dengang – knap en halv snes stykker – og nogle var på forhånd uden for turnussen. I turene deltog også de unge piger – »Frøknerne« – fra de forskellige afdelinger.

Utallige gange var jeg selv gået forbi, og i dag erindrings jeg egentlig kun en spændende og noget romantisk præget samling bygninger, hvor alt liv syntes udslettet, og hvor adgangen til den store gårdsplads altid var spærret af den store hvide trælage, som jeg aldrig husker at

Billedhuggeren Merete Ågårds brønd i Haraldsgaves gård, rejst i 1959 til minde om »Akka«, tilnavnet på rektor Sven Haderups hustru.

have set åben. At gå igennem Haga – sådan som folk nu godt kan finde på at skyde genvej – det var ganske utænkeligt dengang.

Til gengæld husker alle vi eftermiddagsturgængere særdeles tydeligt den vidunderlige, skønne eng (den nuværende fodboldbane), som dengang lå hen som naturområde med adskillige store og dybe, vandfyldte tørveskær fra krigens tid og var omgivet af et åløb (som nu er blevet rørlagt – desværre) – ca. 3-4 m bred – jo, det var skam et område, som vi meget godt kunne have brugt til legeområde under turen. Langs åen vrimlede det med vilde blomster, frøer, tudser og snoge, så området langs åen brugtes også som botaniseringsmål i naturhistorietimerne. Skovdraget, hvor Marianne Lund og Jørn bor, var ikke »opfundet« dengang – hele området var indhegnet skov med århundredgamle bøgetræer, som så blev fældet, da der i slutningen af halvtredserne skulle bygges huse. Når vi derefter havde passeret åen og Haga, gik tu-

rene altid videre ud i skoven – ud til Højnæs, til Bøndernes Hegn eller til de 2 Hulsøer. De bedste legepladser i skoven var rydningsområderne, hvor der – hulter til bulter – lå enorme træstammer og hele træer og ventede på transport til savværket. Der blev naturligvis også indimellem arrangeret skattelege og orienteringsløb – foruden klassiske røver og soldater-lege.

Mit første besøg på Hagas område og bygninger fandt sted på en lidt uortodoks måde: En aften i begyndelsen af juni – ved aftensmaden nede på skolen – spurgte Akka (fru Haderup), om Ca, Jensemor og jeg ville med en tur op og se den nye erhvervelse – der var på det tidspunkt skrevet slutseddelt om handelen. Hun havde ganske vist ingen nøgler, men hun vidste, hvor man kunne komme ind ad et vindue. Vi sagde naturligvis ja tak – og så begav vi os af sted. Det viste sig, at det omtalte vindue var vinduet ned til fyrrummet – lige ved siden af tårndøren. Det var – og er stadig – et lille vindue, så vi måtte ned på knæene – og da vi så – en for en – var kravlet gennem vinduet, havnede vi i en vældig stor koksdyng, som vi forsigtigt måtte ned af for derefter efterhånden at komme ud af rummet og op i riddersalen. Vi var naturligvis imponerede af det hele og over de muligheder, der faktisk lå i erhvervelsen. Under samme besøg fik Akka ordnet to værelser i sidefløjen til mig – der skulle ganske vist slås en væg ned, men det var jo ikke noget problem. Selv skulle hun og S.H. bo i hovedfløjen. Afgang fra Haga foregik igen gennem fyrrummet, og der lærte vi, at det er sværere at komme op ad en koks bunke end ned.

Den 11. juni (Fandens fødselsdag) fandt den officielle overtagelse sted, og denne gang gik man ind ad hoveddøren. Ude i flisehaven fandt en lille højtidelighed sted – flaget hejstes (første gang i BK-regi af Tavi og Henrik Thorup) og alle lærere og ansatte på skolen samt nogle andre venner af BK – deriblandt Købmand Becks – var mødt op. Det var en stor dag – ikke mindst for S.H. og hans kone.

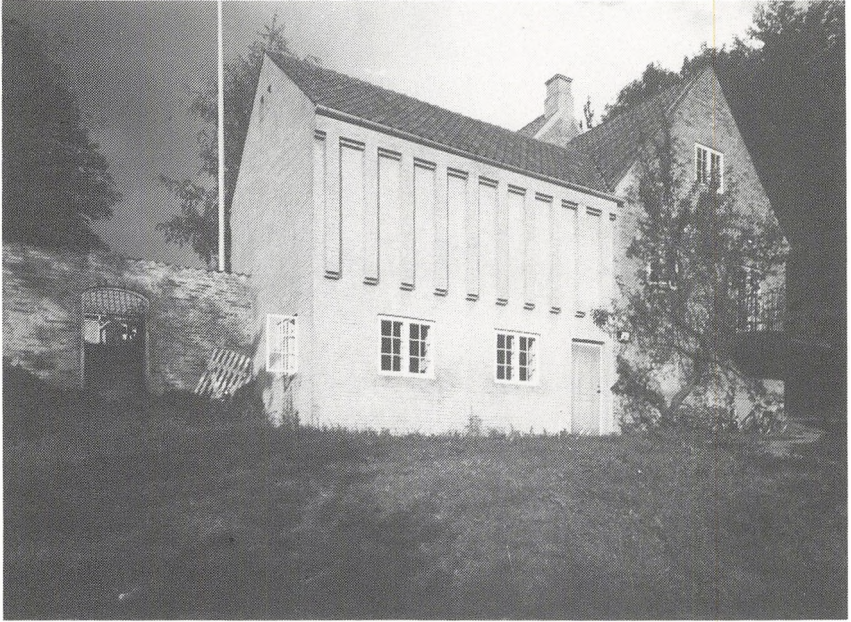
Nu skulle man så igang med flytteriet – flyttevogne fra Ebbesen blev bestilt til de første dage i sommerferien, og allerede overtagelsesdagen sendtes et forkommando ned på Haga. De skulle sove der og ellers være med til at ordne så meget som muligt, inden alle tingene ankom nede fra skolen. Det var Krølle og Axel, som blev udset til dette job, og de havde det selvfølgeligt pragtfuldt og gik på opdagelse i det spændende

hus. De afmonterede f.eks. hele kommunikationssystemet på Haga – alle værelser havde på hotelvis elektriske klokker, som kunne benyttes, hvis man ønskede at blive betjent på en eller anden måde. Det skulle jo i hvert fald ikke anvendes til de nye beboere.

Flytteriet og hele omrokeringen med køjer og møbler og sengetøj og husgeråd plus meget, meget andet blev efterhånden overstået – og så skulle man måske tro, at nu kunne vi nye beboere på Haga rigtigt nyde tilværelsen og sommerferien – men ak – vi skulle i 3-4 uger af sommerferien indkvartere ca. 60 gæster – det var ganske vist spejdere, men alligevel.

Der skulle være en Jamborette i Lyngby Division – nede i Strandegård's Dyrehave på Stevns – og der havde vores spejdertrop »Fostbrødrene« inviteret 4 udenlandske troppe med som gæster – 1 fra Holland, 1 fra London, 1 fra Glasgow og 1 fra Hafnarfjordur i Island. Jo – den sommerferie skete der skam noget på Haga. Jeg husker specielt en lille tildragelse med de islandske spejdere – de ankom sent om aftenen til Kastrup Lufthavn og arriverede i buldermørke i bus trætte og søvnige til Haga, hvor de straks blev indkvarteret på nogle værelser. Om morgenen vækkede jeg dem, og jeg glemmer aldrig deres ansigter, da de kikkede ud ad vinduerne – de var himmelfaldne – havde aldrig før set en skov – så de måtte ud og vandre i denne, prøve at kravle op i træerne og kunne ikke blive trætte af at undersøge det hele. Dette bevirkede, at de kom meget for sent til morgenmaden, men det var jo tilgiveligt. I lejren vakte de forøvrigt også sensation – de lavede nemlig ikke bål (det havde de aldrig lært) – de benyttede petroleumsapparater til al madlavning.

Hvordan følte eleverne og vi voksne flytningen og den nye tilværelse? Ja, med hensyn til dagsprogrammet ændrede tingene sig jo ikke – vi måtte dog f.eks. vænne os til »at gå i skole« og at »komme hjem fra skole«, hvor før det hele var på et og samme sted. Det krævede så, at vi måtte et kvarter tidligere op om morgenen – og det var da ikke så slemt. Eleverne oplevede og mærkede selvfølgelig, at her var større Lebensraum end nede på skolen – og det nød de i fulde drag. Alle var vel også påvirkede af det nye milieu – det mere herskabelige – det var naturligvis ikke Herlufsholm, Sorø eller Eton – men alligevel – der var nu et eller andet, som f.eks. ganske givet gav sig udslag i en kraftigere sam-

Den nylige tilbygning af en køkkenfløj, hvor en kok dagligt sammensætter menuen. Tilbygningen er søgt tillempet den værende arkitektur.

hørighedsfølelse med stedet, med de voksne og med hinanden indbyrdes. Det lyder nok lidt følelsesbetonet, men jeg tænker her især på en ganske bestemt tildragelse, som fandt sted ved juletid – altså efter 5 måneders fungeren af Haga. Vi skulle have juleevy, og den fandt sted nede på skolen i gymnastiksalen – det nuværende »Huset«. Det var en gammel tradition, hvor de ældste elever lavede grin med lærerne. Løjerne sluttede med, at der pludselig bag på scenen rullede et tæppe ned med en meget smukt malet afbildning af Haga – man slukkede derefter alt lys i salen og tændte en belysning bag dette tæppe, hvor der var skåret stof væk fra alle ruderne, så man faktisk så Haga liggende der fuldt oplyst. Det virkede meget smukt og stærkt – og da skuespillerne i BK-uniformer istemte klubsangen: *Should old acquaintance be forgot* – ja, da kunne man næsten ikke bære mere – der var fra eleverne givet udtryk for noget, som kun kunne siges på den måde. Det var ment

som en tak, som en anerkendelse for de gode og smukke omgivelser, som de havde fået gennem Haga – men det er helt klart, at ovenstående kun kan opleves af de elever, som var med i flytteåret, og som havde oplevet at komme fra mere trange omgivelser og værelser til et vidunderligt sted beliggende så at sige i skoven og med direkte adgang til Bagsværd sø. Som årene gik – og eleverne udskiftedes – var det hele jo en selvfølge – sådan var det bare.

S.H.'s kone Akka gjorde et stort arbejde med at få Haga til at fungere på husmoderfronten, men et års tid efter opflytningen var det tydeligt at hun ikke var rask. Det var svært for hende – den meget energiske og livsglade person, hun var – at sætte tempoet ned, men lidt efter lidt blev det nødvendigt, og i efterårsferien 1952 døde hun. Til minde om hende blev mindebrønden i Hagas gård afsløret i 1959 – der står kun navnet AKKA på granitbrønden – det var hendes navn i spejderbevægelsen – førergåsen i Niels Holgersens rejse på vildgæssene gennem Sverige. Kunstneren Merete Ågård, elev af professor Mogens Bøgild, har udført bronzeskulpturgåsen, og midlerne til det smukke kunstværk kom ind ved en indsamling blandt elever, lærere, forældre, gamle elever og venner af skolen.

I 1958 opsattes (ved skolens 50-års fødselsdag) tårnuret på sidefløjen – også som en gave i lighed med mindebrønden. Vi ville også gerne have haft et klokkespil i forbindelse med uret, men det strakte midlerne ikke til – så nu kan vi så blot ønske os det ved en anden festlig lejlighed.

Haga har i diverse sommerferier haft indkvarteringer af forskellig art. Det har f.eks. været roere (når der var europamesterskaber på Bagsværd Sø), spejdere, Lions-folk og sommerskole for udlandsdanskernes børn, og vi har også virket som Børneby for Gladsaxe Kommune og dens forskellige venskabsbyer.

I forbindelse med den sidstnævnte indkvartering i 1974 blev den gamle skoledrøm fra slutningen af trediverne endelig realiseret – ikke som dengang projekteret nede på skolen, men heroppe på Haga: et svømmebassin – altså til kosteleverne (10 gange 5 m), og dermed forsvandt grundlaget for mange års vittigheder. Forklaringen er, at Børnebyen, som omfattede 60 børn i 11-årsalderen fra 12 forskellige lande i Europa, skulle bruge et svømmebassin, som arrangørerne så ville leje

og få opsat i de uger, Børnebyen varede. Vi fik nu det afsatte beløb og var så i stand til selv at klare resten, så vi kunne have det nuværende bassin klar til de udenlandske børn ved deres ankomst, og så har vi ellers selv haft glæde af det i årene siden. Selve anlægget omkring poolen blev kun muligt ved en meget stor personlig indsats fra Søren Børgesen (afdelingsleder og souschef på kostskolen) – sammen med forskellige hjælpsomme elever.

Vi har tidligere i denne artikel hørt om engen neden for Haga – men den er jo forsvundet og ligger nu som en dejlig grøn, ikke nedslidt fodboldbane til stor glæde for Hagas (og også Birkegårdens) indvånere. Det tog lang tid at få denne fine bane skabt – og det var først, da der skulle bygges oppe i Bagsværd (hele komplekset ved B.P.-tanken), at vi pludselig kunne få uanede mængder af jord til dels at udfylde de mange dybe, vandfyldte tørveskær og dels til at få hævet hele engniveauet

Fire småpiger iført kostskolens uniform (foto fra 1950'erne).

omkring halvanden meter. Da alt var planeret og tilsået, og det første spæde, grønne græs dukkede frem, så kriblede det naturligvis i kostelevernes ben efter at komme i gang med at spille fodbold på den nyskabte bane, men vi var hårde – vi forlangte, at det skulle ligge uberørt hen i halvandet år, før man begyndte at bruge den – og det var en svær tid – men det lønnede sig (det måtte selv eleverne erkende) – og i dag har vi alle tiders fodboldbane – skønt indrammet af skovkant og krat – og med græs på! Banen er kostelevernes – ellers ville den hurtigt blive nedslidt – men vi ser med glæde dagskolen (og også Hans Jacob) benytte den, når det drejer sig om skolekampe eller udtagelseskampe. Ingen tvivl om det!

Når man holder af et sted – sin arbejdsplads, sit job, sin daglige tilværelse – ja, så løber pennen nok nemt af med een – og jeg føler, at der kunne fortælles i tusindvis af små og store begivenheder her fra Haga i de 34 år, som jeg har haft glæden ved at arbejde og bo her, men pladsmæssigt i dette jubilæumsskrift er jeg vist ved at overskride mit sidetal – måske kan jeg få afløb for ikke medtaget stof en anden gang. Derfor vil jeg afslutningsvis prøve at vurdere, om de muligheder og intentioner, som i 1949 knyttede sig til Haga som kostskolens flagskib, er blevet udnyttet og opfyldt i de forløbne 34 år – også efter f.eks. 1972, hvor S.H. trak sig tilbage.

Den pædagogiske linie eller holdning, som S.H. havde udviklet og praktiseret nede på skolen, tog vi naturligvis med her op på Haga – og den mener jeg afgjort er blevet videreført og udviklet med de modifikationer, som tiden og samfundsudviklingen har gjort nødvendig. Eleverne har stadig rammen om deres daglige tilværelse – den ramme, som man kan føle sig tryk i, og som samtidig på mange måder udvikler og præger eleverne under deres opvækst. I rammen ligger ønsket om at bibringe dem arbejdsvaner, måske endog livsvaner – både på det personlige, det skolemæssige og det sociale område – og også en meget stærk prioritering af de gammeldags dyder som høflighed, hjælpsomhed og hensyntagen ligger stadig i rammen.

Den meget lukkede verden, som kostskolen var tidligere, er nu forsvundet i pagt med tiden og den kendsgerning, at hvor der tidligere på skolen var 1 dagelev for hver 5 kostelever, så er forholdet nu det omvendte: 1 kostelev for hver 5 dagelever. Det giver store muligheder for

påvirkninger fra »den ydre verden« – i dagligdagen f.eks. ved besøg her på Haga af ikke-kostelever – og den anden vej: besøg hos dagelever og deres familie. De mange »uden-oms« aktiviteter (forstået: ud over de lokalt kostskolearrangerede) giver også en større berøringsflade med omverdenen – f.eks. benytter de fleste kostelever sig af den kommunale ungdomsskoles mange tilbud om undervisning og hobbydyrkning af forskellig art – ligesom også medlemsskab af de lokale sportsklubber er meget populært.

I den pædagogiske sammenhæng er det også vigtigt at fremhæve den »skæve aldersfordeling« af kostelever, som har udviklet sig gennem den sidste halve snes år – en udvikling, som mærkes stærkt i arbejdet, og som er et problem på landsplan – altså generelt for de kostskoler, som tidligere havde elever fra 1. klasse og opefter. Man sender ikke mere de mindre elever på kostskole – og det bevirker f.eks., at vi i år på Haga har 47 – altså halvdelen af det samlede elevantal – i 10. klasse og gymnasiet. En del af disse elever starter som kostelever relativt gamle – og der er selvfølgelig deres tidligere milieu og opdragelse bestemte for, om de kan falde til. Da var det bedre i »gamle dage«, hvor vi fik dem på kostskolen meget yngre – helst f.eks. i underskolen. Deres forhold til kammerater, lærere og voksne på stedet blev naturligvis et helt andet.

Der må nok i denne sammenhæng nævnes vore »omliggende bilande«. Det er de 3 på Hagas område beliggende villaer (Bakkehuset, Stenhuset, Casa Nova). De anvendes nu alle 3 som beboelse for de ældste elever, som på den måde får nogen compensation for det regelsæt, som naturligt må herske på en kostskole. De har til en vis grad deres egen tilværelse i husene, men skal dog overholde tider og aftaler på lige fod med andre kostelever, hvis ikke andet aftales – men særlige aftaler finder også meget tit sted – og så er alting selvfølgelig i orden. En del af de 3 huses beboere har på forskellig måde behov for at bo på Haga også på tider, hvor Haga normalt er helt lukket – og også dette kan imødekommes, hvis man da ellers i bred almindelighed passer sit skolearbejde og iøvrigt ikke modarbejder Hagas regler.

Nu til slut vil jeg gerne omtale specielt 2 forhold, som har haft stor betydning for Haga og Hagas elever efter overtagelsen i 1949, og det er *fremsynetheden* i forbindelse med moderniseringer, forbedringer og

Et kig ind i en kostelevs værelse i dag (foto 1983).

udbygninger af stedet, og *stabiliteten* i forbindelse med de mennesker, som i det daglige arbejder (eller arbejdede) på Haga og lægger (lagde) linier og iøvrigt præger (prægede) miljøet.

Fremsynetheden har vist sig ved købet og indlemmelsen af de 2 nabovillaer til Haga: Stenhuset (1956) og Bakkehuset (1963), samt ved bygningen af Casa Nova (1956) foruden selvfølgelig ved bygningen af Annexet (1961-62). Disse bygninger har gjort det muligt nu i dag udelukkende at kunne tilbyde eleverne 1- og 2-mandsværelser, hvor vi jo i 1949 startede med 6- og 4-mandsværelser – foruden selvfølgelig en del 2- og 1-mandsværelser. Vi har også – i 1978 – fået bygget et meget fint køkken med diverse kølefaciliteter – foruden et anretterkøkken i umiddelbar forbindelse med Hagas spisesal. Dette bevirker således, at den varme mad nu kan stilles direkte på spisebordene, og byggeriet er også ellers i det daglige på mange andre måder en udpræget gevinst for kostafdelingerne. For en ordens skyld skal også nævnes en ny, dejlig tjenestebolig til undertegnede (1980), ligesom også en ny og tidssvarende ditto er på trapperne til Søren Børgesen.

Stabiliteten (ledelsesmæssigt) blandt os voksne på Haga har været meget afgørende for, at den kostskolepædagogiske linie fra før Haga har kunnet videreføres, udbygges og i nødvendigt omfang ændres – uden at vi behøvede at føre endeløse debatter eller diskussioner i den anledning. Vi kendte hinanden (de fleste var vel håndplukkede), – vi vidste, hvad B/K forventedes at stå for i sin grundholdning – og ud fra en fælles referenceramme kunne vi forholdsvis nemt enes om de ændringer, som skulle finde sted på diverse områder. (Her kan det måske parentetisk anføres, at ovenstående forhold også til en vis grad har været tilfældet i forbindelse med dagskolen, men selvfølgelig er en nogenlunde ens og konsekvent pædagogisk linie endnu vigtigere på kostskoleområdet end på dagskolen). Det minus, som eventuelt kunne ligge i »for megen-stabilitet«, opvejedes undervejs ved den aldersspredning, som i tidens løb ganske naturligt opstod gennem nyansættelser – og som også p.t. meget udpræget er tilfældet på Haga.

I denne redegørelse om Haga nævnes Birkegården kun sporadisk – og det er sådan set ganske bevidst. Om Birkegården bør der i en anden sammenhæng skrives historie – men her i slutafsnittet bør Birkegården i hvert fald med og det ud fra følgende betragtning:

På Birkegården er der – ligesom på Haga – en meget skæv elevaldersfordeling – og desuden er der kun ganske få 1-mandsværelser – og elevkapaciteten er max. 25. Presset på Birkegården er meget stort – mange pigekostelevaspiranter må af pladshensyn afvises – så enten skal Birkegården udvides (og det er af mange grunde ikke muligt) eller også må der på Hagas område – f.eks. i skovkanten ved fodboldbanen – skabes mulighed for en overflytning – og dermed indlemmelse i Haga-samfundet – af Birkegården. Denne mulighed er realistisk mulig (forudseenheden), idet Haga jo disponerer over 8-9 tønder land. Der ville være mange praktiske fordele forbundet med denne mulighed, udover at den naturligvis også ville tilgodese et rent pædagogisk hensyn. En adskillelse af kostpiger og kostdrengene har aldrig fra skolens side været tilsigtet – tingene har blot praktisk udviklet sig sådan, at vi i dag har piger på Birkegården og drenge på Haga. En flytning ville også gøre elevoptagelser mere fleksible, således at man f.eks. ikke som nu skal lægge sig fast på 25 piger og 90 drenge som kostelevantal, men vil kunne ændre disse tal i takt med ansøgningerne om optagelse. (Oven-

stående er ikke et forsøg på at virke revolutionær – tankerne er forlængst diskuteret på administrationsplan og har ikke der mødt nogen principiel modstand – tværtimod).

Hvordan det nu vil gå i fremtiden – ja – det vil vi vel få at se, men for Haga kan vi da ønske, at de næste 34 år (tænk – det er faktisk helt frem til år 2017) ikke må blive ringere end de tilbagelagte, og at den holdning og udvikling, som er sket på Haga fra 1949 til nu, må fortsætte og udvikle sig til gavn for B/K som helhed og især for »grundstammen« i vores skole – pige- og drengekosteleverne.

Professor Vilhelm Wanschers loftudsmykning i spisesalen fra 1919. Mesteren har fremstillet sig selv spillende på cello.

40 års skolekomedie

af Ernst Petersen

Teatrets kunst er blevet kaldt noget af det mest flygtige, der findes, fordi der kun lejlighedsvis eksisterer film- og lydoptagelser af hele forestillinger, og enkelte øjebliksbilleder af skuespilpræstationer kun giver en svag afglans af hele scenens liv. Alligevel står enkelte forestillingers helhed og enkelte skuespillerpræstationer så skarpt mejslet i erindringen, at de når at leve videre en generation ud. Det gælder også for BK-teatret, der har budt på enkelte virkelig betagende oplevelser.

BK-teatrets oprindelse fortæller sig i en dunkel fortid, den tid, da man kunne samle hele skolen i den gamle gymnastiksal, og når det gik højt, lejede sig ind på Bagsværd Kro. Tilbage til den tid går erindringen om lektor Voldby's instruktion af Kaj Munks: Før Cannae og Yttings og Adser's opførelse af operaen »Klokken« fra 1947. Dette var vist nok disse to geniale kunstneres første store indsats i skolens dramatiske liv. Dekorationen bestod af en kæmpe stor bog, hvis blade Adser havde malet, og som bladedes frem ved ved sceneskift, fastholdt i farver på en af de gamle BK-film. Også »Skt. Hans aftenspil«, opført i skolens gymnastiksal i 1951 og oplevet i et kort glimt igen ved BK's jubilæumsforestilling i 1958, går der frasnagn om. Ytting og Adser, sande mestre i opbygningen af storslåede teaterdekorationer, gik med liv og sjæl ind for opgaven, Ytting som medrivende instruktør og Adser ved flere lejligheder som medvirkende skuespiller. Ved skolens 40 års jubilæum i 1948 fremtrådte Ytting sammen med andre lærere også som forfatter til jubilæumsstykket »Perseverando«, i dagens anledning opført i »Håndværkerforeningen« og gentaget 10 år senere i endnu mere storslået udstyr i Odd-Fellow Palæet.

I 1952 havde skolen vokset sig så stor, at forestillingerne måtte forlægges til »Borgernes Hus« i København. Det blev opgaven ikke mindre vanskelig af, idet dekorationen, som stadig var lige storslået, måtte bygges op i den gamle gymnastiksal og bringes ind til København på selve forestillingsdagen. Dette fortsatte til 1963, da de nye gymnastiksale blev taget i brug. I mellemtiden – siden 1954 – var forestillingerne endda blevet delt i to, så det næsten kunne synes umenneskeligt for ku-

Journeys End, 1957.

lissebyggere og instruktører.

Repertoirevalget var præget af, at man på én gang skulle spille for *alle* skolens elever fra de mindste til de største, så derfor satsede man på letfattede stykker som »Der var engang«, »En Søndag på Amager«, »Svend, Knud og Valdemar«, men altid stykker af en vis kvalitet, en linie, som man har fastholdt indtil for nylig. Da den nysproglige gymnasielinie var fuldt udbygget i 1953/54, begyndte man at opføre de mere krævende stykker for de store som Maxwell Andersons »High Tor«, Anouilh's »Antigone«, R.C. Sheriff's »Journey's End«, Max Frisch's »Biedermann og Brandstifterne« og »Den kinesiske Mur«, Abell's »Anna Sophie Hedvig«, Wilde's »Bunbury«, Ionesco's »Jacques eller underkastelsen«, Wesker's »Livets Rødder« og Ibsen's »En Folkefjende«, opgaver, som man nemt kunne knække halsen på, og i et enkelt tilfælde også gjorde.

I Frode Kanstrups tid trådte for »de stores« vedkommende nye instruktører og dekoratører til med et gennemgående mere moderne repertoire. En enkelt gang har vi også med succes spillet revy.

Perseverando, 1958, opført i anledning af 50-års jubilæet.

Men vi opnåede faktisk en lang række præmier i Berlingske Tidendes skolekonkurrence og i øvrigt også 2 gange fra Danske Amatørskuespilleres Forbund. Vi er oven i købet to gange blevet opfordret til at spille vore forestillinger på et rigtigt teater, nemlig »High Tor« på Frederiksberg teater og »Den kinesiske Mur« på Gladsaxe teater, og i 1967 var vi inviteret til TV-byen for at optræde med scener fra »Pinafore« nytårsaften i en direkte udsendelse.

For mange elever er deres optræden på BK-teatret blevet bestemmende for deres liv: Vi tæller flere udmærkede nulevende skuespillere på teater og i film, instruktører, en filmkonsulent og en teaterdirektør blandt vore gamle elever.

For de små valgte man at spille eventyrkomedier. Eventyrene og de store optrin med konge, dronning, prinsesser og hof taler nu engang mere til børnenes fantasi. Det fantastisk flot opsatte »Nattergalen« har vi spillet to gange; det samme er tilfældet med »Kejserens nye Klæder«, og Torbjørn Egners populære »Folk og Røvere i Kardemomme By« hele tre gange, det sidste stykke ganske vist uden for prinsesseverdenen, men ikke desto mindre i en lige så krævende dekoration og op-

Nattergalen, 1964, med Karl Adser's og Henry Yttings dekorationer og kostumer.

sætning.

Ved Vibeke Viales afgang som inspektør for underskolen i 1980 blev det overladt til 5. klassernes klasselærere at instruere »de smås« skolekomedie, og skolens sløjd- og formningslærere skabte dekorationen. Også her er repertoireet blevet mere moderne, og to gange har vi opført et stykke, hvortil grundskolens musik- og formningslærer har skrevet både tekst og musik.

Dertil kommer, at 4. klasserne hvert år har optrådt med et krybbe-spil ved »de smås« juleafslutning, og de endnu mindre har lavet nisse-spil og iøvrigt også tit optrådt ved sommerafslutningen.

Mens man for de stores vedkommende har valgt skuespillere på tværs af klasserne for at få de bedst egnede til de forskellige roller, har synspunktet for de små være et andet: Her skulle hele 5. klasse helst være med – et hestearbejde at instruere og ikklæde dem alle, som fru Viales og hendes efterfølgere aldrig er veget tilbage fra. Også her tegner vi os for en lang række succeser og præmier.

Et nyt moment i BK's teater kom ind, da Anker Petersen fik et kor, der kunne synge. Med det gennemførte han tre store succeser: Gluck's

»Orfeus« i 1963, Sullivan's »Pinafore« i 1967 og Bert Brecht og Kurt Weil's »Laser og Pjalter« i 1970. I 1977 gentog han successen med »Pinafore« og i anledning af 75-års jubilæet forsøger han sig igen med musical'en »Show-boat«.

Disse forestillinger findes delvis på bånd, og musikkere lytter lige så henrevet til disse udførelser som til professionelle pladeindspilninger. Af »Pinafore« eksisterer på farvefilm enkelte afsnit fra prøverne i elevsamfundets BK-film.

Udstyrmæssigt er »Pinafore« vel noget af det flotteste, Ytting har lavet, kun overgået af de tableauer, der tog vejret fra publikum under jubilæumsforestillingen »Perseverando« i 1958 i den stopfyldte store sal i »Odd-Fellow Palæet«. Her var fyrreskovscene fra stenalderen, vikingehal, gotisk domkirkes indre med riddere og messedrenge; Dyrehavsbakkescene med telte og optrædende, dunkel bøgeskov fra »Klokken« og meget mere – og et hav af medvirkende – 250 tror jeg. At få alt dette til at klappe kunne nok slide sin mand op. At man overlevede skyldtes kun en enestående medleven fra elever og lærere. I det he-

Fyrtøjet, 1970.

Laser og pjalter, 1970.

le taget bar det gamle BK præg af en fællesskabsfølelse, som – bevares – endnu eksisterer, men kun som en svag afglans af, hvad vi holder af at huske. Interesserede besøg under prøverne, forfriskninger, en kage, man havde bagt f.eks., virkede dejligt oplivende midt i sliddet.

Jeg har kun nævnt enkelte navne på folk, der har båret BK's teatertraditioner frem til nutiden; det ville være uoverkommeligt og måske uretfærdigt derudover at fremhæve nogle på andres bekostning. Derfor ikke et ord om de dygtige skuespillere, vi har haft blandt eleverne, eller de ivrige teknikere og scenearbejdere, som har hjulpet os gennem årene, eller de gamle elever, der dukkede op, når de anede, at vi havde prøve og tilbød deres hjælp, eller lærere, der medvirkede bag scenen og i køkken og restaurant. Man *skulle* tro, at 5-dages ugens lange weekends gav ekstra mulighed for at spille skolekomedie, men netop *de* trækker folk længere væk fra skolen til de mange andre tilbud, samfundet nu byder os alle. Måtte trods dette teaterinteressen på BK leve videre!

Pinafore, 1977.

Oversigt over 40 års skolekomedie

- 1944: Nej.
- 1946: Før Cannæ.
- 1947: Klokken.
- 1948: Perseverando.
- 1949: Prinsessen og det halve Kongerige.
- 1950: Julestuen.
- 1951: Skt. Hansaften-spil.
- 1952: Der var engang.
- 1953: En søndag på Amager.

For de små

1954: Svend, Knud og Valdemar.
 1955: Svinedrengen.
 1956: skolens sangkor.
 1957: Nattergalen.
 1958: Kejserens nye Klæder.
 1959:
 1960: Folk og Røvere.
 1961: Klaus Ridder.

 1962: Fatter Sandhedskær.

 1963: Snehvide.
 1964: Nattergalen.
 1965: Klods Hans.
 1966: Folk og Røvere.
 1967: Kejserens nye Klæder.
 1968: Klaus Ridder.
 1969: Katten Sophie.
 1970: Fyrtøjet.
 1971: Den lille Kadi.
 1972: Pinocchio.
 1973: Den lille Havfrue.
 1974: Folk og Røvere.
 1975: Hakkebakkeskoven.
 1976: Børnenes Planet.

 1977: Snehvide.
 1978: Onkel Toms Hytte.
 1979: Den bestøvlede Kat.
 1980: Hvor er min Hue?
 1981: Frode og de andre Rødder.
 1982: Ali Baba og de 40 Røvere.
 1983: Børnenes Planet.

For de store

High Tor.
 Antigone.
 Jazzoratoriet.
 Journeys End.
 Perseverando.
 Fransk uden Tårer.
 Den røde Vædske.
 Prinsessen og det halve
 Kongerige.
 Biedermann og
 Brandstifterne.
 Orfeus.
 Den kinesiske Mur.
 Anna Sophie Hedvig.
 Livets Rødder.
 Pinafore.
 Bunbury.
 Erasmus Montanus.
 Laser og Pjalter.
 Den unge Mand skal giftes.
 En Folkefjende.
 Revy.
 De tre Klaphatte.
 Den skallede Sangerinde.
 Du kan ikke tage det med
 dig.
 Pinafore.
 Familiealbum.
 Sandkassen.
 Nedtælling.
 Hurra, det blev en Pige.
 Billy Løgneren.
 Show-boat.

Ernst Petersen på *rostra*, romerrigets talerstol, på Forum Romanum i Rom. Rejserne til Rom var for mange gymnasieelever ikke blot det første møde med Syden, men også en indføring i den romanske kultur.

Rejselivet

af Claus Angelo

At rejse er at leve! – det var H. C. Andersens mening om dette at omplante ikke blot sjælen, men også det hele legeme til fremmede jorder. Klaus Rifbjerg har også beskæftiget sig med processen og er kommet til det, tilsyneladende, stik modsatte resultat i et essay med titlen »At rejse er at dø!« Om det har været ønsket om at være på tværs eller at udtrykke det samme som Andersen, bare på en anden måde, skal ikke siges her; tilbage står den kendsgerning, at Andersen og Rifbjerg, hver på sin måde, siger noget ganske præcist om rejselivets glæder: nemlig dette, at livet for en stund hører op i sin tilvante skikkelse og får et nyt og spændende perspektiv. Oplevelsen af fremmede steder, mennesker og miljøer udfylder dagen – og natten for nogens vedkommende, og man behøver ikke at være så modtagelige og følsomme naturer som digterne for at føle, at livet er mere intenst og indholdsrigt, når man er på rejse.

Har disse betragtninger ikke almen gyldighed, så gælder de i hvert fald i vid udstrækning for elever og lærere på BK, hvis man skal dømmes efter rejselivet på skolen. En oversigt over sidste skoleårs rejser illustrerer dette: 4. klasse: Sverige, 6. klasse: Bornholm, 9.a: Norge, 9.b,c og d: England, IIs: Rom, IImx: Rom, IImy: Ungarn, IImz: Frankrig, IIIs: Sonnenberg, IIImy: Berlin.

Fortegnelsen er et godt udtryk for hvad rejselivet har udviklet sig til. At der er tale om en meget kraftig udvikling, får man et indtryk af, når man kaster blikket bagud til perioden umiddelbart efter krigen, hvor rejser til udlandet var et særsyn og også på BK forekom langt mere sjældent, end det er tilfældet i dag. Men ikke kun antallet af rejser, også måden at rejse på har ændret sig. Da Sven Haderup i 1947 tog til England med spejderne, foregik det med et langsommeligt tog ned igennem Tyskland og med færge over Kanalen. Helt uden fortilfælde var det, da spejderne året efter tog til Island med fly. Langt mere tidsty-pisk er Erik Jensens tur til Paris i 1951. Den foregik på cykel – fire uger undervejs og én uges ophold i byernes by – og med overnatning i med-

nemført allerede i sommeren 1977, denne gang med Johnnie Smidth og Søren Kircheiner som ledere for 3. real b.

Endnu et resultat af den store Grønlandstur blev, at Hans Jacob Møller med elever fra forskellige klasser følte sig inspireret til at forsøge sig med ture til Lapland, hvis natur på mange måder kunne minde om Grønlands. To gange, i sommerferien 1976 og 77, har Hans Jacob været af sted på disse ekspeditioner, hvor man i mange dage har været isoleret fra civilisationen og derfor medbragte udstyr som morfinpiller, nødraketter og værktøj til brug i vanskelige og farlige situationer, hvor hjælp ikke kunne påregnes med det første.

Atter i sommeren 1982 var et mindre hold elever i Grønland ledet af Søren Kircheiner og Hans Jacob Møller. Denne gang med en 10-dages fjeldvandring indlagt i programmet. På strækningens ca. 180 km sås ikke et menneske eller noget andet tegn på menneskeliv. Turen gik over al forventning, og på skolen har vi i fællestimer haft glæde af beretningen om rejsen og mange lysbilleder fra de grønlandske fjelde.

I sommeren 1985 – 10 år efter den store ekspedition til Grønland – vil man forsøge at gentage successen. Denne gang er Erik Buch, Søren Kircheiner og Hans Jacob Møller initiativtagerne. Idéen er igen at tilbyde forskellige muligheder: fjeldvandring af kortere eller længere varighed, eller sejllads mellem forskellige bygder. Der er åbent for tilmelding nu, og indbydelsen går til alle nuværende og gamle elever, lærere og deres familier!

Lejrskolen ved St. Karlsminde

af Ernst Petersen

BK har sin egen lejrskole! Det ved alle nuværende og forhenværende elever – undtagen de meget gamle. Den, der een gang har været på lejrskolen, har udviklet sig til en veritabel lejrskolefan, og glæden har smittet af også på forældrekrederen og vennekredsen. Alle har omfattet den med en enestående interesse, der giver sig udslag i f.eks. den årlige »Høstfest« i september, som elever og lærere fra alle klasser arrangerer, og hvor det i de sidste mange år er lykkedes at samle 20 – 30.000 kr. sammen til lejrskolens vedligeholdelse og udbygning. Også i at BK's Venner yder klækkelige bidrag til det samme. Også i at en arbejdsgruppe af elever, lærere og *forældre* hvert forår tager derop for at hvidte, male og udbedre skader på de gamle bygninger.

Den er et gammelt fiskerhus ved Roskildefjordens udløb og med vidunderlig udsigt over Isefjorden og Lynæs havn. Det havde tjent

som sommerbolig for rektor Haderup gennem mange år, men blev efter fru Haderups død 1952 den følgende sommer overdraget skolen og indrettet til lejrskole til minde om fru Haderup.

Huset bærer ikke direkte fru Haderups navn, men hun havde som tropsfører for en gruppe pigespejdere lydt navnet Akka, førergåsen i »Niels Holgersens vidunderlige Rejse«, der slutter på bjerget »Kebnekajse«, lejrskolens navn. Ytting snittede efter forlæg af Karl Adser i en gammel skolepult bjerget og gåseflokken, der stævnede mod det. Ved indvielsen var det meningen at anbringe det over stuehusets indgangsdør, men det er blevet taget indendørs af hensyn til vejr og vind. Desværre er navnet ikke slået rigtigt an, og de færreste aner vel i dag, hvad relieffet hentyder til.

Indretningen til lejrskole var i begyndelsen ret rødtørftig. Der var lavet sovepladser på bygningens loft, og i sidelængen var en trappe ført ned i den gamle svinesti, hvor morgenvasken fandt sted. Vand måtte vi hente fra en brønd på marken, så »køkkenholdet« måtte tidligt op – og derefter måtte først pigerne gøre sig i stand ved hjælp af emalje- og blikfade – det snavsede vand blev smidt ned i den gamle svinegrebning – og så var det drengenes tur – man opretholdt en streng kønsadskillelse. WC var der ikke, vi havde gammeldags »das«.

Alligevel elskede elever og lærere stedet. Der var dejligt med strand og klint, skov og bondeland, fiskerleje i Lynæs og færgehavn i Hundested. Og det frembød mange muligheder for opgaver i biologi, geografi, geologi, historie og samfundsorientering.

Her var det en stor fordel, at vi havde cykler med – vi cyklede altid derop i samlet flok, hvad den voksende trafik i 60'erne umuliggjorde – så arbejdsholdene kunne komme vidt omkring; vi kunne besøge mejeri og havn, kommunekontoret i Hundested, hvor sognerådsformanden orienterede, bondegårde osv. foruden køkkenmødding, St. Carlsstenen, Grønнисsegård, Melby kirke med bronzealderhøje, Frederiksværk og Arresødal (som eks. på enevældsperioden og merkantilismens anlæg), ja helt til Ølsted kirke. Meget af dette er nu umuligt, andre ting er forsvundet: køkkenmøddingen ved Sølager er rodet sådan op, at intet er tilbage, mejerierne er nedlagt og – da andre end vi har haft sans for stedets skønhed – bondegårdene er alle udstykket til sommerhusgrunde. men dette er naturligvis også stof til illustration af

samfundsudviklingen. En virkelig forbedring af lejrskolen skete under Holst's auspicer omkring 1960, da vi fik indlagt vand, wc, to vaske- og baderum og spisestue i den gamle svinestald, og i 1972 er lejrskolens stråtag blevet udskiftet med et eternittag. Vi har fået varmtvandsbeholder og i øvrigt ved elevernes hjælp fået fikset husene op. Først derved opdagede Hundested Kommune, hvad der egentlig foregik på stedet; den sendte os en brandinspektør på halsen, som krævede brandstiger op til gavlvinduerne, branddør med automatisk lukke ind til dagligstuen og indvendig trappe, brandslukningsmateriel, alarmering og telefon. En endnu skrappere ny brandinspektør har siden krævet endnu to branddøre, reserveudgang fra spisesalen og faste trapper ned fra gavlene. Det har kostet dyrt, og alligevel har vi kunnet indrette ny parkeringsplads, tilplantning af den gamle indkørsel, så vi er sluppet fri for uvedkommende færdsel hen over vores store, dejlige grund ned til stranden; vi har fået gårdspladsen omlagt og brolagt langs husene, så de ikke længere sejler i vand under regnvejr, og vi slipper for at få alt for meget mudder slæbt indendørs. Endelig har vi – som prikken over i-et – fået helt nye, fine toiletter.

Vi har stadig på programmet at få nye gulve i hovedhuset; de gamle, som næsten ligger direkte på jorden, er meget medtagne.

Lejrskolen tjener – foruden til undervisningsformål – også til week-endophold, hvor vi prøver at ryste en klasse og dens lærere sammen. Således har vi med stor succes kørt en del af 1. g'ernes introduktionskursus heroppe. Gamle elever fra Elevsamfundet finder sammen heroppe til en årlig week-end, og endelig holdes der ferielejr heroppe i 2 uger af sommerferien for børn fra 1. til 6. klasse.

En meget venlig tanke sendes her ved jubilæet til fru Hansen, som nu i 30 år har taget sig af rengøringen og tilsynet med lejrskolen, når der ingen klasser er heroppe. Fra sit vindue holder hun skarpt øje med alle, som færdes på grunden og farer straks på cykel hen for at se, hvem det er, og hun har efterhånden tiltaget sig en overordnet myndighed, der undertiden endda kan gå ud over sagesløse lærere.

BEGEJSTRING...

af Jens Adser

For at lokke nye årgange af gamle elever ind i Elevsamfundet har dets bestyrelse gennem årene opfundet mange forskellige propaganda-fremstød. Et af de nyeste, paradoksalt nok, har været en gammel film fra 60'erne om Elevsamfundet og BK.

Når mørket sænker sig i Klubhuset på det første mandagsmøde i september samles en flok af skolens gamle elever omkring filmsapparatet og henfalder i en halv times forundring og nostalgisk stemning. Vi føres tilbage i smukke farvemættede billeder gennem et skoleårs forløb. Elevsamfund og skole. Vi følger årets gang. Fra de hueklædte studenter omkring et sommergrønt Egetræ (dem, der nu bliver gamle elever), efterårsstemning omkring det gamle Klubhus med gule blade i skolegården, Sams muntre og udspekulerede ansigt i en snak ved fejemaskinen, videre til 60 års jubilæet i november 1968 med glimt fra fest- og pragtforestillingen af Pinafore, til den skønne lejrskoletur i St. Karlsminde's stærke forårslys.

Det hele er med. Et års forløb. Begivenheder i Elevsamfundet og på

skolen smukt kædet sammen, underlagt med stemningsfuld musik. Virkningen er i dag ind imellem næsten for stemningsfuld. Højtidelig. Salvelsesfuld. Men begejstret. Den genspejler vores entusiasme og begejstring for »den gamle skole«. Og det er vel en nødvendig grundpille i et Elevsamfund.

Der har ikke alle dage eksisteret en egentlig forening af gamle elever på BK. Men der har alle dage været gamle elever på besøg på deres forhenværende skole. Nogen vil måske huske en gammel elev fra 50'erne ved navn Krølle. Krølle spillede i de år, han gik på skolen, en stor rolle som altmuligmand ved årets skolekomedie. Men han kunne slet ikke slippe det. Mange år efter, at han forlod skolen, dukkede han op igen som Yttings højrehånd når skolekomedietiden i november nærmede sig. Mange andre har haft det ligesom Krølle. De kommer igen for at indsnuse atmosfæren og for at give en hånd med. Og gamle elever tager til Bagsværd til Høstfesten, til jubilæer, til studenterafslutninger o.s.v.

Og når de gamle elever nu alligevel på denne måde slet ikke kan holde sig væk fra den tidligere gerningsplads, hvad er da naturligere end at have en rigtig forening, der kan sørge for de fysiske og praktiske rammer omkring al denne begejstring for skoletiden. Med entusiasme blev Elevsamfundet derfor genoplivet for nu mange år siden.

Den gamle klub, som oprindeligt var mødested for skolens ældste elever, blev overtaget af gamle elever, som nu hver den første mandag i måneden fyrer op i pejsen og holder åbent hus. Festbehovet blev tilgodeset og udbygget med Rusfest, senere Årsfest i oktober. Nysgerrigheden blev tilfredsstillet gennem årsskriftet, der beretter om små og store begivenheder på skolen og blandt gamle elever. Karakteristisk for arbejdet har også været en nær kontakt til lærerværelset. Jen og Ernst og siden mange andre har i årenes løb været med på råd, er blevet brugt og misbrugt som toastmastere, sangskrivere, akkompagnatører, festtalere eller slet og ret entertainere. Samarbejdet er på denne måde blevet godt og grundigt udbygget.

Set i tilbageblik, igennem de stemningsfulde filmbilleder og nok også mere objektivt betragtet, har Elevsamfundet på denne måde udviklet sig til et frugtbart bindeled mellem skole og gamle elever. Og åbenbart et naturligt og uundværligt bindeled. Det trives i hvert fald fortsat i allerbedste velgående.

BK's TIDSTAVLE

udarbejdet af Lars Stevnsborg

- 1908   8/4 Grundstenen til hovedbygningen nedlægges af A. Grathwohl.
                   20/8 Hovedbygningen indvies.
                   27/8 Første optagelsesprøve, 28 består.
                   1/9 Undervisningen starter under navnet »Lawaetz Kostskole« under ledelse af lic.theol. Hermann Lawaetz.
                   17/11 Officiel indvielse kl. 13.00.
                   Tre første kostelever indskrives.
- 1909
 1909/10   Elektricitet og vand indlægges.
 1911   Spejderbevægelsen når til skolen.
                   8/3 Skolen opnår ret til at afholde mellemskoleeksamen.
                   aug. Byggeri af Sidebygningen påbegyndes.
- 1912   1/2 Sidebygningen med stengangen tages ibrug.
                   25/3 Skolen opnår ret til at afholde realeksamen.
                   Sprogligt artiumskursus oprettes.
                   10/10 Skolen købes af cand.phil. Otto H. Mollerup og videreføres under navnet Bagsværd Kostskole.
                   15/10 Otto H. Mollerup tiltræder som bestyrer.
- 1915   juni Første 4 privat dimitterede studenter.
- 1918   sommer Indlægning af WC mv. i hovedbygningen.
- 1921   27/4 Mollerup køber fodboldbanen og omliggende af proprietær Nissen.
- 1921-22   Elevforeningen »Bagsværd Kostskoles Samfund« dannes.
- 1924   Sidste privat dimitterede studenterhold.
- 1931   30/6 Mollerup forlader skolen.
                   6/8 Skolen sælges til cand.mag. Sven Haderup for

- 100.000 kr., idet han tiltræder som bestyrer.
- 1932 18/5 Grethe Faurboe (»Akka«) køber villa Hedebo.
Artiumskurset genoprettes.
- 1933 17/11 BK fejrer 25-års jubilæum på Nimb. Til lejligheden affattes en kantate af Hugo Marx-Nielsen.
- 1934 juni Én student dimitteres fra artiumskurset, der samtidig nedlægges.
- 1937 3/5 Villa Risholm købes.
sept. Montessoribørnehave for 3-6 årige oprettes i villa Risholm.
- 1938 sommer Udflugt med Haderup, Aage Grønnegaard og elever til engelsk kostskole (Wellington College).
- 1939 Haderup og Akka køber husmandsstedet i St. Karlsminde (den senere lejrskole).
- 1941 22/11 Stiftende generalforsamling i Bagsværd Kostskoles Elevsamfund.
- 1942 13/6 Ny spisesal i hovedbygningen indvies efter 5 måneders ombygningsarbejde.
1/12 Støtteforeningen Bagsværd Kostskoles Fond oprettes af forældre m.h.p. oprettelse af et gymnasium.
- 1946 sommer »Birkegården« og »Solbakken« på Søvej købes til brug for en pige-kostafdeling.
- 1949 28/5 »Haraldsgave« (Haga) erhverves af Niels Munk Plums enke for 280.000 kr. til brug for kostafdelingen.
sommer De ældste kostelever flytter ind på Haga.
- 1950 Skoleblad »Tokanten« udkommer for første gang.
- 1951 Nysproglig gymnasieafdeling oprettes.
- 1953 11/10 Lejrskolen i St. Karlsminde indvies under navnet »Kebnekaise«.
- 1954 Skolen opnår ret til afholdelse af studentereksamen.
juni Første studenterhold (4 studenter).
24/12 Gymnasieforeningen stiftes.

- 1956 »Det nye hus« (»Casa nova«) ved Haga bygges.
»Stenhuset« ved Haga erhverves til kostafdelingen.
- 13/6 Den selvejende institution Bagsværd Kostskole og Gymnasium stiftes på grundlag af Bagsværd Kostskoles Fond.
- 1958 17/11 50 års jubilæum i Odd-Fellow palæet. Jubilæumsforstillingen »Perseverando« opføres. Drikkebrønden i skolegården skænket af dageleverne og lærerne. Tårnuret på Haga skænkes af kosteleverne og deres forældre.
- 1959 forår »Akka« – mindebrønden på Haga indvies.
juli Haderup sælger skolen til Den selvejende institution Bagsværd Kostskole og Gymnasium.
- 1961/62 Den nye elevfløj »Anneket« på Haga bygges.
- 1962 9/1 Rejsegilde for de nye bygninger til gymnasiet samt gymnastiksalene.
9/2 Elevrådet (den udøvende magt) oprettes.
4/5 Valg til Elevrådet.
Matematisk gymnasieklasse oprettes.
aug. American High School 9th-11th grade oprettes.
- 1963 22/3 Elevforsamlingens forfatning.
»Bakkehuset« ved Haga erhverves.
- 1964 18/11 Foreningen B/K's Venner stiftes af gymnasieelevernes forældre.
- 1965 Ny fløj på Birkegården bygges.
- 1966 Elevnævnet oprettes på forsøgsbasis.
- 1967 dec. Skolekomedien »Pinafore« transmitteres i TV.
- 1968 17/11 60-års jubilæum. Elevsamfundet og lærerkollegiet skænker en reliefmosaik af Karl Adser.
efterår Elevsamfundets årsskrift udgives 1. gang.
- 1968/69 Skolen forøges med »gymnasie-pavillonen« og en »barak«.
- 1970 Skolen forøges med »realpavillonen«.
- 1971 20/8 Haderup holder 40-års jubilæum.
- 1972 14/6 Haderup trækker sig tilbage.

- 1/8 Cand.scient. Frode Kanstrup, matematiklærer ved Niels Steensens gymnasium, tiltræder som rektor.
Lejrskolen moderniseres.
- 1973 Hovedbygningen moderniseres.
- 1972/73 Skolerådet med repræsentanter for ledere, lærere og elever oprettes.
- 1974 12/6 Haga's 25-års jubilæum.
Ombygning på Haga, herunder udgravning til svømmebassin.
- 1975 påske 1. Romtur for gamle elever.
Ombygning af Risholm til brug for børnehaven og fritidshjem.
- 1976 Birkegården moderniseres.
- 1977 Nyt sløjdlokale, bibliotek, botanisk have samt legeplads ved Risholm.
- 1978 Ny køkkenafdeling bygges på Haga.
Nyt lærerværelse i sidebygningens tagetage. De små kostelever flyttes til Haga. Realeksamen afskaffes og erstattes af 10. klasses afgangseksamen.
- 1980 okt. Ny inspektørbolig på Haga.
- 1982 Den nye kantinebygning ved gymnastiksalene indvies.
- 1983 Skolens 75-års jubilæum - Festforestillingen »Show-boat«.

Indhold

Forord ved rektor Frode Kanstrup	1
Lars Stevnsborg: Lawaetz Kostskole	2 – 8
Kai Sass: Kostgænger hos Lawaetz	8 – 10
Samtale med Kaj V. Møllerup	11 – 17
Percy Eriksen: Frihed – tvang	18 – 21
Rektor Sven Haderup: Et tænkt interview	22 – 25
Aage Grønnegaard: Glimt fra Haderup-tiden	26 – 28
Arne Frederiksen: »Tell me the tales...«	28 – 29
Rektor Frode Kanstrup	30 – 32
Jens Bing: BK's mure	33 – 38
Gunnar Olsen: BK – senere byggerier og nye planer	39 – 41
Per Friedrichsen: PERSEVERANDO, Strejflys over skolens motto	42 – 53
Claus Angelo og Marianne Lund: Fra børnehaveklasse til 3. g.	54 – 55
Ernst Petersen: Da gymnasiet på BK begyndte	56 – 61
Carlo E. Sørensen: Om skoledemokrati på BK	62 – 69
Claus Thykier: Kære BK-ånd!	70 – 72
Claus Angelo og Preben Bruun Christensen: Skolen for livet?	73 – 74
Gamle elever/nuværende lærere på BK, en oversigt	74 – 76
Kaj Bramm: Hvordan oplevedes det at blive ansat på BK?	76 – 77
Mohan Parson: Jeg startede på BK i august 1972	78 – 79
Mette, 2. a, De yngste	79
Erik Jensen: Haraldsgave (1915–1983)	80 – 99
Ernst Petersen: 40 års skolekomedie	100 – 107
Claus Angelo: Rejselivet	108 – 112
Ernst Petersen: Lejrskolen ved St. Karlsminde	113 – 115
Jens Adser: Begejstring...	116 – 117
Kort og godt om BK	118 – 119
BK's tidstavle	120 – 123

*Udgivet i anledning af Bagsværd Kostskole og
Gymnasiums 75 års jubilæum*